

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
TEISĖS MOKYKLOS
PRIVATINĖS TEISĖS INSTITUTAS

EDITA SAPAGOVAITĖ
CIVILINĖ IR VERSLO TEISĖ

ĮMONIŲ TVARUMO IŠSAMIAUS PATIKRINIMO ĮGYVENDINIMO UŽTIKRINIMO
PROBLEMATIKA: PRIEŽIŪROS, AUDITO IR SANKCIJŲ TAIKYMO MECHANIZMAI
PAGAL EUROPOS PARLAMENTO IR TARYBOS DIREKTYVĄ (ES) 2024/1760

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovė – Prof. dr.
Lina Mikalonienė

Vilnius, 2026 m.

TURINYS

IVADAS.....	4
1. ĮMONIŲ TVARUMO IŠSAMAUS PATIKRINIMO TEISINIS REGULIAVIMAS IR VYKDYMO UŽTIKRINIMO SISTEMA EUROPOS SĄJUNGOS TEISĖJE.....	12
1.1. Įmonių tvarumo išsamaus patikrinimo samprata, tikslai ir taikymo sritis pagal Direktyvą (ES) 2024/1760.....	12
1.2. Direktyvos suderinimo lygis ir valstybių narių diskrecijos ribos po Direktyvos (ES) 2026/470.....	17
1.3. Vykdyto užtikrinimo priemonių sistema ir tarpusavio sąveika.....	23
2. ĮMONIŲ TVARUMO IŠSAMAUS PATIKRINIMO PAREIGŲ VYKDYMO UŽTIKRINIMO MECHANIZMAI: PRIEŽIŪRA, TYRIMAI, PATIKRINIMAI IR SANKCIJOS.....	30
2.1. Priežiūros institucijų kompetencija, nepriklausomumas ir įgaliojimų bei išteklių pakankamumas.....	30
2.2. Tyrimų ir patikrinimų procedūrų reglamentavimas bei atitikties tikrinimo priemonių taikymas.....	38
2.3. Sankcijų skyrimo kriterijai, piniginių baudų ribos ir teisminė kontrolė.....	45
3. DIREKTYVOS (ES) 2024/1760 PERKĖLIMO Į NACIONALINĘ TEISĘ PROBLEMATIKA IR SIŪLOMI SPRENDIMAI.....	55
3.1. Valstybių narių diskrecijos ribos nustatant pareigų vykdymo užtikrinimo sistemą.....	55
3.2. Nacionalinių priežiūros institucijų institucinė sandara ir tarpinstitucinis bendradarbiavimas.....	63
3.3. Tyrimų, patikrinimų ir sankcijų reglamentavimo tobulinimo kryptys nacionalinėje teisėje.....	70
IŠVADOS.....	78
PASIŪLYMAI.....	80
LITERATŪRA.....	81
ANOTACIJA LIETUVIŲ IR ANGLŲ KALBOMIS.....	85

SANTRAUKA LIETUVIŲ KALBA.....	87
SANTRAUKA ANGLŲ KALBA.....	88

IVADAS

Temos aktualumas. Pastaraisiais metais Europos Sąjungos (toliau – ES) teisėje vis didesnė reikšmė teikiama įmonių veiklos tvarumui. Tai matyti iš priimamų teisės aktų ir visuomenės bei verslo subjektų lūkesčių. Vienas reikšmingiausių naujausių šios srities teisinių instrumentų yra 2024 m. birželio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2024/1760 dėl įmonių tvarumo išsamaus patikrinimo (toliau – Direktyva arba Direktyva (ES) 2024/1760), kuria nustatomos taisyklės dėl į jos taikymo sritį patenkančių įmonių išsamaus patikrinimo pareigų: nustatyti ir vertinti realų arba galimą neigiamą poveikį žmogaus teisėms bei aplinkai, užkirsti kelią galimam neigiamam poveikiui ir jį švelninti, sustabdyti realų neigiamą poveikį, ku labiau sumažinti jo mastą ir Direktyvoje nustatytomis sąlygomis jį atitaisyti, kai toks poveikis susijęs su įmonės, jos patronuojamųjų įmonių ar jos verslo partnerių veikla įmonės veiklos grandinėje (angl. *chain of activities*).¹ Direktyvoje apibrėžta „veiklos grandinė“ apima įmonės pradinės grandies verslo partnerių veiklą, susijusią su tos įmonės vykdoma produktų gamyba arba paslaugų teikimu, ir ribotos apimties įmonės galutinės grandies verslo partnerių veiklą, susijusią su tos įmonės produkto platinimu, transportavimu ir sandėliavimu, kai tokia veikla vykdoma įmonės naudai arba jos vardu. Į šią sąvoką nepatenka produkto šalinimas ir, gavus leidimą eksportuoti, Direktyvoje nurodytų eksporto kontrolei priskiriamų produktų platinimas, transportavimas ir sandėliavimas. Šioje Direktyvoje apibrėžtas terminas „veiklos grandinė“ nedaro poveikio terminams „vertės grandinė“ (angl. *value chain*) ir „tiekimo grandinė“ (angl. *supply chain*), kaip jie apibrėžti ar suprantami kituose ES teisės aktuose, todėl ši sąvoka su jais netapatinama.² Direktyvos priėmimas glaudžiai susijęs su ES politikos kryptimis, kuriomis, be kita ko, siekiama įgyvendinti Europos žaliąjį kursą ir Jungtinių Tautų darnaus vystymosi tikslus.³ Todėl Direktyvos nuostatų įgyvendinimas praktikoje laikytinas svarbiu šių iniciatyvų įgyvendinimo veiksmu.

Baigiamojo darbo temos aktualumą lemia kelios pagrindinės priežastys. Visų pirma, Direktyvoje (ES) 2024/1760 nustatytas teisinis reguliavimas yra naujas, todėl Direktyvos nuostatų perkėlimo į nacionalinę teisę ir nacionalinių įgyvendinimo priemonių taikymo praktika valstybėse

¹ „2024 m. birželio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2024/1760 dėl įmonių tvarumo išsamaus patikrinimo, kuria iš dalies keičiama Direktyva (ES) 2019/1937 ir Reglamentas (ES) 2023/2859“, 2, 4 ir 16 konstatuojamosios dalys, 1 straipsnio 1 dalies a punktas, 3 straipsnio 1 dalies g punktas, 5 straipsnio 1 dalies b-d punktai, 10 straipsnio 1 dalis, 11 straipsnio 1 dalis ir 12 straipsnio 1 dalis, ES oficialusis leidinys, L serija, 2024/1760, 2024 m. liepos 5 d., žiūrėta 2026 m. sausio 21 d., <http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1760/oj>.

² *Ibid.*, 25 konstatuojamoji dalis ir 3 straipsnio 1 dalies g punktas.

³ Europos Komisija, „Komisijos ataskaita Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui: Darnaus vystymosi darbotvarkės iki 2030 m. įgyvendinimo pažangos ES savanoriška peržiūra“, COM(2023) 700 final, 2023 m. gegužės 15 d., EUR-Lex, žiūrėta 2026 m. sausio 21 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:52023DC0700>.

narėse dar nėra susiformavusi. Nuo Direktyvos priėmimo praėjo nedaug laiko, o valstybės narės ne vėliau kaip 2028 m. liepos 26 d. turi priimti ir paskelbti įstatymus ir kitus teisės aktus, būtinus, kad būtų laikomasi Direktyvos.⁴ Tai lemia mokslinio ir praktinio pobūdžio spragas, susijusias su šio teisinio reguliavimo veiksmingumu, priežiūros ir patikrinimų mechanizmų veikimu, sankcijų taikymu bei galimomis Direktyvos nuostatų aiškinimo problemomis nacionaliniu lygmeniu.⁵ Ankstyvas šių klausimų nagrinėjimas leidžia atskleisti probleminius aspektus ir pasiūlyti teisės taikymo praktikai reikšmingus sprendimus dar iki Direktyvos nuostatų taikymo pradžios.

Be to, temos aktualumą sustiprina tai, kad po Direktyvos (ES) 2024/1760 priėmimo jos nustatytas teisinis reguliavimas buvo reikšmingai pakeistas 2026 m. vasario 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2026/470 (toliau – Direktyva (ES) 2026/470). Šia direktyva susiaurinta Direktyvos (ES) 2024/1760 taikymo sritis, pakeistos kai kurios išsamaus patikrinimo pareigos ir vykdymo užtikrinimo nuostatos, taip pat nukelti perkėlimo į nacionalinę teisę ir taikymo pradžios terminai.⁶ Tokie pakeitimai rodo, kad Direktyvos (ES) 2024/1760 perkėlimas į nacionalinę teisę ir taikymas valstybėse narėse kelia reikšmingų aiškinimo ir praktinio taikymo iššūkių, todėl šiuo metu ypač aktualu tirti priežiūros, tyrimų ir sankcijų taikymo mechanizmus.

Kita svarbi priežastis, dėl kurios ši tema tampa itin aktuali, yra valstybių narių nacionalinių teisės sistemų skirtumai. Nors Direktyva (ES) 2024/1760 siekiama suderinti įmonių tvarumo išsamaus patikrinimo pareigas ES vidaus rinkoje, skirtingos nacionalinės teisinės tradicijos, priežiūros institucijų institucinė sandara, jų įgaliojimų apimtis ir įmonių verslo praktika kelia riziką, kad Direktyvos nuostatos bus nevienodai perkeltos į nacionalinę teisę ir nevienodai taikomos praktikoje. Dėl šios priežasties svarbu kuo anksčiau įvertinti priežiūros institucijų kompetencijos, nepriklausomų trečiųjų šalių atliekamo tikrinimo, priežiūros institucijų atliekamų patikrinimų procedūrų ir sankcijų taikymo kriterijų suderinimo poreikį ir pasiūlyti sprendimus, kurie leistų nuosekliai užtikrinti Direktyvoje nustatytų pareigų vykdymą visose valstybėse narėse.⁷

Svarbus aktualumo aspektas sietinas su Direktyvos (ES) 2024/1760 27 straipsnyje įtvirtintu ir Direktyva (ES) 2026/470 iš dalies pakeistu sankcijų režimu, pagal kurį valstybės narės nacionalinėje teisėje privalo nustatyti veiksmingas, proporcingas ir atgrasomas sankcijas už pagal

⁴ Direktyva (ES) 2024/1760, *supra note*, 1: 37 straipsnio 1 dalis, pakeista „2026 m. vasario 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2026/470, kuria iš dalies keičiamos direktyvos 2006/43/EB, 2013/34/ES, (ES) 2022/2464 ir (ES) 2024/1760, kiek tai susiję su tam tikrais įmonių tvarumo atskaitomybės reikalavimais ir tam tikrais įmonių tvarumo išsamaus patikrinimo reikalavimais“, 4 straipsnio 22 punktas ir 5 straipsnio 1 dalis, ES oficialūs leidinys, L serija, 2026/470, 2026 m. vasario 26 d., žiūrėta 2026 m. balandžio 30 d., <http://data.europa.eu/eli/dir/2026/470/oj>.

⁵ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 24 straipsnis, 25 straipsnio 1-6 dalys ir 27 straipsnis. Direktyva (ES) 2026/470, *op. cit.*, 4 straipsnio 17-19 punktai.

⁶ Direktyva (ES) 2026/470, *op. cit.*, 37 konstatuojamoji dalis, 4 straipsnio 2, 5-12, 17-20 ir 22 punktai, 5 straipsnio 1 dalis.

⁷ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 31, 76 ir 78 konstatuojamosios dalys, 10 straipsnio 5 dalis, 11 straipsnio 6 dalis, 24-28 straipsniai. Direktyva (ES) 2026/470, *op. cit.*, 38 konstatuojamoji dalis, 4 straipsnio 4 ir 17-19 punktai. Nicolas Bueno ir kt., „The EU Directive on Corporate Sustainability Due Diligence (CSDDD): The Final Political Compromise“, *Business and Human Rights Journal* 9, nr. 2 (2024): 294-300, <https://doi.org/10.1017/bhj.2024.10>.

Direktyvą (ES) 2024/1760 priimtų nacionalinės teisės aktų nuostatų pažeidimus. Tarp tokių sankcijų turi būti numatytos piniginės baudos. Jų dydis nustatomas atsižvelgiant į pažeidimo pobūdį, sunkumą, trukmę ir kitus Direktyvoje nurodytus kriterijus, o didžiausia pinigine bauda negali viršyti 3 proc. įmonės grynosios pasaulinės apyvartos arba, Direktyvoje nurodytais patronuojančiųjų įmonių atvejais, pagrindinės patronuojančiosios įmonės lygmeniu apskaičiuotos grynosios konsoliduotosios pasaulinės apyvartos finansiniais metais, einančiais prieš finansinius metus, kuriais priimtas sprendimas skirti baudą.⁸ Vis dėlto tokio režimo perkėlimas ir taikymas nacionaliniu lygmeniu gali kelti sudėtingų klausimų dėl pažeidimo konstatavimo ir įrodinėjimo, atsakingo subjekto nustatymo, sankcijų individualizavimo ir proporcingumo. Doktrinoje pabrėžiama, kad sankcijų režimo praktinis veiksmingumas priklauso nuo priežiūros institucijų nepriklausomumo, joms suteiktų įgaliojimų ir užtikrintų žmoniškųjų bei finansinių išteklių⁹. Atsižvelgiant į Direktyvos tikslus ir kompleksinį reguliavimo pobūdį, būtina nuodugniai išanalizuoti šią problematiką ir pasiūlyti konkrečius Direktyvos nuostatų aiškinimo ir taikymo sprendimus.

Galiausiai temos aktualumas neatsiejamas nuo platesnių visuomenės pokyčių. Įmonių socialinė atsakomybė ir tvarumas šioje srityje nebėra vien savanoriško įsipareigojimo ar reputacijos valdymo klausimai. Jie tapo svarbia vartotojų, investuotojų ir kitų suinteresuotųjų subjektų lūkesčių dalimi, todėl teisės normos, nustatančios įmonių tvarumo išsamaus patikrinimo pareigas žmogaus teisių ir aplinkos apsaugos srityse, turi būti veiksmingos ir praktiškai įgyvendinamos.¹⁰ Šiame darbe, nagrinėjant Direktyvos (ES) 2024/1760 įgyvendinimo užtikrinimo problematiką, siekiama prisidėti prie teisės mokslo spragų mažinimo ir pateikti reikšmingų praktinių pasiūlymų, padėsiančių užtikrinti šio teisinio reguliavimo veiksmingumą ir jo atitiktį visuomenės lūkesčiams.

Apibendrinant, minėtos aplinkybės pagrindžia šio magistro darbo temos aktualumą, o pasirinktų problemų analizė šiuo metu yra reikšminga siekiant užtikrinti veiksmingą ir nuoseklų Direktyvos (ES) 2024/1760 perkėlimą į nacionalinę teisę ir jos taikymą visų į Direktyvos taikymo sritį patenkančių įmonių, įskaitant trečiųjų valstybių įmones, atžvilgiu ES valstybių narių vykdymo užtikrinimo praktikoje.

Tiriama problema. Pagal Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą (ES) 2024/1760 dėl įmonių tvarumo išsamaus patikrinimo, atsižvelgiant į vėlesnius jos pakeitimus, valstybės narės

⁸ Direktyva (ES) 2024/1760, *supra note*, 1: 27 straipsnio 1-3 dalys ir 4 dalis, pakeista Direktyva (ES) 2026/470, *supra note*, 4: 48 konstatuojamoji dalis ir 4 straipsnio 19 punktas.

⁹ Markus Krajewski, „Administrative Enforcement of Corporate Human Rights Due Diligence Legislation: A flower in the „bouquet of remedies““, *VerfBlog*, 2024 m. gegužės 29 d., žiūrėta 2026 m. sausio 22 d., <https://doi.org/10.59704/253e889e2e65b594>.

¹⁰ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 4 ir 16 konstatuojamosios dalys, 1 straipsnio 1 dalies a punktas ir 5 straipsnio 1 dalis.

privalo užtikrinti, kad į Direktyvos taikymo sritį patenkančios įmonės atliktų rizika pagrįstą išsamų patikrinimą žmogaus teisių ir aplinkos apsaugos srityse. Šios įmonės taip pat turi imtis tinkamų priemonių realiam arba galimam neigiamam poveikiui žmogaus teisėms ir aplinkai nustatyti ir vertinti, užkirsti kelią galimam neigiamam poveikiui arba, jeigu prevencija neįmanoma ar jos neįmanoma iš karto įgyvendinti, tokį poveikį tinkamai sušvelninti, sustabdyti realų neigiamą poveikį arba, jeigu to neįmanoma padaryti nedelsiant, kuo labiau sumažinti jo mastą, o tais atvejais, kai įmonė pati arba kartu su kitu subjektu sukėlė realų neigiamą poveikį, jį atitaisyti. Šios pareigos taikomos neigiamam poveikiui, susijusiam su įmonės ar jos patronuojamųjų įmonių veikla arba su įmonės verslo partnerių veikla jos veiklos grandinėje.¹¹ Nors Direktyvos reguliavimo tikslas aiškus, jos nuostatų perkėlimas į nacionalinę teisę ir vykdymo užtikrinimas praktikoje kelia reikšmingų teisinių ir praktinių iššūkių.¹² Ši problema labiausiai atsiskleidžia trimis tarpusavyje susijusiais aspektais: pirma, apibrėžiant priežiūros institucijų kompetenciją ir įgaliojimų apimtį, antra, reglamentuojant tyrimų ir patikrinimų procedūras ir užtikrinant atitikties tikrinimo priemonių veiksmingumą, įskaitant galimybę, tikrinant sutartinių garantijų laikymąsi, remtis nepriklausomos trečiosios šalies tikrinimu,¹³ trečia, užtikrinant sankcijų taikymo nuoseklumą, nes Direktyvoje (ES) 2024/1760, iš dalies pakeistoje Direktyva (ES) 2026/470, nustatyti sankcijų skyrimo kriterijai ir piniginių baudų viršutinė riba, tačiau valstybėms narėms išlieka diskrecija detalizuoti sankcijų taikymo taisykles, todėl nacionalinėse teisės sistemose išlieka nevienodo sankcijų veiksmingumo ir atgrasomojo poveikio rizika.¹⁴

Šio darbo mokslinė problema formuluojama klausimu: kokiais nacionalinio teisinio reguliavimo sprendimais, perkeltiant Direktyvą (ES) 2024/1760 į nacionalinę teisę, atsižvelgiant į vėlesnius jos pakeitimus,¹⁵ ir taikant ją įgyvendinančias nacionalinės teisės nuostatas, galima užtikrinti veiksmingą Direktyvoje nustatytų pareigų vykdymo užtikrinimo sistemą, apimančią priežiūros institucijų nepriklausomumą, kompetenciją, įgaliojimus ir išteklius, tyrimų ir patikrinimų procedūras, atitikties tikrinimo priemonių taikymą ir sankcijų nustatymą bei skyrimą, kartu mažinant nevienodo Direktyvos nuostatų perkėlimo ir taikymo valstybėse narėse riziką? Siekiant atsakyti į šį klausimą, keliami trys tyrimo klausimai: kokie priežiūros institucijų

¹¹ Direktyva (ES) 2024/1760, *supra note*, 1: 1 straipsnio 1 dalies a punktas, 2 straipsnis, 5 straipsnio 1 dalies b-d punktai, 8 straipsnio 1-3 dalys, 10 straipsnio 1 dalis, 11 straipsnio 1 ir 2 dalys ir 12 straipsnio 1 dalis. Direktyva (ES) 2026/470, *supra note*, 4: 4 straipsnio 1, 2 ir 6 punktai.

¹² Krajewski, *supra note*, 9. Bueno ir kt., *supra note*, 7: 297-300.

¹³ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 10 straipsnio 5 dalis, 11 straipsnio 6 dalis, 24 straipsnis, 25 straipsnio 1-6 dalys ir 26 straipsnis. Direktyva (ES) 2026/470, *op. cit.*, 4 straipsnio 17 ir 18 punktai.

¹⁴ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 27 straipsnio 1-3 ir 5 dalys, 28 straipsnio 1 dalis. Direktyva (ES) 2026/470, *op. cit.*, 48 konstatuojamoji dalis ir 4 straipsnio 19 punktas.

¹⁵ „2025 m. balandžio 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2025/794, kuria iš dalies keičiamos direktyvos (ES) 2022/2464 ir (ES) 2024/1760, kiek tai susiję su datomis, nuo kurių valstybės narės turi taikyti tam tikrus įmonių informacijos apie tvarumą teikimo ir įmonių tvarumo išsamaus patikrinimo reikalavimus“, 2 straipsnis, ES oficialusis leidinys, L serija, 2025/794, 2025 m. balandžio 16 d., žiūrėta 2026 m. balandžio 30 d., <http://data.europa.eu/eli/dir/2025/794/oj>. Direktyva (ES) 2026/470, *op. cit.*, 4 straipsnis ir 5 straipsnio 1 dalis.

nepriklausomumo, kompetencijos, įgaliojimų ir išteklių reikalavimai turi būti nustatyti nacionalinėje teisėje, kad priežiūra būtų veiksminga ir būtų sudarytos prielaidos nuoseklesniam Direktyvos nuostatų taikymui? Kaip nacionalinėje teisėje turi būti reglamentuojamos priežiūros institucijų atliekamų tyrimų ir patikrinimų procedūros ir prie sutartinių garantijų taikomos atitikties tikrinimo priemonės, įskaitant galimybę remtis nepriklausomos trečiosios šalies atliekamu tikrinimu, kad būtų patikimai įvertintas įmonių pareigų vykdymas? Kokiais kriterijais turi būti grindžiami sankcijų, įskaitant pinigines baudas, kurių didžiausia riba nustatoma pagal įmonės grynąją pasaulinę apyvartą, nustatymas nacionalinėje teisėje ir jų skyrimas už nacionalinės teisės aktų nuostatų, priimtų pagal Direktyvą, pažeidimus, kad sankcijos būtų veiksmingos, proporcingos ir atgrasomos?

Šios problemos teisinis sprendimas būtinas siekiant ne tik užtikrinti nuoseklų ir veiksmingą Direktyvos (ES) 2024/1760 nuostatų taikymą ES vidaus rinkoje, bet ir sudaryti teisinės prielaidas veiksmingai įgyvendinti Direktyvoje įtvirtintus darnaus vystymosi, žmogaus teisių ir aplinkos apsaugos tikslus.¹⁶

Baigiamojo darbo mokslinis naujumas ir tiriamos problematikos ištirtumo lygis. Šio magistro baigiamojo darbo mokslinį naujumą lemia tai, kad jame analizuojamas naujas įmonių tvarumo išsamaus patikrinimo teisinis reguliavimas, įtvirtintas Direktyvoje (ES) 2024/1760 su vėlesniais jos pakeitimais. Be to, Direktyvos perkėlimo į nacionalinę teisę ir joje nustatytų pareigų vykdymo užtikrinimo klausimai, susiję su priežiūros institucijų kompetencija, nepriklausomumu ir įgaliojimais, tyrimų ir patikrinimų procedūrų reglamentavimu, atitikties tikrinimo priemonių taikymu ir sankcijų taikymo mechanizmais, Lietuvos teisės doktrinoje dar nėra plačiai ir sistemiškai ištirti, o ES teisės moksle daugiausia nagrinėjami kaip atskiri Direktyvos taikymo ir vykdymo užtikrinimo aspektai.

Kai kurie autoriai, pavyzdžiui, J. Sinnig ir D. A. Zetzsche¹⁷, O. Panichkovska¹⁸, J. Mieszkowska¹⁹ ar T. Stundys²⁰, pateikia reikšmingų teorinių įžvalgų apie Direktyvos (ES) 2024/1760 reguliavimo kryptį, harmonizacijos poreikį, galimus nepageidaujamus padarinius ir

¹⁶ Direktyva (ES) 2024/1760, *supra note*, 1: 1, 2, 4, 16, 31 ir 99 konstatuojamosios dalys, 1 straipsnio 1 dalis. Direktyva (ES) 2026/470, *supra note*, 4: 4 straipsnio 1 punktas.

¹⁷ Julia Sinnig ir Dirk A. Zetzsche, „The EU’s Corporate Sustainability Due Diligence Directive: From Disclosure to Mandatory Prevention of Adverse Sustainability Impacts in Supply Chains“, *European Journal of Risk Regulation* (2025): 1-25, <https://doi.org/10.1017/err.2024.100>.

¹⁸ Oksana Panichkovska, „The Harmonization of Corporate Sustainability Due Diligence Requirements in the European Union“, iš *Mokslinės minties šventė 2024: Studentų mokslinių straipsnių rinkinys* (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2024), 598-614, <https://cris.mruni.eu/server/api/core/bitstreams/76a04017-995d-4a8e-b4bb-e9d50fade11d/content>.

¹⁹ Jowita Mieszkowska, „The Unintended Consequences of the EU Corporate Sustainability Due Diligence Directive“, *American Journal of International Law Unbound* 118 (2024): 291-296, <https://doi.org/10.1017/aju.2024.48>.

²⁰ Tomas Stundys, „From Corporate Social Responsibility to Supply Chain Liability: Do We See a Change in Liability of Corporations?“, *Social Transformations in Contemporary Society* 12 (2024), 22-31, <https://cris.mruni.eu/server/api/core/bitstreams/d67e24df-08aa-4a75-a60e-d3f44af3a1db/content>.

atsakomybės sampratos kaitą veiklos grandinėje. Tačiau Direktyvoje įtvirtintų vykdymo užtikrinimo mechanizmų, ypač priežiūros, patikrinimų, įskaitant nepriklausomos trečiosios šalies atliekamą tikrinimą, ir sankcijų taikymo, praktinis veikimas teisės doktrinoje kol kas analizuojamas fragmentiškai. Todėl šiame darbe atskleidžiamos teisės mokslo spragos ir pateikiamos konkrečios įžvalgos dėl Direktyvos nuostatų perkėlimo į nacionalinę teisę, jų veiksmingo įgyvendinimo ir nuoseklaus taikymo, atsižvelgiant į naujausius ES teisėkūros pokyčius ir valstybių narių rengiamus nacionalinius įgyvendinimo modelius.

Baigiamojo darbo reikšmė. Šis magistro baigiamasis darbas reikšmingas teisės mokslo teorijai ir praktikai, nes jame suformuluotos išvados ir teikiami pasiūlymai gali prisidėti prie nuoseklesnio Direktyvos (ES) 2024/1760 perkėlimo į nacionalinę teisę, jos taikymo ir įgyvendinimo užtikrinimo valstybėse narėse. Darbo rezultatai gali būti naudingi teisėkūros subjektams ir nacionalinėms priežiūros institucijoms atskleidžiant teisinio reguliavimo spragas, tikslinant priežiūros institucijų kompetencijos ir įgaliojimų apimtį, tobulinant patikrinimų ir kitų atitikties tikrinimo priemonių taikymą, taip pat formuojant veiksmingų, proporcingų ir atgrasomųjų sankcijų nustatymo ir taikymo kriterijus. Be to, tyrime pateiktos įžvalgos bus naudingos teismams ir kitoms teisę taikančioms institucijoms, kurios praktikoje taikys nacionalinės teisės nuostatas, kuriomis perkeliama Direktyva (ES) 2024/1760, ir aiškins jų turinį. Galiausiai, tyrimo rezultatai sudarys vertingą pagrindą tolesniems teisės mokslininkų ir praktikų tyrimams, nagrinėjantiems ES teisės aktų perkėlimo į nacionalinę teisę ir vykdymo užtikrinimo mechanizmus bei jų praktinį veiksmingumą.

Tyrimo tikslas. Šio magistro baigiamojo darbo tikslas yra nustatyti, kokiais nacionalinio teisinio reguliavimo sprendimais, perkeliant Direktyvą (ES) 2024/1760, atsižvelgiant į vėlesnius jos pakeitimus, į nacionalinę teisę ir taikant nacionalinės teisės nuostatas, kuriomis ji įgyvendinama, galima užtikrinti veiksmingą šioje direktyvoje nustatytų pareigų vykdymo užtikrinimo sistemą ir mažinti jos nuostatų nevienodo perkėlimo ir taikymo valstybėse narėse riziką.

Tyrimo uždaviniai. Siekiant įgyvendinti išsikeltą darbo tikslą, darbe keliama šie uždaviniai:

1. Nustatyti Direktyvoje (ES) 2024/1760, iš dalies pakeistoje Direktyva (ES) 2026/470, įtvirtintų įmonių tvarumo išsamaus patikrinimo pareigų ir jų vykdymo užtikrinimo sistemos turinį, įvertinti šio reguliavimo suderinimo lygį, valstybių narių diskrecijos ribas ir priežiūros, nepriklausomos trečiosios šalies atliekamo tikrinimo, civilinės atsakomybės bei sankcijų sąveiką.
2. Ištirti, ar Direktyvoje įtvirtinti priežiūros, tyrimų, patikrinimų ir sankcijų taikymo mechanizmai sudaro pakankamas teises prielaidas užtikrinti ne formalų įmonių atitikties deklaravimą, o faktinį riziką pagrįsto išsamaus patikrinimo pareigų vykdymą, ypatingą dėmesį

skiriant priežiūros institucijų nepriklausomumui, kompetencijos riboms, tyrimo įgaliojimams, procedūrinėms garantijoms, sankcijų individualizavimui ir teisminės peržiūros apimčiai.

3. Pateikti nacionalinio teisinio reguliavimo tobulinimo kryptis, leidžiančias, perkeltant Direktyvą į nacionalinę teisę, aiškiai atriboti įmonių pareigų turinį nuo pareigų vykdymo užtikrinimo priemonių, nustatyti nuoseklią priežiūros institucijų sąrangą, tyrimų, patikrinimų ir įrodymų vertinimo taisykles bei veiksmingų, proporcingų ir atgrasomų sankcijų sistemą.

Tyrimo metodika. Šiame magistro baigiamajame darbe taikomi teisės aktų, teismų praktikos ir kitų dokumentų analizės, doktrininės analizės, lyginamosios teisėtyros, sisteminės analizės ir sintezės metodai. Dokumentų analizė skirta Direktyvai (ES) 2024/1760, ją iš dalies keičiantiems ES teisės aktams ir nacionalinio perkėlimo prielaidoms tirti tiek, kiek jos susijusios su priežiūra, tyrimais, patikrinimais, atitikties tikrinimo priemonėmis ir sankcijomis. Doktrininė analizė taikoma pagrindinėms tyrimo sąvokoms ir jų tarpusavio ryšiams aiškinti. Lyginamoji teisėtyra leidžia vertinti Direktyvos nuostatų perkėlimo į nacionalinę teisę galimybes ir valstybių narių priežiūros institucijų modelius. Sisteminė analizė ir sintezė naudojamos tyrimo rezultatams apibendrinti, mechanizmų tarpusavio sąveikai įvertinti ir pasiūlymams dėl Direktyvos įgyvendinimo nacionalinėje teisėje formuluoti.

Tyrimo struktūra. Baigiamojo darbo dėstomoji dalis išdėstyta trijuose tarpusavyje susijusiuose skyriuose, kurių seka atitinka tyrimo uždavinius. Pirmasis skyrius sudaro bendrąją tyrimo dalį. Jame nagrinėjama įmonių tvarumo išsamaus patikrinimo samprata, Direktyvos (ES) 2024/1760 tikslai ir taikymo sritis, suderinimo lygis ir valstybių narių diskrecijos ribos, atsižvelgiant į vėlesnius šios direktyvos pakeitimus, taip pat vykdymo užtikrinimo priemonių sistema ir jos elementų tarpusavio sąveika. Antrasis ir trečiasis skyriai sudaro specialiąją tyrimo dalį. Antrajame skyriuje analizuojami priežiūros institucijų kompetencijos, nepriklausomumo, įgaliojimų ir išteklių pakankamumo reikalavimai, tyrimų ir patikrinimų procedūrų reglamentavimas, atitikties tikrinimo priemonių taikymas, įskaitant galimybę remtis nepriklausomos trečiosios šalies atliekamu tikrinimu, taip pat sankcijų skyrimo kriterijai, piniginių baudų ribos ir priežiūros institucijų sprendimų teisminė kontrolė. Trečiajame skyriuje nagrinėjama Direktyvos (ES) 2024/1760 perkėlimo į nacionalinę teisę problematika ir siūlomi sprendimai, vertinant valstybių narių diskrecijos ribas nustatant pareigų vykdymo užtikrinimo sistemą, nacionalinių priežiūros institucijų institucinę sandarą, tarpinstitucinį bendradarbiavimą ir tyrimų, patikrinimų bei sankcijų reglamentavimo tobulinimo kryptis nacionalinėje teisėje. Darbo pabaigoje pateikiamos išvados ir pasiūlymai, apibendrinantys tyrimo rezultatus.

Ginamieji teiginiai. Šiame darbe keliami šie ginamieji teiginiai:

1. Direktyvoje (ES) 2024/1760, iš dalies pakeistoje Direktyva (ES) 2026/470, numatytas sankcijų režimas nepašalina rizikos, kad valstybėse narėse sankcijos bus taikomos

nevienodai ir neturės vienodo atgrasomojo poveikio. Todėl nacionalinėje teisėje būtina aiškiai reglamentuoti sankcijų skyrimo ir individualizavimo kriterijus.

2. Siekiant išvengti nevienodos priežiūros praktikos, nacionalinės priežiūros institucijos turėtų remtis Direktyvos (ES) 2024/1760 28 straipsnyje numatytu bendradarbiavimu, informacijos mainais ir priežiūros, tyrimų bei sankcijų skyrimo praktikos derinimu. Kitaip kyla nevienodo Direktyvą perkeliančių nacionalinės teisės nuostatų taikymo rizika.

3. Nacionalinėje teisėje būtina atriboti įpareigojimus dėl pažeidimo nutraukimo ir atitaisymo nuo sankcijų skyrimo. Nesant aiškaus šių institutų atribojoimo, mažėtų Direktyvos įgyvendinimo ir teisių gynimo veiksmingumas.

1. ĮMONIŲ TVARUMO IŠSAMAS PATIKRINIMO TEISINIS REGULIAVIMAS IR VYKDYMO UŽTIKRINIMO SISTEMA EUROPOS SĄJUNGOS TEISĖJE

1.1. Įmonių tvarumo išsamaus patikrinimo samprata, tikslai ir taikymo sritis pagal Direktyvą (ES) 2024/1760

Šiame poskyryje nagrinėjama įmonių tvarumo išsamaus patikrinimo (angl. *corporate sustainability due diligence*) samprata ir tikslai pagal Direktyvą (ES) 2024/1760, atsižvelgiant į vėlesnius šios Direktyvos pakeitimus²¹. Direktyvoje nustatomos taisyklės dėl įmonių pareigų, susijusių su realiu ir galimu neigiamu poveikiu žmogaus teisėms bei aplinkai, kai toks poveikis yra susijęs su jų pačių ir jų patronuojamųjų įmonių veikla, taip pat su jų verslo partnerių veikla tų įmonių veiklos grandinėse²². Rizika pagrįstas išsamus patikrinimas apima, be kita ko, jo integravimą į atitinkamą įmonės politiką ir rizikos valdymo sistemas, realaus arba galimo neigiamo poveikio nustatymą ir vertinimą, užkirtimą kelią galimam neigiamam poveikiui ir jo švelninimą, realaus neigiamo poveikio sustabdymą ir jo masto mažinimą, taip pat realaus neigiamo poveikio atitaisymą²³. Direktyvoje pabrėžiama, kad pagrindinės pagal ją nustatomos įmonių pareigos yra pareigos imtis tinkamų priemonių, todėl iš įmonių nereikalaujama visomis aplinkybėmis užtikrinti, kad neigiamas poveikis niekada nebūtų daromas ar kad jis būtų sustabdytas²⁴.

Šiomis Direktyvos nuostatomis siekiama užtikrinti, kad įmonės prisidėtų prie darnaus vystymosi ir ekonomikos bei visuomenės darnumo pertvarkos, taip pat prie ES sutarties 2 straipsnyje įtvirtintų vertybių ir aukšto lygio aplinkos apsaugos tikslo įgyvendinimo. Direktyva taip pat siekiama užtikrinti, kad nuo neigiamo poveikio nukentėję asmenys turėtų veiksmingą teisę kreiptis į teismą, naudotis teisių gynimo priemonėmis ir, kai įmonė pagal nacionalinę teisę laikoma atsakinga už žalą, padarytą dėl išsamaus patikrinimo reikalavimų nesilaikymo, gauti visą kompensaciją²⁵.

²¹ Direktyva (ES) 2024/1760, *supra note*, 1. Direktyva (ES) 2025/794, *supra note*, 15: 2 straipsnis. Direktyva (ES) 2026/470, *supra note*, 4: 4 straipsnis.

²² Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 1 straipsnio 1 dalies a punktas ir 3 straipsnio 1 dalies g punktas. 1 straipsnio 1 dalies a punktas pakeistas Direktyva (ES) 2026/470, *op. cit.*, 4 straipsnio 1 punkto a papunktis.

²³ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 5 straipsnio 1 dalies a-d punktai, 7 straipsnio 1 dalis, 8 straipsnio 1-3 dalys, 10 straipsnio 1 dalis, 11 straipsnio 1-2 dalys ir 12 straipsnio 1 dalis. Direktyva (ES) 2026/470, *op. cit.*, 4 straipsnio 6 punktas.

²⁴ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 19 ir 40 konstatuojamosios dalys, 3 straipsnio 1 dalies o punktas, 10 straipsnio 1 dalis ir 11 straipsnio 1 dalis.

²⁵ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 1, 2, 16, 79 ir 82 konstatuojamosios dalys, 1 straipsnio 1 dalies a ir b punktai, 5 straipsnio 1 dalies b-d punktai, 8 straipsnio 1-3 dalys, 9 straipsnio 1 ir 2 dalys, 10 straipsnio 1 dalis, 11 straipsnio 1 ir 2 dalys, 12 straipsnio 1 dalis ir 29 straipsnis, su pakeitimais, padarytais Direktyva (ES) 2026/470, *op. cit.*, 49 konstatuojamoji dalis ir 4 straipsnio 1, 6-9 ir 20 punktai.

Pažymėtina, kad Direktyvoje (ES) 2024/1760 įtvirtinta įmonių tvarumo išsamaus patikrinimo sistema grindžiama tarptautiniais atsakingo verslo elgesio standartais.²⁶ Direktyvos konstatuojamosiose dalyse nurodoma, kad įmonių atsakomybė atlikti išsamų patikrinimą žmogaus teisių srityje pripažįstama Jungtinių Tautų (toliau – JT) verslo ir žmogaus teisių pagrindiniuose principuose (toliau – JT pagrindiniai principai).²⁷ Taip pat pažymima, kad ši sąvoka konkretizuota ir labiau išplėtotą Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (toliau – EBPO) gairėse daugiašalėms įmonėms, kuriose išsamaus patikrinimo taikymo sritis išplėsta, įtraukiant aplinkos apsaugos ir valdymo klausimus.²⁸ Be to, ši sąvoka įtvirtinta Tarptautinės darbo organizacijos trišalėje deklaracijoje dėl daugiašalių įmonių ir socialinės politikos principų.²⁹ Todėl aiškinant Direktyvoje įtvirtintas pareigas atsižvelgtina į šių tarptautinių standartų turinį, tačiau pati Direktyva jų neperkelia visa apimtimi, o ES teisėje įtvirtina bendrąsias įmonių tvarumo išsamaus patikrinimo pareigas.³⁰

Nustatant, ar verslo partnerių veikla laikytina įmonės veiklos grandinės dalimi, būtina remtis Direktyvos (ES) 2024/1760 3 straipsnio 1 dalies g punkte apibrėžta sąvoka „veiklos grandinė“ (angl. *chain of activities*). Pagal šią apibrėžtį veiklos grandinė apima įmonės pradinės grandies verslo partnerių veiklą, susijusią su tos įmonės vykdoma produktų gamyba arba paslaugų teikimu, įskaitant žaliavų, produktų ar produktų dalių projektavimą, gavybą, gavimą, gamybą, transportavimą, sandėliavimą, tiekimą ir produkto ar paslaugos kūrimą. Ji taip pat apima įmonės galutinės grandies verslo partnerių veiklą, susijusią su tos įmonės produkto platinimu, transportavimu ir sandėliavimu, kai verslo partneriai tą veiklą vykdo įmonės naudai arba įmonės vardu. Direktyvoje nustatyta, kad veiklos grandinė neapima produkto, kuriam taikoma eksporto kontrolė pagal Reglamentą (ES) 2021/821 arba eksporto kontrolė, susijusi su ginklais, šaudmenimis ar karine medžiaga, platinimo, transportavimo ir sandėliavimo, gavus leidimą produktą eksportuoti, o konstatuojamojoje dalyje pabrėžiama, kad ši Direktyva neturėtų būti taikoma produkto šalinimui. Taigi veiklos grandinės sąvoka apima pradinės grandies veiksmus ir

²⁶ Direktyva (ES) 2024/1760, *supra note*, 1: 5 ir 6 konstatuojamosios dalys.

²⁷ *Ibid.* John Ruggie, „Guiding Principles on Business and Human Rights: Implementing the United Nations ‘Protect, Respect and Remedy’ Framework“, Report of the Special Representative of the Secretary-General on the issue of human rights and transnational corporations and other business enterprises, A/HRC/17/31, 2011 m. kovo 21 d., 15 ir 17 principai.

²⁸ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 6 konstatuojamoji dalis. Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija, *EBPO gairės daugiašalėms įmonėms dėl atsakingo verslo elgesio principų* (Paryžius: OECD Publishing, 2023), I skyriaus 1 punktas, II skyriaus A.5-7 ir A.11-15 punktai, IV ir VI skyriai, <https://doi.org/10.1787/81f92357-en>.

²⁹ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 6 konstatuojamoji dalis. Tarptautinė darbo organizacija, *Trišalė deklaracija dėl daugiašalių įmonių ir socialinės politikos principų*, penktasis leidimas (Ženeva: Tarptautinis darbo biuras, 2017), 10 punkto d ir e papunkčiai.

³⁰ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 1 straipsnio 1 dalis ir 5 straipsnio 1 dalis. Direktyva (ES) 2026/470, *supra note*, 4: 4 straipsnio 1 punktas, kuriuo pakeistas ir papildytas Direktyvos (ES) 2024/1760 1 straipsnis.

ribotai apima galutinės grandies veiksmus, susijusius su produkto platinimu, transportavimu ir sandėliavimu, tačiau neapima produkto galutinio naudojimo etapo.³¹

Atsižvelgiant į tokią veiklos grandinės sampratą, Direktyvoje (ES) 2024/1760 įmonių tvarumo išsamus patikrinimas suprantamas kaip rizika pagrįstas procesas žmogaus teisių ir aplinkos apsaugos srityse, apimantis 7-16 straipsniuose nustatytus tarpusavyje susijusius veiksmus. Įmonė turi integruoti išsamų patikrinimą į visą savo atitinkamą politiką ir rizikos valdymo sistemas, nustatyti ir įvertinti realų arba galimą neigiamą poveikį, o prireikus prioritetizuoti nustatytą neigiamą poveikį, imtis tinkamų priemonių galimam neigiamam poveikiui užkirsti kelią arba jį sušvelninti, taip pat sustabdyti realų neigiamą poveikį, o jeigu jo nedelsiant sustabdyti neįmanoma, kuo labiau sumažinti jo mastą. Kai įmonė pati arba kartu su kitu subjektu sukėlė realų neigiamą poveikį, ji privalo jį atitaisyti. Be to, tam tikrais išsamaus patikrinimo proceso etapais ji palaiko prasmingą dialogą su atitinkamais suinteresuotaisiais subjektais, nustato ir taiko pranešimo mechanizmą bei skundų nagrinėjimo procedūrą, periodiškai vertina savo išsamaus patikrinimo politikos ir priemonių tinkamumą bei veiksmingumą ir viešai informuoja apie išsamų patikrinimą savo interneto svetainėje paskelbdama metinį pranešimą, išskyrus atvejus, kai jai taikomi tvarumo atskaitomybės reikalavimai pagal Direktyvą 2013/34/ES. Taigi Direktyvoje įtvirtinamas vientisas išsamaus patikrinimo ciklas nuo integravimo į įmonės politiką ir rizikos valdymo sistemas iki stebėsenos ir viešo informavimo.³²

Šio veiksmų ciklo paskirtis yra galimo ir realaus neigiamo poveikio žmogaus teisėms ir aplinkai prevencija, valdymas ir, kai taikytina, atitaisymas. Kai realų neigiamą poveikį įmonė sukėlė pati arba kartu su kitu subjektu, ji privalo jį atitaisyti tiek, kiek tai proporcinga jos dalyvavimui darant tą poveikį, atkuriant paveiktų asmenų, bendruomenių ar aplinkos būklę taip, kad ji būtų lygiavertė arba kuo artimesnė būklei, kuri būtų buvusi, jeigu toks poveikis nebūtų kilęs. Jeigu realų neigiamą poveikį sukelia tik verslo partneris, įmonė gali atitaisymo imtis savanoriškai arba pasinaudoti savo galimybe daryti įtaką tam partneriui, kad atitaisymas būtų užtikrintas. Šios priemonės taikomos Direktyvos priede nurodytų teisių, draudimų ir pareigų pažeidimų atvejais, pavyzdžiui, pažeidus nepriimtino vaikų darbo, priverčiamojo ar privalomojo darbo draudimus arba draudimą neteisėtai tvarkyti, rinkti, saugoti ir šalinti atliekas. Sąvoka „tinkamos priemonės“ reiškia priemones, kurios yra veiksmingos, proporcingos neigiamo poveikio dydžiui bei tikimybei ir pagrįstai prieinamos įmonei, atsižvelgiant į konkretaus atvejo aplinkybes. Todėl pagal Direktyvą

³¹ Direktyva (ES) 2024/1760, *supra note*, 1: 25 konstatuojamoji dalis ir 3 straipsnio 1 dalies g punktas.

³² *Ibid.*, 1: 3 straipsnio 1 dalies g ir n punktai, 5 straipsnio 1 dalis, 7-16 straipsniai, 16 straipsnio 2 dalis.

įmonėms nustatomos pareigos imtis priemonių, o ne pareiga visais atvejais užtikrinti konkretų rezultatą.³³

Šių pareigų sistema rodo, kad įmonių tvarumo išsamus patikrinimas neapsiriboja pavienių veiksmų visuma, o yra nuoseklus, rizika grindžiamas procesas, integruojamas į visą atitinkamą įmonės politiką ir rizikos valdymo sistemas. Direktyvos (ES) 2024/1760 7 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad valstybės narės turi užtikrinti, jog į jos taikymo sritį patenkančios įmonės integruotų išsamų patikrinimą į visą savo atitinkamą politiką ir rizikos valdymo sistemas bei būtų nustačiusios išsamaus patikrinimo politiką, užtikrinančią rizika grindžiamą išsamų patikrinimą. Ši politika rengiama iš anksto pasikonsultavus su darbuotojais ir jų atstovais, atnaujinama nedelsiant, kai įvyksta reikšmingas pokytis, ir ne rečiau kaip kas 24 mėnesius peržiūrima bei prireikus atnaujinama. Joje turi būti aprašytas įmonės išsamaus patikrinimo metodas, įskaitant ilgalaikę perspektyvą, įtvirtintas elgesio kodeksas, kuriame nustatomos taisyklės ir principai, kurių turi būti laikomasi įmonėje ir jos patronuojamosiose įmonėse ir kurių, kai taikytina, turi laikytis atitinkami tiesioginiai ar netiesioginiai verslo partneriai, taip pat procesai, kuriais išsamus patikrinimas integruojamas į atitinkamų sričių politiką ir įgyvendinamas, įskaitant elgesio kodekso laikymosi tikrinimo ir jo taikymo priemones. Taigi pagal Direktyvą išsamus patikrinimas turi būti įtrauktas į įmonės vidaus procesus, sprendimų priėmimą ir santykių su veiklos grandinės verslo partneriais valdymą.³⁴

Subjektinės taikymo srities požiūriu Direktyvoje (ES) 2024/1760 nustatytos pareigos taikomos ne visoms ES vidaus rinkoje veikiančioms įmonėms, o tik tom, kurios atitinka jos 2 straipsnyje įtvirtintas taikymo sąlygas. Po Direktyvos (ES) 2026/470 pakeitimų tai yra pagal valstybės narės teisę įsteigtos įmonės, kurių paskutiniaisiais finansiniais metais, už kuriuos buvo arba turėjo būti patvirtintos metinės finansinės ataskaitos, vidutinis darbuotojų skaičius viršijo 5 000 darbuotojų ir pasaulinė grynoji apyvarta viršijo 1 500 000 000 EUR, taip pat pagrindinės patronuojančiosios įmonės, kai šias ribas pasiekė jų grupė. Direktyva taip pat taikoma pagal trečiosios valstybės teisę įsteigtoms įmonėms, jeigu finansiniais metais, ėjusiais prieš paskutiniuosius finansinius metus, jų grynoji apyvarta ES viršijo 1 500 000 000 EUR, taip pat pagrindinėms patronuojančiosioms įmonėms, kai šią ribą pasiekė jų grupė. Į Direktyvos taikymo sritį taip pat gali patekti įmonės arba pagrindinės patronuojančiosios įmonės, ES sudariusios franšizės ar licencines sutartis su nepriklausomomis trečiųjų šalių įmonėmis, jeigu šios sutartys atitinka Direktyvos 2 straipsnyje nustatytus vieningo franšizės ar licencijavimo modelio požymius, autoriniai atlyginimai arba, trečiųjų valstybių įmonių atveju, autoriniai atlyginimai ES viršija

³³ Direktyva (ES) 2024/1760, *supra note*, 1: 19 konstatuojamoji dalis, 3 straipsnio 1 dalies b-d, o ir t punktai, 10 straipsnio 1 dalis, 11 straipsnio 1 ir 2 dalys, 12 straipsnio 1 ir 2 dalys, priedo I dalies 1 skirsnio 10 ir 11 punktai ir priedo II dalies 7 punktas.

³⁴ *Ibid.*, 5 straipsnio 1 dalies a punktas ir 7 straipsnio 1-3 dalys.

75 000 000 EUR, o atitinkamai pasaulinė grynoji apyvarta arba grynoji apyvarta ES viršija 275 000 000 EUR. Direktyva taikoma tik tada, kai atitinkamos 2 straipsnio 1 arba 2 dalyje nustatytos sąlygos tenkinamos dvejus finansinius metus iš eilės. Todėl toliau vartojama formuluotė „į Direktyvos taikymo sritį patenkančios įmonės“ reiškia ES ir trečiosiose valstybėse įsteigtas įmonės, atitinkančias Direktyvos 2 straipsnyje nustatytas taikymo sąlygas.³⁵

Pažymėtina, kad su Omnibus paketu susijusiame teisėkūros procese Direktyvos (ES) 2024/1760 37 straipsnio 1 dalyje nustatytas perkėlimo į nacionalinę teisę terminas ir nacionalinių nuostatų taikymo datos buvo pakeisti du kartus. Direktyva (ES) 2025/794 pakeitė šios dalies pirmą ir antrą pastraipas, perkėlimo terminą nukeldama į 2027 m. liepos 26 d. ir koreguodama tuomet dar galiojusias laipsniško taikymo datas. Vėliau Direktyva (ES) 2026/470 pakeitė visą 37 straipsnio 1 dalį, atsisakė laipsniško taikymo modelio ir nustatė, kad valstybės narės ne vėliau kaip 2028 m. liepos 26 d. priima ir paskelbia įstatymus ir kitus teisės aktus, būtinus, kad būtų laikomasi šios Direktyvos, o tas nuostatas taiko nuo 2029 m. liepos 26 d., išskyrus nuostatas, būtinas, kad būtų laikomasi 16 straipsnio, kurias valstybės narės taiko finansiniams metams, prasidedantiems 2030 m. sausio 1 d. arba vėliau.³⁶ Šie pakeitimai buvo grindžiami siekiu suteikti įmonėms daugiau laiko pasirengti praktiniam Direktyvos reikalavimų taikymui ir atsižvelgti į Komisijos gaires dėl praktinio išsamaus patikrinimo pareigų vykdymo, o vėliau ir supaprastinti reguliavimą, sumažinti administracinę naštą bei suvienodinti taikymo datas visoms į Direktyvos taikymo sritį patenkančioms įmonėms.³⁷

Apibendrinant, nors vėliau buvo pakeisti Direktyvos (ES) 2024/1760 perkėlimo į nacionalinę teisę ir taikymo terminai, joje įtvirtintas įmonių tvarumo išsamus patikrinimas išlieka rizika grindžiamu ir tęstiniu procesu, integruojamu į įmonės atitinkamą politiką ir rizikos valdymo sistemas. Jo metu įmonės turi imtis tinkamų priemonių realiam ir galimam neigiamam poveikiui žmogaus teisėms ir aplinkai, susijusiam su jų pačių veikla, patronuojamųjų įmonių veikla ir, kiek tai susiję su jų veiklos grandinėmis, verslo partnerių veikla, nustatyti ir įvertinti, o prireikus tokį poveikį prioritetizuoti. Įmonės taip pat privalo imtis tinkamų priemonių galimam neigiamam poveikiui užkirsti kelią arba jį sušvelninti, realų neigiamą poveikį sustabdyti arba kuo labiau sumažinti jo mastą ir, kai įmonė pati arba kartu su kitu subjektu sukėlė realų neigiamą poveikį, jį atitaisyti. Šių pareigų vykdymą papildė dialogas su atitinkamais suinteresuotaisiais subjektais, pranešimo mechanizmas ir skundų nagrinėjimo procedūra, priemonių tinkamumo ir veiksmingumo stebėseną, taip pat viešas informavimas, kai tai taikoma, paskelbiant metinį

³⁵ Direktyva (ES) 2024/1760, *supra note*, 1: 2 straipsnio 1, 2 ir 5 dalys, su pakeitimais, padarytais Direktyvos (ES) 2026/470, *supra note*, 4: 4 straipsnio 2 punktu. Taip pat žr. Direktyvos (ES) 2026/470 37 konstatuojamąją dalį

³⁶ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 37 straipsnio 1 dalis. Direktyva (ES) 2025/794, *supra note*, 15: 2 straipsnis. Direktyva (ES) 2026/470, *op. cit.*, 4 straipsnio 22 punktas ir 5 straipsnio 1 dalis.

³⁷ Direktyva (ES) 2025/794, *op. cit.*, 5, 6 ir 8 konstatuojamosios dalys. Direktyva (ES) 2026/470, *op. cit.*, 1, 37, 46 ir 51 konstatuojamosios dalys.

pranešimą. Taigi Direktyvoje įtvirtinta pareiga imtis tinkamų priemonių, o ne pareiga visais atvejais užtikrinti konkretų rezultatą.³⁸

1.2. Direktyvos suderinimo lygis ir valstybių narių diskrecijos ribos po Direktyvos (ES) 2026/470 pakeitimų

Direktyvos (ES) 2024/1760 priėmimas sietinas su skirtingais privalomais įmonių tvarumo išsamaus patikrinimo teisės aktais keliose valstybėse narėse. Pagal Direktyvos 31 konstatuojamąją dalį dėl tokių teisės aktų atsirado poreikis sudaryti vienodas sąlygas įmonėms, išvengti susiskaidymo ir užtikrinti teisinį tikrumą vidaus rinkoje. Direktyva (ES) 2026/470 pakeistoje Direktyvoje (ES) 2024/1760 įtvirtintos išplėstos visiško suderinimo nuostatos: valstybės narės negali nacionalinėje teisėje įtvirtinti į Direktyvos taikymo sritį patenkančių nuostatų, nustatančių tokias išsamaus patikrinimo pareigas, kuriomis būtų nukrypstama nuo 6, 8 ir 9 straipsniuose, 10 straipsnio 1-5 dalyse, 11 straipsnio 1-6 dalyse ir 14-16 straipsniuose nustatytų pareigų, tačiau jos gali nustatyti griežtesnes arba konkretesnes nacionalinės teisės nuostatas kitais aspektais, įskaitant konkrečių produktų, paslaugų ar situacijų reguliavimą, jeigu taip siekiama kitokio žmogaus teisių, užimtumo ir socialinių teisių, aplinkos ar klimato apsaugos lygio.³⁹

Tačiau net ir po Direktyvos (ES) 2026/470 pakeitimų Direktyvos (ES) 2024/1760 perkėlimui į nacionalinę teisę ir praktiniam taikymui reikšmės gali turėti iki jos priėmimo valstybėse narėse susiformavę privalomo įmonių tvarumo išsamaus patikrinimo vykdymo užtikrinimo modeliai ir institucinė praktika.⁴⁰ Prancūzijos rūpestingumo pareigos (pranc. *devoir de vigilance*) įstatymo vykdymas pirmiausia užtikrinamas teisminėmis teisių gynimo priemonėmis: teisėtą interesą turintys asmenys, praėjus trims mėnesiams nuo oficialaus įspėjimo, gali kreiptis į teismą dėl įpareigojimo laikytis įstatyme nustatytų pareigų, o atsiradus žalai – pareikšti ieškinį dėl jos atlyginimo.⁴¹ Vokietijos Tiekimo grandinių deramo rūpestingumo pareigų įstatyme (vok. *Lieferkettensorgfaltspflichtengesetz*, LkSG) vykdymo užtikrinimas grindžiamas administracine priežiūra, tyrimais ir patikrinimais, taip pat administracinėmis sankcijomis,

³⁸ Direktyva (ES) 2025/794, *supra note*, 15: 2 straipsnis. Direktyva (ES) 2024/1760, *supra note*, 1: 19 konstatuojamoji dalis, 5 straipsnio 1 dalis, 7 straipsnio 1 dalis, 8 straipsnio 1 ir 2 dalys, 9 straipsnio 1 ir 2 dalys, 10 straipsnio 1 dalis, 11 straipsnio 1 ir 2 dalys, 12 straipsnio 1 dalis, 13 straipsnio 1 ir 3 dalys, 14 straipsnio 1, 3 ir 5 dalys, 15 straipsnis, 16 straipsnio 1 ir 2 dalys. Direktyva (ES) 2026/470, *supra note*, 4: 4 straipsnio 6-12 ir 22 punktai, 5 straipsnio 1 dalis.

³⁹ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 31 konstatuojamoji dalis ir 4 straipsnis, pakeistas Direktyva (ES) 2026/470, *op. cit.*, 38 konstatuojamoji dalis ir 4 straipsnio 4 punktas.

⁴⁰ *Ibid.*, 35 konstatuojamoji dalis. Begüm Kilimcioğlu, „The French duty of vigilance law: A reference guide for the transposition of the corporate sustainability due diligence directive“, *Netherlands Quarterly of Human Rights* 43, nr. 1 (2025): 32, <https://doi.org/10.1177/09240519251318136>.

⁴¹ Martin Suchrow-Köster, „Internalisierung externer Kosten in globalen Lieferketten durch die Einführung des LkSG und der EU-CSDDD“, iš *Internalisierung externer Kosten in globalen Lieferketten: Effektiver und effizienter Schutz von Menschenrechten durch Transparenz neben LkSG, CSDDD und GSP+ (Berlin: Springer, 2026)*, 126, <https://doi.org/10.1007/978-3-662-72473-6>.

įskaitant pinigines baudas, kurias taiko Federalinė ekonomikos ir eksporto kontrolės tarnyba (vok. *Bundesamt für Wirtschaft und Ausfuhrkontrolle*, BAFA).⁴² Būtent tokioje nevienodų nacionalinių sprendimų aplinkoje ES teisės aktų leidėjas siekė sudaryti vienodas veiklos sąlygas įmonėms, išvengti vidaus rinkos reglamentavimo susiskaidymo ir sustiprinti teisinį tikrumą. Vis dėlto po Direktyvos (ES) 2026/470 pakeitimų visiškai suderinimas apima tik pagrindines išsamaus patikrinimo pareigas, nustatytas 6, 8 ir 9 straipsniuose, 10 straipsnio 1-5 dalyse, 11 straipsnio 1-6 dalyse ir 14-16 straipsniuose. Todėl 24-27 straipsniuose įtvirtintos priežiūros ir sankcijų sistemos srityje valstybėms narėms ir toliau paliekama platesnė institucinė bei procesinė diskrecija, o pagal 29 straipsnį įmonių civilinės atsakomybės atsiradimo sąlygos nėra suvienodinamos ES lygmeniu ir nustatomos pagal nacionalinę teisę.⁴³

Direktyvoje (ES) 2024/1760, iš dalies pakeistoje Direktyva (ES) 2026/470, nustatyta, kad kiekviena valstybė narė paskiria vieną ar daugiau priežiūros institucijų, kurios prižiūri, kaip laikomasi pagal 7-16 straipsnius priimtomis nacionalinės teisės aktų nuostatomis nustatytų pareigų, ir užtikrina, kad šios institucijos turėtų tinkamus įgaliojimus ir išteklius šioms funkcijoms vykdyti. Vis dėlto Direktyva neįtvirtina vienodos nacionalinės priežiūros institucinės sandaros. Todėl 28 straipsnyje įtvirtintas ES lygmens priežiūros institucijų bendradarbiavimo mechanizmas, nors ir palengvina nacionalinių priežiūros institucijų bendradarbiavimą, jų reguliavimo, tyrimo, sankcijų skyrimo ir priežiūros praktikos koordinavimą bei derinimą ir keitimąsi informacija, nepanaikina valstybėms narėms išliekančios diskrecijos skirtingai nustatyti priežiūros institucijų sandarą, procedūrinės taisyklės ir vykdymo užtikrinimo prioritetus.⁴⁴

Panašiai sankcijų sistema valstybėse narėse po Direktyvos (ES) 2026/470 pakeitimų išlieka tik iš dalies suderinta. Direktyvos (ES) 2024/1760 27 straipsnyje valstybės narės įpareigojamos nustatyti sankcijų taikymo taisyklės už pagal šią Direktyvą priimtų nacionalinės teisės aktų nuostatų pažeidimus ir užtikrinti, kad šios sankcijos būtų veiksmingos, proporcingos ir atgrasomos. Valstybės narės turi numatyti bent pinigines baudas ir, jei įmonė per nustatytą terminą neįvykdo sprendimo, kuriuo skirta piniginė bauda, viešą pareiškimą, kuriame nurodoma už pažeidimą atsakinga įmonė ir pažeidimo pobūdis. Vis dėlto po šių pakeitimų nebeliko ankstesnės nuostatos, pagal kurią valstybės narės nustatoma didžiausia piniginių baudos riba turėjo būti ne mažesnė kaip 5 proc. įmonės pasaulinės grynosios apyvartos. Vietoj jos nustatyta, kad nacionalinėje teisėje numatytos didžiausios piniginių baudos negali viršyti 3 proc. įmonės grynosios pasaulinės apyvartos finansiniais metais, einančiais prieš finansinius metus, kuriais

⁴² Suchrow-Köster, *supra note*, 41: 210-211.

⁴³ Direktyva (ES) 2024/1760, *supra note*, 1: 31 konstatuojamoji dalis, 24-27 ir 29 straipsniai. Direktyva (ES) 2026/470, *supra note*, 4: 38 konstatuojamoji dalis, 4 straipsnio 4 ir 17-20 punktai.

⁴⁴ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 24 straipsnio 1, 5 ir 6 dalys, 25 straipsnio 1 dalis ir 28 straipsnio 1 dalis. Direktyva (ES) 2026/470, *op. cit.*, 4 straipsnio 16-18 punktai. Bueno ir kt., *supra note*, 7: 294-300. Krajewski, *supra note*, 9.

priimtas sprendimas skirti baudą, o Direktyvoje nurodytų pagrindinių patronuojančiųjų įmonių atveju – 3 proc. pagrindinės patronuojančiosios įmonės lygmeniu apskaičiuotos grynosios konsoliduotosios pasaulinės apyvartos tais pačiais finansiniais metais. Skiriant sankcijas turi būti deramai atsižvelgiama, be kita ko, į pažeidimo pobūdį, sunkumą, trukmę ir jo poveikio mastą, įmonės atliktus taisomuosius veiksmus, dėl pažeidimo gautą finansinę naudą ar išvengtus nuostolius ir kitus sunkinančius arba lengvinančius veiksnius. Sprendimai, kuriuose numatytos sankcijos, turi būti skelbiami, viešai prieinami bent penkerius metus ir siunčiami Europos priežiūros institucijų tinklui.⁴⁵ Kartu pakeistas 29 straipsnis iš esmės nustato, kad tais atvejais, kai įmonė pagal nacionalinę teisę laikoma atsakinga už žalą, padarytą fiziniam ar juridiniam asmeniui dėl šioje Direktyvoje nustatytų išsamaus patikrinimo reikalavimų nesilaikymo, nukentėję asmenys turi teisę į visą kompensaciją. Todėl valstybių narių diskrecija nustatant sankcijų sistemą, sankcijų skyrimo procesines taisykles ir civilinės atsakomybės prielaidas gali lemti nevienodą šių priemonių atgrasomąjį poveikį ir praktinį veiksmingumą skirtingose valstybėse narėse.⁴⁶

Nevienodumas gali išlikti ir atitikties tikrinimo bei atskaitomybės srityje. Direktyva (ES) 2024/1760 nenustato visoms į jos taikymo sritį patenkančioms įmonėms bendros pareigos gauti nepriklausomo išorinio audito ar kito privalomo užtikrinimo išvadą, kuri visais atvejais patvirtintų išsamaus patikrinimo pareigų vykdymą. Nepriklausomos trečiosios šalies atliekamas tikrinimas joje aiškiai įvardijamas kaip viena iš galimų atitikties tikrinimo priemonių, taikomų kartu su iš verslo partnerių gaunamomis sutartinėmis garantijomis.⁴⁷ Pagal Direktyva (ES) 2026/470 pakeistą 15 straipsnį įmonės turi periodiškai, bet ne rečiau kaip kas penkerius metus, taip pat po reikšmingų pokyčių ir bet kada, kai yra pagrindas manyti, kad priemonės nebėra tinkamos ar veiksmingos arba kilo ar gali kilti nauja rizika, vertinti savo pačių, patronuojamųjų įmonių ir atitinkamų verslo partnerių veiklą bei priemones, siekdamas įvertinti neigiamo poveikio nustatymo, prevencijos, švelninimo, sustabdymo ir sumažinimo tinkamumą bei veiksmingumą. Dokumentus, pagrindžiančius veiksmus, kurių įmonės ėmėsi vykdydamos išsamaus patikrinimo pareigas, jos pagal 5 straipsnio 4 dalį turi saugoti bent penkerius metus nuo jų parengimo ar gavimo, o teismo ar administracinio proceso pagal šią Direktyvą atveju – iki klausimo išsprendimo. Pareiga viešai pranešti įgyvendinama įmonės interneto svetainėje skelbiant metinį pranešimą, tačiau ji netaikoma įmonėms, kurioms taikomi Direktyvos 2013/34/ES 19a, 29a arba 40a straipsniuose nustatyti tvarumo atskaitomybės reikalavimai, o šio pranešimo turinį ir teikimo kriterijus Komisija

⁴⁵ Direktyva (ES) 2024/1760, *supra note*, 1: 4 straipsnis, 25 straipsnio 5-6 dalys, 27 straipsnio 1-5 dalys ir 28 straipsnio 1 dalis. Direktyva (ES) 2026/470, *supra note*, 4: 38 ir 48 konstatuojamosios dalys, 4 straipsnio 4 ir 19 punktai.

⁴⁶ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 29 straipsnis, pakeistas Direktyva (ES) 2026/470, *op. cit.*, 49 konstatuojamoji dalis ir 4 straipsnio 20 punktas.

⁴⁷ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 52 konstatuojamoji dalis, 3 straipsnio 1 dalies h ir j punktai, 10 straipsnio 5 dalis, 11 straipsnio 6 dalis ir 20 straipsnio 5 dalis.

deleguotaisiais aktais turi nustatyti ne vėliau kaip 2029 m. kovo 31 d.⁴⁸ Direktyvos (ES) 2022/2464 įtvirtintas tvarumo atskaitomybės riboto užtikrinimo mechanizmas skirtas įvertinti pačios tvarumo atskaitomybės atitiktį nustatytiems reikalavimams, todėl jis nėra tapatus Direktyvoje (ES) 2024/1760 nustatytų išsamaus patikrinimo pareigų vykdymo patikrai veiklos grandinėje.⁴⁹ Todėl, kol Komisijos deleguotieji aktai dėl pranešimų turinio dar nėra priimti ir kiek tai suderinama su Direktyvos (ES) 2024/1760 visiško suderinimo lygiu, nacionaliniu lygmeniu gali skirtis papildomos atitikties patikros ir priežiūros priemonės, o tai gali lemti nevienodą praktinį atskaitomybės intensyvumą ir apsunkinti duomenų palyginamumą tarp valstybių narių.⁵⁰

Atsižvelgiant į tai, po Direktyva (ES) 2026/470 padarytų pakeitimų vidaus rinkos reguliavimo aplinkos susiskaidymo rizika sumažėja tik iš dalies. Ji išlieka tose srityse, kuriose Direktyva valstybėms narėms palieka institucinę, procedūrinę ir civilinės atsakomybės reguliavimo diskreciją. Todėl nevienodas Direktyvos perkėlimas ir praktinis taikymas gali lemti skirtingą priežiūros intensyvumą ir nevienodą vykdymo užtikrinimo priemonių veiksmingumą. Vis dėlto ši diskrecija negali būti naudojama taip, kad būtų apeinamas 4 straipsnio 1 dalyje nustatytas visiško suderinimo lygis arba iš esmės pakeičiama Direktyvoje suvienodinta išsamaus patikrinimo režimo dalis, nes tai prieštarautų tikslui mažinti reguliavimo susiskaidymą, teisinį netikrumą ir perteklinę naštą vidaus rinkoje.⁵¹

Tai lemia poreikį aiškiai atriboti Direktyvoje suderintą išsamaus patikrinimo pareigų turinį nuo nacionalinei teisei paliktų administracinės priežiūros, teisminės gynybos ir civilinės atsakomybės įgyvendinimo taisyklių. Administracinės priežiūros srityje valstybės narės nustato priežiūros institucijų paskyrimo, jų kompetencijos paskirstymo, pagrįsto susirūpinimo priėmimo ir vertinimo, tyrimų pradėjimo, patikrinimų atlikimo, informacijos reikalavimo, laikinųjų priemonių taikymo, sprendimų motyvavimo ir skelbimo tvarką. Teisminės gynybos ir civilinės atsakomybės srityje nacionalinė teisė, nepažeisdama Direktyvoje nustatytų minimalių procesinių garantijų, apibrėžia civilinės atsakomybės prielaidas, ieškinio pareiškimo sąlygas, įrodymų atskleidimo ir įrodinėjimo taisykles, taip pat priežiūros institucijų sprendimų teisminę kontrolę. Direktyva nustato privalomas išsamaus patikrinimo pareigas ir pagrindines vykdymo užtikrinimo priemones, tačiau nesukuria išsamios nacionalinės administracinės procedūros ar civilinio proceso sistemos. Todėl nacionalinės procedūros turi būti įtvirtintos taip, kad nepakeistų Direktyvoje

⁴⁸ Direktyva (ES) 2024/1760, *supra note*, 1: 5 straipsnio 4 dalis ir 16 straipsnio 1-2 dalys. Direktyva (ES) 2026/470, *supra note*, 4: 4 straipsnio 11-12 punktai.

⁴⁹ Adolf Peter, *EU Sustainability Legislation and International Supply Chains: The European Green Deal and Its Impact on Global Supply Chains* (Abingdon and New York: Routledge, 2026), 115, 118.

⁵⁰ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 24 straipsnis, 25 straipsnio 1 dalis ir 36 straipsnio 2 dalies f-g punktai. Direktyva (ES) 2026/470, *op. cit.*, 38 konstatuojamoji dalis, 4 straipsnio 4, 18 ir 21 punktai.

⁵¹ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 24-27 ir 29 straipsniai. Direktyva (ES) 2026/470, *op. cit.*, 38 konstatuojamoji dalis ir 4 straipsnio 4, 17-20 punktai.

suderintų pareigų turinio, nepaverstų priežiūros vien formaliu dokumentų buvimo patikrinimu ir neužkirstų kelio veiksmingai priežiūrai bei teisminei gynybai.⁵²

Šią išvadą papildomai patvirtina Direktyva (ES) 2026/470 pakeistas ir iš naujo suformuluotas Direktyvos (ES) 2024/1760 4 straipsnis, įtvirtinantis visiško suderinimo branduolį. Vis dėlto ši taisyklė aiškintina sistemiškai kartu su 1 straipsniu. Nors 1 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta apsaugos lygio nemažinimo nuostata, joje kartu aiškiai numatyta, kad valstybės narės gali koreguoti Direktyvos (ES) 2024/1760 priėmimo metu taikomus nacionalinius įmonių tvarumo išsamaus patikrinimo teisės aktus, visų pirma jų taikymo sritį, siekdamos juos suderinti su Direktyva. Be to, 1 straipsnio 3 ir 4 dalys patvirtina, kad kolizijos mastu pirmenybė teikiama kito ES teisėkūros procedūra priimto akto nuostatoms, kuriomis siekiama tų pačių tikslų ir nustatomos išsamesnės arba konkretesnės pareigos, o Direktyva nedaro poveikio kitoms ES ar nacionalinės teisės normoms už joje reglamentuojamų bendrųjų išsamaus patikrinimo pareigų ribų. Todėl 4 straipsnio 2 dalyje numatyta galimybė nustatyti griežtesnes arba konkretesnes nacionalines nuostatas reiškia tik ribotą diskreciją už šio branduolio ribų, bet ne teisę nacionaliniu lygmeniu iš naujo apibrėžti pačios Direktyvos bendrųjų išsamaus patikrinimo pareigų turinį.⁵³

Omnibus paketo kontekste priimta Direktyva (ES) 2025/794 buvo pereinamojo pobūdžio. Kiek tai susiję su Direktyva (ES) 2024/1760, ji pakeitė tik 37 straipsnio 1 dalies pirmą ir antrą pastraipą, nukeldama perkėlimo terminą ir patikslindama laipsniško taikymo pradžios datas. Ši redakcija nebeturi savarankiškos norminės reikšmės įsigaliojus Direktyvai (ES) 2026/470, kuria Direktyvos (ES) 2024/1760 37 straipsnio 1 dalis suformuluota iš naujo ir pakeistos kelios jos materialiosios nuostatos. Pakeistame Direktyvos (ES) 2024/1760 8 straipsnyje įtvirtintas aprėpties nustatymo tyrimas, grindžiamas tik pagrįstai prieinama informacija. Taip pat numatyta, kad kai keliose srityse neigiamas poveikis yra vienodai tikėtinas ar vienodai didelis, įmonė gali pirmiausia vertinti tas sritis, kuriose dalyvauja tiesioginiai verslo partneriai. Be to, pakeitus Direktyvos (ES) 2024/1760 10 straipsnio 6 dalį ir 11 straipsnio 7 dalį, neliko pareigos kraštutiniu atveju nutraukti verslo santykius. Po pakeitimų įmonė kraštutiniu atveju ir tol, kol poveikis pašalinamas, turi neužmegzti naujų ir neplėtoti esamų santykių su atitinkamu verslo partneriu, taip pat sustabdyti su atitinkama veikla susijusius verslo santykius, kai tai leidžiama pagal tiems santykiams taikomą teisę, išskyrus atvejus, kai sustabdymo neigiamas poveikis būtų akivaizdžiai didesnis už poveikį, dėl kurio santykiai stabdomi. Jei galima pagrįstai tikėtis sėkmės, įmonė turi nepagrįstai

⁵² Direktyva (ES) 2024/1760, *supra note*, 1: 4 straipsnio 1 ir 2 dalys, 5 straipsnio 1 dalis, 24 straipsnio 1, 5 ir 9 dalys, 25 straipsnio 1-7 dalys, 26 straipsnio 1 ir 4-6 dalys, 27 straipsnio 1-5 dalys, 28 straipsnio 1 dalis ir 29 straipsnio 2, 3 ir 5 dalys, su pakeitimais, padarytais Direktyva (ES) 2026/470, *supra note*, 4: 4 straipsnio 4 ir 17-20 punktai. Krajewski, *supra note*, 9. Bueno ir kt., *supra note*, 7: 297-298.

⁵³ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 1 straipsnio 3 dalis. Direktyva (ES) 2026/470, *op. cit.*, 38 konstatuojamoji dalis, 4 straipsnio 1 ir 4 punktai.

nedelsdama priimti ir įgyvendinti sustiprintą konkretaus neigiamo poveikio prevencinių arba taisomųjų veiksmų planą.⁵⁴

Atsakomybės ir sankcijų reguliavimas pakeistas ta pačia kryptimi. Pakeitus 29 straipsnį, panaikinta konkreti ES masto civilinės atsakomybės tvarka.⁵⁵ 27 straipsnio 4 dalyje atsisakyta reikalavimo, kad didžiausia piniginių baudos riba būtų ne mažesnė kaip 5 proc. įmonės pasaulinės grynosios apyvartos. Vietoj to nustatyta, kad didžiausios piniginių baudos negali viršyti 3 proc. įmonės grynosios pasaulinės apyvartos finansiniais metais, einančiais prieš finansinius metus, kuriais priimtas sprendimas skirti baudą. Pagrindinių patronuojančiųjų įmonių atveju ši riba negali viršyti 3 proc. pagrindinės patronuojančiosios įmonės lygmeniu apskaičiuotos grynosios konsoliduotosios pasaulinės apyvartos už tą patį laikotarpį.⁵⁶ Taigi Direktyva (ES) 2026/470 atlikus pakeitimus, visiško suderinimo taisyklės iš esmės taikomos konkrečiai išvardytam bendrųjų išsamaus patikrinimo pareigų branduoliui. Priežiūros institucijų sąrangos, priežiūros procedūrų, sankcijų skyrimo taisyklių ir civilinės atsakomybės prielaidų srityse valstybėms narėms išlieka reikšminga, tačiau Direktyvos ribojama diskrecija.⁵⁷

Tokiomis sąlygomis lemiamą reikšmę įgyja ne vien formalus bendrųjų išsamaus patikrinimo pareigų suvienodinimas, bet ir vienodesnis jų aiškinimas bei koordinuota priežiūros institucijų praktika ES lygmeniu. Šį institucinį koordinavimą papildė Europos Komisijos pagal 19 straipsnį skelbiamos gairės, apimančios praktinius išsamaus patikrinimo vykdymo klausimus, rizikos veiksnių vertinimą, konkretiems sektoriams skirtas gaires, taip pat nuorodas į duomenų šaltinius ir skaitmenines priemones.⁵⁸ Be to, Direktyva (ES) 2026/470 pakeistoje Direktyvos (ES) 2024/1760 27 straipsnio 4 dalyje aiškiai nustatyta, kad Komisija, bendradarbiaudama su valstybėmis narėmis, paskelbia gaires, padedančias priežiūros institucijoms nustatyti sankcijų dydį pagal šį straipsnį. Ši nuostata ypač reikšminga, nes konkretus sankcijų individualizavimas, vadovaujantis Direktyvoje nurodytais kriterijais, daugiausia paliekamas nacionalinės teisės ir priežiūros institucijų praktikos lygmeniui.⁵⁹ Todėl Komisijos gairės ir veiksmingas priežiūros institucijų bendradarbiavimas tampa pagrindinėmis priemonėmis, mažinančiomis skirtingo aiškinimo ir nevienodos sankcijų praktikos riziką bei stiprinančiomis teisinį tikrumą vidaus rinkoje.

⁵⁴ Direktyva (ES) 2025/794, *supra note*, 15: 5-8 konstatuojamosios dalys ir 2 straipsnis. Direktyva (ES) 2026/470, *supra note*, 4: 38-40 konstatuojamosios dalys, 4 straipsnio 4, 6, 8, 9 ir 22 punktai ir 6 straipsnis.

⁵⁵ *Ibid.*

⁵⁶ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 27 straipsnio 4 dalis. Direktyva (ES) 2026/470, *op. cit.*, 48 konstatuojamoji dalis ir 4 straipsnio 19 punktas.

⁵⁷ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 4, 24, 25, 27 ir 29 straipsniai. Direktyva (ES) 2026/470, *op. cit.*, 36, 38 ir 49 konstatuojamosios dalys, 4 straipsnio 4 ir 17-20 punktai.

⁵⁸ *Ibid.*, 19 straipsnio 1 dalis, 2 dalies a, c-g punktai ir 4 dalis. Direktyva (ES) 2026/470, *op. cit.*, 4 straipsnio 15 punktas.

⁵⁹ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 27 straipsnio 1-3 dalys ir 4 dalis, pakeista Direktyva (ES) 2026/470, *op. cit.*, 48 konstatuojamoji dalis ir 4 straipsnio 19 punktas.

Apibendrinant, po Direktyva (ES) 2026/470 atliktų pakeitimų Direktyva (ES) 2024/1760 įtvirtina tik bendrųjų įmonių tvarumo išsamaus patikrinimo pareigų visiško suderinimo branduolį, o už jo ribų valstybėms narėms išlieka reikšminga institucinė ir procesinė diskrecija, ypač nustatant priežiūros institucijų modelį, sankcijų skyrimo tvarką ir civilinės atsakomybės prielaidas pagal nacionalinę teisę. Dėl to vidaus rinkos teisinio reguliavimo susiskaidymo rizika sumažėja, bet neišnyksta.

1.3. Vykdymo užtikrinimo priemonių sistema ir tarpusavio sąveika

Direktyvos (ES) 2024/1760 vykdymo užtikrinimo nuostatos, pakeistos Direktyva (ES) 2026/470, įtvirtina mišrų vykdymo užtikrinimo modelį, kuriame viešojo priežiūra ir sankcijos derinamos su civilinės atsakomybės taikymu pagal nacionalinę teisę. Direktyvos 24-28 straipsniuose valstybės narės įpareigojamos paskirti priežiūros institucijas, suteikti joms tyrimo įgaliojimus, nustatyti veiksmingas, proporcingas ir atgrasomas sankcijas ir užtikrinti priežiūros institucijų bendradarbiavimą.⁶⁰ Kartu 29 straipsnis nebeįtvirtina savarankiško ES lygmens civilinės atsakomybės pagrindo, o tik užtikrina žalą patyrusių fizinių ar juridinių asmenų teisę į visą kompensaciją tais atvejais, kai įmonės civilinė atsakomybė dėl išsamaus patikrinimo reikalavimų nesilaikymo padarytos žalos nustatoma pagal nacionalinę teisę.⁶¹

Viešosios teisės požiūriu šio vykdymo užtikrinimo modelio pagrindą sudaro kompetentingų nacionalinių priežiūros institucijų vykdoma administracinė priežiūra. Po Direktyvos (ES) 2026/470 pakeitimų Direktyva (ES) 2024/1760 įpareigoja kiekvieną valstybę narę paskirti vieną ar daugiau priežiūros institucijų, prižiūrinių, kaip laikomasi pagal 7-16 straipsnius priimtų nacionalinės teisės nuostatų. Jeigu paskiriama daugiau kaip viena priežiūros institucija, valstybė narė turi aiškiai apibrėžti jų kompetencijos ribas ir užtikrinti glaudų bei veiksmingą jų tarpusavio bendradarbiavimą. Šios institucijos turi būti teisiškai ir funkcinio požiūriu nepriklausomos ir turėti pakankamus įgaliojimus bei išteklius, be kita ko, teisę reikalauti iš įmonių informacijos ir atlikti tyrimus. Priežiūros institucija gali pradėti tyrimą savo iniciatyva arba gavusi 26 straipsnyje numatytą pagrįstą susirūpinimą, o nustačiusi pažeidimą gali įpareigoti įmonę nutraukti pažeidimą, susilaikyti nuo pažeidimo kartojimo, prireikus imtis taisomųjų veiksmų, taip pat skirti sankcijas ir taikyti laikinąsias priemones.⁶² Tačiau Europos Komisijos steigiamas Europos priežiūros institucijų tinklas nesukuria centralizuotos ES priežiūros

⁶⁰ Direktyva (ES) 2024/1760, *supra note*, 1: 24-28 straipsniai. Direktyva (ES) 2026/470, *supra note*, 4: 38 ir 48 konstatuojamosios dalys, 4 straipsnio 17-19 punktai.

⁶¹ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 29 straipsnis, pakeistas Direktyva (ES) 2026/470, *op. cit.*, 37 konstatuojamoji dalis ir 4 straipsnio 20 punktas.

⁶² Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 24 straipsnio 1, 5, 8 ir 9 dalys, 25 straipsnio 1 ir 2 dalys, 26 straipsnis, 27 straipsnio 1-3 dalys. Direktyva (ES) 2026/470, *op. cit.*, 4 straipsnio 17-19 punktai.

institucijos, o atlieka koordinavimo funkciją, nes palengvina nacionalinių priežiūros institucijų bendradarbiavimą, informacijos mainus ir priežiūros, tyrimų bei sankcijų taikymo praktikos koordinavimą.⁶³

Šioje sistemoje lemiamą reikšmę turi ir priežiūros institucijų sprendimų teisinės pasekmės. Nustačiusi, kad nesilaikoma pagal šią Direktyvą priimtų nacionalinės teisės aktų nuostatų, priežiūros institucija suteikia įmonei tinkamą laikotarpį taisomiesiems veiksams atlikti, jeigu tokie veiksmai yra įmanomi. Taisomųjų veiksmų atlikimas neužkerta kelio skirti sankcijas ir taikyti įmonės civilinę atsakomybę pagal nacionalinę teisę. Sankcijų sistema turi apimti bent pinigines baudas ir, jeigu įmonė per nustatytą terminą neįvykdo sprendimo, kuriuo skirta piniginė bauda, viešą pareiškimą, kuriame nurodoma už pažeidimą atsakinga įmonė ir pažeidimo pobūdis. Po Direktyvos (ES) 2026/470 pakeitimų didžiausia piniginė bauda negali viršyti 3 proc. įmonės grynosios pasaulinės apyvartos, o pagrindinės patronuojančiosios įmonės atveju – 3 proc. jos lygmeniu apskaičiuotos grynosios konsoliduotosios pasaulinės apyvartos. Be to, po Direktyvos (ES) 2026/470 pakeitimų priežiūros institucijų kompetencija apsiriboja pagal 7-16 straipsnius priimtų nacionalinės teisės aktų nuostatų priežiūra ir nebeapima klimato kaitos poveikiui švelninti skirtą pertvarkos plano priežiūros pagal ankstesnės redakcijos 22 straipsnį.⁶⁴

Ši kompetencijos riba svarbi ir taikant Direktyvos (ES) 2024/1760 26 straipsnyje įtvirtintą pagrįsto susirūpinimo mechanizmą. Tai nėra savarankiška sankcijų ar civilinės atsakomybės taikymo priemonė, bet procesinis kanalas, per kurį fiziniai ir juridiniai asmenys bet kuriai priežiūros institucijai lengvai prieinamais kanalais gali pareikšti pagrįstą susirūpinimą, kai, remiantis objektyviomis aplinkybėmis, yra pagrindo manyti, kad įmonė nesilaiko pagal Direktyvos 7-16 ir 22 straipsnius priimtų nacionalinės teisės nuostatų. Pagrįstą susirūpinimą gavusi institucija, pareiškėjo prašymu, turi užtikrinti tinkamą jo tapatybės ir asmeninės informacijos, kurios atskleidimas jam galėtų pakenkti, apsaugą, o klausimą, priklausančią kitos priežiūros institucijos kompetencijai, perduoti tai institucijai. Pagrįstas susirūpinimas turi būti įvertintas per tinkamą laikotarpį ir, kai tam yra pagrindas, priežiūros institucija gali naudotis 25 straipsnyje nustatytais tyrimo ir vykdymo užtikrinimo įgaliojimais. Procedūrinę šio mechanizmo reikšmę sustiprina pareiga informuoti pagrįstą susirūpinimą pareiškusį asmenį apie priimtą sprendimą ir jo motyvus, taip pat teisėtą interesą turinčių asmenų galimybę ginčyti priežiūros institucijos sprendimų, veiksmų ar neveikimo procesinį ir materialųjį teisėtumą. Taigi 26 straipsnis stiprina priežiūros sistemos informacinį atvirumą ir procesinį atskaitingumą, tačiau po Direktyvos

⁶³ Direktyva (ES) 2024/1760, *supra note*, 1: 28 straipsnio 1 ir 2 dalys, 78 konstatuojamoji dalis. Krajewski, *supra note*, 9.

⁶⁴ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 24 straipsnis, 25 straipsnio 1-6 dalys, 27 straipsnio 1-4 dalys ir 28 straipsnio 1 dalis, pakeista Direktyva (ES) 2026/470, *supra note*, 4: 37 ir 48 konstatuojamosios dalys, 4 straipsnio 17-19 ir 22 punktai, 5 straipsnio 1 dalis.

(ES) 2026/470 pakeitimų jo taikymas išlieka susietas su priežiūros institucijų kompetencija prižiūrėti pagal Direktyvos 7-16 ir 22 straipsnius priimtų nacionalinės teisės nuostatų laikymąsi.⁶⁵

Šiame kontekste sankcijų mechanizmo reikšmė pirmiausia glūdi ne sankcijų rūšių sąrašė ar piniginės baudos viršutinėje riboje, o priežiūros institucijos pareigoje individualizuoti sankciją. Direktyvos (ES) 2024/1760 27 straipsnyje sankcijos siejamos su pagal šią Direktyvą priimtų nacionalinės teisės aktų nuostatų pažeidimu, todėl jos negali būti taikomos vien dėl to, kad veiklos grandinėje atsirado neigiamas poveikis. Sprendžiant, ar skirti sankciją, taip pat nustatant jos pobūdį ir dydį, turi būti atsižvelgiama į pažeidimo pobūdį, sunkumą ir trukmę, atitinkamais atvejais neigiamo poveikio mastą, galutiniu sprendimu nustatytus ankstesnius pažeidimus, įmonės bendradarbiavimą, suteiktą tikslinę paramą ar atliktas investicijas, įgyvendintus taisomuosius veiksmus, taip pat dėl pažeidimo gautą finansinę naudą ar išvengtus nuostolius. Todėl taisomieji veiksmai savaime nepašalina galimybės skirti sankciją, tačiau yra reikšmingi sprendžiant, ar ji skirtina, ir, jei taip, nustatant jos proporcingumą.⁶⁶

Sankcijų taikymo nuoseklumui svarbi ir Direktyvos 28 straipsnyje įtvirtinta priežiūros institucijų bendradarbiavimo struktūra. Komisijos įsteigtas Europos priežiūros institucijų tinklas, sudarytas iš nacionalinių priežiūros institucijų atstovų, koordinuoja ir derina reglamentavimo, tyrimo, sankcijų skyrimo ir priežiūros praktiką, taip pat palengvina keitimąsi informacija. Per šį tinklą valstybės narės teikia duomenis, reikalingus įvertinti, ar trečiosios valstybės įmonė atitinka 2 straipsnio 2 dalies kriterijus, ir nustatyti, kuri priežiūros institucija yra kompetentinga pagal 24 straipsnio 3 dalį. Jeigu tokia įmonė neturi filialo valstybėje narėje arba turi filialų keliose valstybėse narėse, Komisija, naudodamasi saugia informacijos apie ES gautą grynąją apyvartą keitimosi sistema, praneša valstybei narei, kurioje gauta didžiausia šios apyvartos dalis, kad jos priežiūros institucija yra kompetentinga pagal 24 straipsnio 3 dalį. Priežiūros institucijos taip pat teikia viena kitai savitarpio pagalbą, įskaitant bendradarbiavimą atliekant patikrinimus ir teikiant prašymus pateikti informaciją, ir perduoda informaciją apie pagalbos prašymo rezultatus arba tyrimo eigą. Jeigu trečiosios valstybės įmonė nesilaiko 23 straipsnyje nustatytų pareigų dėl įgaliotojo atstovo, vykdymo užtikrinimo veiksmus inicijavusi priežiūros institucija per šį tinklą informuoja kitas priežiūros institucijas, kad nebūtų imamasi lygiagrečių vykdymo užtikrinimo veiksmų.⁶⁷

Atsižvelgiant į tai, po Direktyvos (ES) 2026/470 pakeitimų 29 straipsnio reikšmė yra siauresnė: jis neapibrėžia ES lygmens suderintų civilinės atsakomybės sąlygų, o tik įpareigoja

⁶⁵ Direktyva (ES) 2024/1760, *supra note*, 1: 24 straipsnis, 25 straipsnio 1-6 dalys, 26 straipsnio 1-5 dalys ir 27 straipsnis. Direktyva (ES) 2026/470, *supra note*, 4: 4 straipsnio 17 ir 18 punktai. Krajewski, *supra note*, 9.

⁶⁶ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 27 straipsnio 1-4 dalys. Direktyva (ES) 2026/470, *op. cit.*, 4: 48 konstatuojamoji dalis ir 4 straipsnio 19 punktas.

⁶⁷ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 23 straipsnis, 24 straipsnio 3 dalis ir 28 straipsnis.

valstybes nares nacionalinėje teisėje užtikrinti teisę į visišką žalos atlyginimą tais atvejais, kai įmonei pagal nacionalinę teisę kyla civilinė atsakomybė už fiziniam ar juridiniam asmeniui padarytą žalą dėl šioje Direktyvoje nustatytų išsamaus patikrinimo reikalavimų nesilaikymo. Toks žalos atlyginimas neturi lemti perkompensavimo, įskaitant baudinio pobūdžio ar daugkartinį žalos atlyginimą. Be to, dalyvavimas pramonės ar daugelio suinteresuotųjų subjektų iniciatyvose, nepriklausomas trečiosios šalies atliekamas tikrinimas ar sutartinių nuostatų taikymas savaime neatleidžia nuo atsakomybės pagal nacionalinę teisę. Įmonės civilinė atsakomybė taip pat nedaro poveikio jos patronuojamųjų įmonių ir tiesioginių ar netiesioginių verslo partnerių veiklos grandinėje civilinei atsakomybei. Todėl administracinė priežiūra ir sankcijų taikymas išlieka viešosios teisės vykdymo užtikrinimo priemonėmis, o žalos atlyginimas įgyvendinamas per nacionalinės teisės civilinės atsakomybės mechanizmus.⁶⁸

Šią vykdymo užtikrinimo sistemą papildoma Direktyvos (ES) 2024/1760 16 straipsnyje įtvirtinta informavimo pareiga. Pagal šią nuostatą įmonės informaciją apie šios Direktyvos reglamentuojamus klausimus pateikia savo interneto svetainėje paskelbdamos metinį pranešimą, tačiau ši pareiga netaikoma įmonėms, kurioms taikomi Direktyvos 2013/34/ES 19a, 29a arba 40a straipsniuose nustatyti tvarumo atskaitomybės reikalavimai, įskaitant įmones, kurioms taikomos 19a straipsnio 9 dalyje arba 29a straipsnio 8 dalyje nustatytos išimtys.⁶⁹

Praktinį šios sistemos taikymą papildoma Direktyvos 18 ir 19 straipsniuose numatytos Komisijos gairės dėl savanoriškai taikomų pavyzdinių sutarčių sąlygų, rizikos veiksnių, duomenų šaltinių ir skaitmeninių priemonių.⁷⁰ Todėl šios gairės ir 16 straipsnyje numatyti deleguotieji aktai gali mažinti metodinį neapibrėžtumą, didinti atskleidžiamos informacijos palyginamumą ir palengvinti priežiūros institucijų vertinimą, tačiau jie savaime nepakeičia nacionalinių priežiūros institucijų įgaliojimų.⁷¹

Vis dėlto šių gairių ir deleguotųjų aktų reikšmė yra ribota, nes, taikydamos Direktyvą (ES) 2024/1760 įgyvendinančias nacionalinės teisės nuostatas, priežiūros institucijos išlaiko vertinimo diskreciją. „Tinkamos priemonės“ Direktyvoje siejamos su priemonių veiksmingumu, proporcingumu neigiamo poveikio dydžiui bei tikimybei ir pagrįstu prieinamumu įmonei, atsižvelgiant į konkretaus atvejo aplinkybes, todėl ši sąvoka nesuponuoja baigtinio privalomų veiksmų sąrašo. Dėl to priežiūros institucijos turės vertinti, ar konkrečios įmonės pasirinktos ir įgyvendintos priemonės buvo veiksmingos, proporcingos neigiamo poveikio dydžiui ir tikimybei

⁶⁸ Direktyva (ES) 2024/1760, *supra note*, 1: 24-29 straipsniai, 29 straipsnio 2, 4 ir 5 dalys. Direktyva (ES) 2026/470, *supra note*, 4: 37 konstatuojamoji dalis ir 4 straipsnio 20 punktas. Krajewski, *supra note*, 9.

⁶⁹ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 16 straipsnio 1 ir 2 dalys.

⁷⁰ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 18 straipsnis ir 19 straipsnio 1 ir 2 dalys.

⁷¹ *Ibid.*, 18 straipsnis, 19 straipsnis ir 24-28 straipsniai. Direktyva (ES) 2026/470, *op. cit.*, 4 straipsnio 17-19 ir 22 punktai.

bei pagrįstai prieinamos, atsižvelgiant į neigiamo poveikio pobūdį, mastą ir atitinkamus rizikos veiksnius.⁷²

Pereinamuoju laikotarpiu vienodą tokio vertinimo praktiką gali riboti tai, kad 16 straipsnyje numatyti deleguotieji aktai dėl metinių pranešimų turinio ir teikimo kriterijų turi būti priimti iki 2029 m. kovo 31 d., o pagal 18 ir 19 straipsnius numatytos Komisijos gairės priimamos skirtingais terminais. Todėl priežiūros ir atitikties vertinimo praktika gali formuotis palaipsniui, kartu su nacionalinių priežiūros institucijų sprendimų praktika ir Europos priežiūros institucijų tinklo koordinavimo veikla.⁷³

Ši išvada atitinka supaprastinimo procese išryškėjusią problemą, kad tvarumo atskaitomybės ir išsamaus patikrinimo reikalavimų sąveika, ypač kai gairės nėra pakankamai aiškos, o teisės aktai persidengia arba nėra nuoseklūs, gali didinti reguliacinę ir administracinę naštą bei riboti nuoseklų atitikties vertinimą.⁷⁴

Taigi nevienodo Direktyvą įgyvendinančių nacionalinės teisės nuostatų taikymo rizika po Direktyvos (ES) 2026/470 pakeitimų daugiausia siejama ne su bendrųjų išsamaus patikrinimo pareigų turiniu, kuris 4 straipsnyje nustatytu mastu yra suderintas, o su nacionalinio vykdymo užtikrinimo institucine ir procesine sandara. Valstybėms narėms išliekanti diskrecija gali lemti skirtingą tyrimų inicijavimo, priežiūros prioritetų nustatymo, įrodymų vertinimo ir sankcijų individualizavimo praktiką. Analogiška rizika kyla ir civilinės atsakomybės srityje, nes po pakeitimų 29 straipsnis nebeįtvirtina savarankiškų ES teisės lygmens civilinės atsakomybės atsiradimo sąlygų, todėl žalą patyrusių asmenų teisių įgyvendinimas priklausys nuo nacionalinių civilinės atsakomybės sąlygų ir civilinio proceso taisyklių, įskaitant įrodymų atskleidimo ir bylinėjimosi išlaidų reguliavimą. Europos priežiūros institucijų tinklas ir Komisijos gairės gali mažinti skirtingo aiškinimo ir taikymo riziką, tačiau negali pakeisti nacionalinių priežiūros institucijų administracinio pajėgumo ir veiksmingos nacionalinės procesinės tvarkos.⁷⁵

Šią išvadą patvirtina ir Omnibus paketo teisėkūros eiga. Europos Komisijos 2025 m. vasario 26 d. pasiūlymu COM(2025) 81 final buvo siekiama supaprastinti tvarumo atskaitomybės ir įmonių tvarumo išsamaus patikrinimo reikalavimus, tačiau po Direktyvos (ES) 2026/470 priėmimo vertinimas turi būti grindžiamas pakeista Direktyvos (ES) 2024/1760 redakcija.⁷⁶

⁷² Direktyva (ES) 2024/1760, *supra note*, 1: 3 straipsnio 1 dalis, 5 straipsnio 1 dalies b-d punktai, 10 straipsnio 1 dalis, 11 straipsnio 1 dalis. Sinnig ir Zetzsche, *supra note*, 17.

⁷³ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 16, 18 ir 19 straipsniai. Direktyva (ES) 2026/470, *supra note*, 4: 4 straipsnis ir 5 straipsnio 1 dalis. Direktyva (ES) 2025/794, *supra note*, 15: 2 straipsnis.

⁷⁴ Direktyva (ES) 2026/470, *op. cit.*, 37 konstatuojamoji dalis, 4 straipsnio 2, 5-12, 17-20 ir 22 punktai, 5 straipsnio 1 dalis.

⁷⁵ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 28 straipsnio 1 dalis ir 29 straipsnis. Direktyva (ES) 2026/470, *op. cit.*, 37 konstatuojamoji dalis ir 4 straipsnio 20 punktas. Krajewski, *supra note*, 9.

⁷⁶ Europos Komisija, „Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiamos direktyvos 2006/43/EB, 2013/34/ES, (ES) 2022/2464 ir (ES) 2024/1760, kiek tai susiję su tam tikrais įmonių tvarumo atskaitomybės reikalavimais ir tam tikrais įmonių tvarumo išsamaus patikrinimo reikalavimais“, COM(2025) 81 final,

Direktyva (ES) 2025/794 perkėlimo į nacionalinę teisę terminą nukėlė į 2027 m. liepos 26 d. ir pakeitė laipsniško taikymo datas, o Direktyva (ES) 2026/470 nustatė 2028 m. liepos 26 d. perkėlimo į nacionalinę teisę terminą, 2029 m. liepos 26 d. bendrą taikymo pradžios datą ir 16 straipsnio taikymą finansiniams metams, prasidedantiems 2030 m. sausio 1 d. arba vėliau.⁷⁷ Dėl išsamaus patikrinimo pareigų turinio pakeistoje redakcijoje neperimtos visos Komisijos siūlytos formuluotės dėl tiesioginių ir netiesioginių verslo partnerių, tačiau 8 straipsnyje įtvirtintas dviejų pakopų neigiamo poveikio nustatymo ir vertinimo modelis, pagal kurį, remiantis tik pagrįstai prieinama informacija, pirmiausia nustatomos bendros įmonės, jos patronuojamųjų įmonių ir veiklos grandinės verslo partnerių veiklos sritys, kuriose neigiamas poveikis yra labiausiai tikėtinas ir būtų didžiausias, o vėliau jose atliekamas išsamus vertinimas.⁷⁸ Tvarumo atskaitomybės užtikrinimo srityje atsisakyta pareigos priimti pakankamo užtikrinimo standartus, todėl išlieka riboto užtikrinimo standartų modelis. Taigi Omnibus paketo pakeitimai reiškia ne tik taikymo terminų nukėlimą, bet ir dalies reikalavimų supaprastinimą, dėl kurio vykdymo užtikrinimo veiksmingumas labiau priklausys nuo nacionalinių priežiūros institucijų pajėgumo, nacionalinės teisės civilinės atsakomybės taisyklių ir riboto užtikrinimo procedūrų kokybės.⁷⁹

Apibendrinant, Direktyvą (ES) 2024/1760 pakeitus Direktyva (ES) 2026/470, pagal Direktyvos 7-16 straipsnius priimtų nacionalinės teisės nuostatų laikymąsi užtikrina nacionalinių priežiūros institucijų vykdoma administracinė priežiūra ir sankcijų taikymas. 29 straipsnis nebeįtvirtina savarankiško ES teisėje nustatyto civilinės atsakomybės pagrindo, tačiau įpareigoja valstybes nares užtikrinti fizinių ar juridinių asmenų teisę į visą kompensaciją, kai pagal nacionalinę teisę įmonė atsako už jiems dėl išsamaus patikrinimo reikalavimų nesilaikymo padarytą žalą.⁸⁰ Vykdomo užtikrinimo modelį papildė 26 straipsnyje įtvirtintas pagrįsto susirūpinimo institutas, leidžiantis fiziniams ir juridiniams asmenims informuoti bet kurią priežiūros instituciją apie galimą pagal šią Direktyvą priimtų nacionalinės teisės aktų nuostatų nesilaikymą.⁸¹ Todėl administracinės priežiūros, sankcijų taikymo ir žalos atlyginimo pagal nacionalinę teisę veiksmingumas priklausys nuo nacionalinių priežiūros institucijų pajėgumo, sankcijų individualizavimo, Europos priežiūros institucijų tinklo koordinavimo, Komisijos gairių

2025 m. vasario 26 d., EUR-Lex, žiūrėta 2026 m. gegužės 1 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:52025PC0081>.

⁷⁷ Direktyva (ES) 2025/794, *supra note*, 15: 2 straipsnis. Direktyva (ES) 2026/470, *supra note*, 4: 4 straipsnio 22 punktas ir 5 straipsnio 1 dalis.

⁷⁸ Direktyva (ES) 2024/1760, *supra note*, 1: 3 straipsnio 1 dalies g punktas, 8 straipsnio 1-3 dalys, 10 straipsnio 1 dalis, 11 straipsnio 1 ir 2 dalys ir 12 straipsnio 1 dalis. Direktyva (ES) 2026/470, *op. cit.*, 4 straipsnio 1, 2 ir 6 punktai.

⁷⁹ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 22 ir 29 straipsniai. Direktyva (ES) 2026/470, *op. cit.*, 37 ir 48 konstatuojamosios dalys, 4 straipsnio 5-12, 17-20 ir 22 punktai, 5 straipsnio 1 dalis.

⁸⁰ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 24 straipsnis, 25 straipsnio 1-6 dalys ir 29 straipsnis. Direktyva (ES) 2026/470, *op. cit.*, 4 straipsnio 17, 18 ir 20 punktai.

⁸¹ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 27 straipsnio 1-3 ir 5 dalys, 28 straipsnio 1 dalis. Direktyva (ES) 2026/470, *op. cit.*, 48 konstatuojamoji dalis ir 4 straipsnio 19 punktas.

aiškumo ir nacionalinių civilinės atsakomybės bei civilinio proceso taisyklių.⁸² Direktyvomis (ES) 2025/794 ir (ES) 2026/470 nukėlus perkėlimo ir taikymo terminus, nuoseklus nacionalinių nuostatų taikymas išlieka būtina šio modelio veiksmingumo sąlyga.⁸³

⁸² Direktyva (ES) 2024/1760, *supra note*, 1: 31, 76 ir 78 konstatuojamosios dalys, 24-28 straipsniai. Direktyva (ES) 2026/470, *supra note*, 4: 38 konstatuojamoji dalis ir 4 straipsnio 17-19 punktai. Bueno ir kt., *supra note*, 7: 297-300. Krajewski, *supra note*, 9.

⁸³ Direktyva (ES) 2025/794, *supra note*, 15: 2 straipsnis. Direktyva (ES) 2026/470, *op. cit.*, 4 straipsnio 22 punktas ir 5 straipsnio 1 dalis. Panichkovska, *supra note*, 18: 598-614. Mieszkowska, *supra note*, 19: 291-296.

2. ĮMONIŲ TVARUMO IŠSAMIAUS PATIKRINIMO PAREIGŲ VYKDYMO UŽTIKRINIMO MECHANIZMAI: PRIEŽIŪRA, TYRIMAI, PATIKRINIMAI IR SANKCIJOS

2.1. Priėžiūros institucijų kompetencija, nepriklausomumas ir įgaliojimų bei išteklių pakankamumas

Direktyvos (ES) 2024/1760 vykdymo užtikrinimo modelio administracinė dalis negali apsiriboti formaliu vienos ar kelių priežiūros institucijų paskyrimu. Atsižvelgiant į doktrinoje pabrėžiamą riziką, kad priežiūra gali virsti vien formaliu atitikties tikrinimu, ji gali būti veiksminga tik tada, kai nacionalinėje teisėje priežiūros institucijos įtvirtinamos kaip nepriklausomos, aiškiai apibrėžtą kompetenciją, pakankamus įgaliojimus ir išteklius turinčios institucijos, pajėgios tirti į Direktyvos taikymo sritį patenkančias įmones ir vertinti jų veiklos grandines. Todėl šiame poskyryje analizuojama institucinės priežiūros kokybė: kompetencijos ribos, nepriklausomumas, tyrimo ir poveikio priemonių taikymo įgaliojimai bei išteklių pakankamumas kaip būtinos pagal Direktyvos 7-16 straipsnius priimtų nacionalinių nuostatų praktinio taikymo prielaidos.⁸⁴

Administracinės priežiūros veiksmingumas vertintinas atsižvelgiant į Direktyvos taikymo sritį, nes priežiūros institucijų pajėgumas turi būti proporcingas prižiūrimų įmonių skaičiui ir jų veiklos grandinėse kylančios rizikos pobūdžiui bei mastui.⁸⁵ SOMO duomenimis, Direktyva (ES) 2026/470 susiaurinus Direktyvos taikymo sritį, jos taikymo kriterijus atitinka 2 907 įmonės, priklausančios 1 447 įmonių grupėms, iš jų 974 įmonių grupės yra ES. Tai sudaro 71 proc. sumažėjimą, palyginti su 2024 m. priimta Direktyvos redakcija. Nors taikymo sritis susiaurinta, valstybėms narėms tenkanti priežiūros apimtis nėra vienoda: daugiausia į Direktyvos taikymo sritį patenkančių įmonių grupių ES yra Vokietijoje ir Prancūzijoje, atitinkamai 280 ir 153.⁸⁶ Todėl Direktyvos veiksmingumas priklausys nuo nacionalinių priežiūros institucijų įgaliojimų, specialiųjų žinių ir išteklių, ypač valstybėse, kuriose prižiūrimų įmonių skaičius didžiausias.⁸⁷ Prancūzijos įmonių rūpestingumo pareigos įstatymo taikymo patirtis rodo, kad net į jo taikymo sritį patenkančių įmonių nustatymas gali tapti vykdymo užtikrinimo problema, nes 2020 m. buvo galima nurodyti tik preliminarų 200-250 įmonių skaičių, o teismo vykdymo užtikrinimo

⁸⁴ Direktyva (ES) 2024/1760, *supra note*, 1: 7-16 straipsniai, 24 straipsnis, 25 straipsnio 1-6 dalys ir 26 straipsnis. Bueno ir kt., *supra note*, 7: 297-300. Krajewski, *supra note*, 9.

⁸⁵ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 24 straipsnio 1 dalis, 25 straipsnio 1-6 dalys, 26 ir 27 straipsniai. Direktyva (ES) 2026/470, *supra note*, 4: 4 straipsnio 17-19 punktai. Krajewski, *op. cit.*

⁸⁶ Direktyva (ES) 2026/470, *op. cit.*, 37 konstatuojamoji dalis, 4 straipsnio 2 punktas. David Ollivier de Leth, „Updated Datahub shows 1,400 corporate groups covered by weakened CSDDD“, SOMO, 2026 m. balandžio 14 d., žiūrėta 2026 m. gegužės 15 d., <https://www.somo.nl/updated-datahub-shows-1400-corporate-groups-covered-by-weakened-csddd/>.

⁸⁷ Krajewski, *op. cit.*

veiksmingumą riboja materialinės ir procesinės teisinės kliūtys.⁸⁸ Vokietijos tiekimo grandinių išsamaus patikrinimo pareigų įstatymo taikymo patirtis patvirtina administracinės priežiūros reikšmę ir jos sąsają su priežiūros institucijai skiriamais ištekliais, nes šio įstatymo vykdymo priežiūrą atliekančiai federalinei institucijai buvo numatytos 65 pareigybės, o nuo 2024 m. į šio įstatymo taikymo sritį pateko daugiau kaip 2 800 įmonių, todėl vienai pareigybei vidutiniškai teko apie 45 įmonės.⁸⁹ Todėl perkeltant Direktyvą į nacionalinę teisę būtina vertinti, ar priežiūros institucijų įgaliojimai, prieiga prie duomenų, specialiosios žinios ir ištekliai atitinka prižiūrimų įmonių skaičių ir jų veiklos grandinėse kylančios rizikos pobūdį bei mastą.⁹⁰

Administracinės priežiūros reikšmė Direktyvos sistemoje kyla iš pačios išsamaus patikrinimo pareigos pobūdžio. Tai rizika grindžiamas, tęstinis ir prevencinis procesas, skirtas nustatyti realų ir galimą neigiamą poveikį žmogaus teisėms ir aplinkai, užkirsti kelią galimam neigiamam poveikiui ir jį sušvelninti, nutraukti realų neigiamą poveikį, kuo labiau jį sumažinti ir Direktyvoje nustatytais atvejais atitaistyti.⁹¹ Todėl šios pareigos veiksmingumas negali būti grindžiamas vien civilinės atsakomybės institutu. Civilinė atsakomybė paprastai tampa aktuali jau atsiradus žalai, o nukentėjusiems asmenims civilinėse bylose dažnai kyla kliūčių dėl informacijos prieinamumo, įrodymų gavimo ir finansinių išteklių stokos. Kaip pažymi M. Krajewski, administracinis vykdymo užtikrinimas skirtas viešajam interesui apsaugoti ir neturi priklausyti vien nuo nukentėjusių asmenų procesinio aktyvumo. Todėl priežiūros institucija pagal Direktyvą ne tik taiko poveikio priemones, bet ir atlieka prevencinę atitikties užtikrinimo funkciją, nes gali pradėti tyrimus dar iki žalos atsiradimo.⁹²

Šią išvadą patvirtina ir Prancūzijos rūpestingumo pareigos įstatymo taikymo praktika. Šio įstatymo vykdymas pirmiausia grindžiamas teisminėmis teisių gynimo priemonėmis: teismo įpareigojimu laikytis rūpestingumo pareigos ir ieškiniu dėl žalos atlyginimo. Doktrinoje pažymima, kad tokio modelio veiksmingumą riboja nepakankamas pareigos konkretizavimas, jos kaip proceso, o ne rezultato pareigos pobūdis ir ieškovams tenkanti pareiga įrodyti pareigos pažeidimą, žalą bei priežastinį ryšį. Todėl išsamaus patikrinimo pareigų laikymasis negali būti patikimai užtikrinamas vien suinteresuotųjų subjektų inicijuojamomis teisminėmis priemonėmis.⁹³ Direktyva (ES) 2024/1760, iš dalies pakeista Direktyva (ES) 2026/470, šią riziką riboja

⁸⁸ Kilimcioğlu, *supra note*, 40: 32, 35 ir 51.

⁸⁹ Suchrow-Köster, *supra note*, 41: 100, 210-211.

⁹⁰ Direktyva (ES) 2026/470, *supra note*, 4: 4 straipsnio 17 ir 18 punktai. Krajewski, *supra note*, 9. Suchrow-Köster, *op. cit.*, 210-211.

⁹¹ Direktyva (ES) 2024/1760, *supra note*, 1: 2, 4 ir 16 konstatuojamosios dalys, 1 straipsnio 1 dalies a punktas, 3 straipsnio 1 dalies g punktas, 5 straipsnio 1 dalies b-d punktai, 10 straipsnio 1 dalis, 11 straipsnio 1 dalis ir 12 straipsnio 1 dalis.

⁹² *Ibid.*, 10 straipsnio 5 dalis, 11 straipsnio 6 dalis, 24 straipsnis, 25 straipsnio 1-6 dalys ir 26 straipsnis. Direktyva (ES) 2026/470, *op. cit.*, 4 straipsnio 17 ir 18 punktai. Krajewski, *op. cit.* Bueno ir kt., *supra note*, 7: 297-300.

⁹³ Krajewski, *op. cit.* Sinnig ir Zetzsche, *supra note*, 17.

įpareigodama valstybes nares paskirti vieną ar daugiau priežiūros institucijų, turinčių tinkamus įgaliojimus ir išteklius tirti 7-16 straipsniuose nustatytų pareigų laikymąsi ir taikyti poveikio priemones.⁹⁴

Vis dėlto Direktyva (ES) 2026/470 pakeitus Direktyvos (ES) 2024/1760 24 straipsnio 1 dalį, priežiūros institucijų kompetencija apima tik pareigų, nustatytų pagal 7-16 straipsnius priimtose nacionalinės teisės aktų nuostatose, laikymosi priežiūrą. Dėl 22 straipsnyje anksčiau įtvirtintos klimato kaitos poveikio švelninimo pareigos panaikinimo ši pareiga nepatenka į Direktyvos 24 straipsnyje nustatytą administracinės priežiūros sritį.⁹⁵ Tokia kompetencijos riba atitinka administracinės priežiūros paskirtį užtikrinti konkrečių teisinių pareigų laikymąsi viešojo intereso apsaugos tikslais ir riboja riziką, kad priežiūros institucija vertintų įmonės tvarumo politiką už minėtų nacionalinės teisės nuostatų taikymo ribų.⁹⁶

Ši kompetencijos riba reiškia, kad priežiūros institucijos vertinimo dalykas nėra bendroji įmonės tvarumo strategija, o pareigų, nustatytų pagal Direktyvos 7-16 straipsnius priimtose nacionalinės teisės nuostatose, laikymasis. Todėl ji turi vertinti, ar įmonė yra įgyvendinusi išsamaus patikrinimo integravimo į vidaus valdymo ir rizikos valdymo sistemas pareigą, ar nustato, vertina ir prireikus prioritetizuoja realų bei galimą neigiamą poveikį, ar taiko tinkamas priemones, užtikrina veiksmingą suinteresuotųjų subjektų konsultavimą, pranešimo mechanizmo ir skundų nagrinėjimo procedūros veikimą, stebėseną ir viešą informavimą. Toks vertinimas sietinas ne su neigiamo poveikio veiklos grandinėje atsiradimo faktu savaime, o su priemonių tinkamumu, veiksmingumu, proporcingumu ir pagrįstu prieinamumu įmonei, kartu neapsiribojant deklaratyvios atitikties konstatavimu ir neperimant įmonės valdymo funkcijų.⁹⁷

Kompetentinga priežiūros institucija pagal Direktyvą nustatoma pagal skirtingus kriterijus. Direktyvos 2 straipsnio 1 dalyje nurodytos įmonės atveju kompetentinga yra tos valstybės narės priežiūros institucija, kurioje yra įmonės registruota buveinė. Direktyvos 2 straipsnio 2 dalyje nurodytos įmonės atveju kompetentinga yra tos valstybės narės priežiūros institucija, kurioje įmonė turi filialą, o jeigu įmonė filialo jokioje valstybėje narėje neturi arba jos filialai yra skirtingose valstybėse narėse, kompetentinga yra tos valstybės narės priežiūros institucija, kurioje įmonė finansiniais metais prieš paskutinius finansinius metus iki Direktyvos 37 straipsnyje nurodytos datos arba iki dienos, kai ji pirmą kartą atitiko Direktyvos 2 straipsnio 2 dalyje nustatytus kriterijus, atsižvelgiant į tai, kuri data yra vėlesnė, turėjo didžiausią grynąją

⁹⁴ Direktyva (ES) 2024/1760, *supra note*, 1: 24 straipsnis, 25 straipsnio 1-6 dalys ir 26 straipsnis. Direktyva (ES) 2026/470, *supra note*, 4: 4 straipsnio 17 ir 18 punktai.

⁹⁵ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 24 straipsnio 1 dalis. Direktyva (ES) 2026/470, *op. cit.*, 4 straipsnio 5-12 ir 17 punktai.

⁹⁶ Krajewski, *supra note*, 9. Bueno ir kt., *supra note*, 7: 297-300.

⁹⁷ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 5 straipsnio 1 dalies b-d punktai, 7-16 straipsniai, 24 straipsnis, 25 straipsnio 1-6 dalys ir 27 straipsnis. Direktyva (ES) 2026/470, *op. cit.*, 4 straipsnio 17-19 punktai. Krajewski, *op. cit.* Bueno ir kt., *op. cit.*, 297-300.

apyvartą ES. Toks kompetencijos paskirstymas padeda išvengti kelių valstybių narių priežiūros institucijų kompetencijos dubliavimosi, tačiau trečiųjų valstybių įmonių priežiūros atveju gali kilti įgyvendinimo sunkumų, kai reikšmingi įrodymai, dokumentai ar sprendimų vykdymui reikalingos priemonės yra už ES ribų.⁹⁸

Šios kompetencijos ribose Direktyva neįtvirtina vieno nacionalinės priežiūros modelio. Valstybė narė gali paskirti vieną ar kelias priežiūros institucijas, taip pat šias funkcijas pavesti jau veikiančioms atitinkamų reguliavimo sričių institucijoms, įskaitant finansų rinkos priežiūros institucijas. Jeigu paskiriamos kelios priežiūros institucijos, nacionalinėje teisėje turi būti aiškiai apibrėžtos jų kompetencijos ribos ir užtikrintas veiksmingas jų tarpusavio bendradarbiavimas. Nors toks lankstumas pateisinamas tuo, kad išsamaus patikrinimo priežiūra apima skirtingas reguliavimo sritis, doktrinoje pabrėžiama, kad administracinis vykdymo užtikrinimas veiksmingas tik tada, kai priežiūros institucijos veikia gindamos viešąjį interesą ir turi pakankamus įgaliojimus bei išteklius. Todėl nacionalinėje teisėje turi būti nustatytas ne vien kompetencijos atirbojimas, bet ir aiški tarpinstitucinio koordinavimo, informacijos teikimo ir gavimo, pagrįsto susirūpinimo pateikimo, priėmimo ir perdavimo tvarka.⁹⁹

Ši išvada taikytina ir vienos priežiūros institucijos modeliui. Toks modelis gali prisidėti prie didesnio teisinio aiškumo ir sudaryti prielaidas nuoseklesnei priežiūros bei sankcijų taikymo praktikai. Tačiau jis veiksmingas tik tada, kai institucija turi savo funkcijoms vykdyti būtiną kompetenciją, pakankamus žmogiškuosius ir finansinius išteklius, o nacionalinėje teisėje yra nustatyta privaloma bendradarbiavimo su kitomis kompetentingomis institucijomis tvarka. Priešingu atveju vienos priežiūros institucijos modelis liktų formalus, nes institucijai trūktų pajėgumo vertinti faktinį ir galimą neigiamą poveikį žmogaus teisėms ir aplinkai, tikrinti atitiktį veiklos grandinėje ir vertinti, kaip įmonės vykdo išsamaus patikrinimo pareigas. Todėl lemiamas kriterijus yra ne institucijų skaičius, bet priežiūros institucijai suteiktos kompetencijos ir jos funkcijoms vykdyti būtinų išteklių atitiktis.¹⁰⁰

Šią pusiausvyrą turi papildyti veiksmingos priežiūros institucijos nepriklausomumo garantijos. Direktyvos 75 konstatuojamoji dalis ir 24 straipsnio 9 dalis nepriklausomumą sieja ne vien su formaliu priežiūros institucijos atskyrimu, bet ir su jos teisiniu bei veiklos savarankiškumu, nepriklausomumu nuo į Direktyvos taikymo sritį patenkančių įmonių ir kitų rinkos interesų bei nešališku ir skaidriu įgaliojimų įgyvendinimu. Kartu akcentuojama pareiga saugoti profesinę

⁹⁸ Direktyva (ES) 2024/1760, *supra note*, 1: 24 straipsnio 3 dalis. Krajewski, *supra note*, 9. Bueno ir kt., *supra note*, 7: 297-300.

⁹⁹ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 24 straipsnio 1, 5, 6 ir 9 dalys, 25 straipsnio 1 ir 2 dalys, 26 straipsnio 1 ir 3-5 dalys, 27 straipsnio 4 dalis, 28 straipsnio 1 ir 3 dalys. Direktyva (ES) 2026/470, *supra note*, 4: 4 straipsnio 17-19 punktai. Krajewski, *op. cit.* Bueno ir kt., *op. cit.*, 297.

¹⁰⁰ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 24-28 straipsniai. Direktyva (ES) 2026/470, *op. cit.*, 4 straipsnio 17-19 punktai. Krajewski, *op. cit.* Bueno ir kt., *op. cit.*, 297-300.

paslaptį, laikytis konfidencialumo reikalavimų, vengti interesų konfliktų ir užtikrinti, kad priežiūros institucijos sprendimams nebūtų daromas tiesioginis ar netiesioginis poveikis.¹⁰¹ Šiame kontekste doktrinoje pagrįstai atkreipiamas dėmesys į riziką, kad dėl ribotos institucinės patirties tvarumo išsamaus patikrinimo srityje priežiūros institucijos vertinimą neproporcingai lems pačių prižiūrimų įmonių pateikiama informacija. Todėl nacionalinėje teisėje nepakanka vien deklaruoti nepriklausomumą. Joje turi būti įtvirtintos interesų konfliktų prevencijos, nusišalinimo, ekspertų ir auditorių pasitelkimo, konfidencialumo ir sprendimų priėmimo skaidrumo taisyklės, kartu nepaneigiant įstatymuose nustatytos institucinės atskaitomybės.¹⁰²

Taigi nepriklausomumo reikalavimas reiškia ne vien formalų priežiūros institucijos atskyrimą nuo prižiūrimų įmonių, bet ir faktinį sprendimų priėmimo savarankiškumą konkrečiose priežiūros, tyrimo ir sankcijų taikymo procedūrose. Nacionalinėje teisėje įtvirtinta institucinė atskaitomybė savaime šio reikalavimo nepažeidžia, tačiau ji negali būti naudojama tiesioginei ar netiesioginei įtakai daryti konkrečios procedūros eigai ar rezultatui. Šios garantijos veiksmingumas priklauso ir nuo pakankamų finansinių, žmogiškųjų ir ekspertinių išteklių, nes jų stoka gali didinti institucijos priklausomybę nuo pačių įmonių pateikiamos informacijos ir formalaus atitikties vertinimo riziką.¹⁰³

Priežiūros institucijų įgaliojimų pakankamumas vertintinas pagal Direktyvos (ES) 2024/1760 25 straipsnį. Šios Direktyvos, iš dalies pakeistos Direktyva (ES) 2026/470, 25 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad valstybės narės turi užtikrinti priežiūros institucijoms tinkamus įgaliojimus ir išteklius, įskaitant įgaliojimus pareikalauti, kad įmonės pateiktų informaciją, ir atlikti tyrimus dėl 7-16 straipsniuose nustatytų pareigų laikymosi.¹⁰⁴ Todėl, kaip pažymima doktrinoje, administracinė priežiūra negali apsiriboti vien įmonių pateiktos informacijos priėmimu. Ji turi apimti savarankišką pareigų laikymosi tikrinimą ir, priežiūros institucijai turint pakankamai informacijos apie galimą pažeidimą, tyrimo pradėjimą savo iniciatyva arba dėl pagal 26 straipsnį išreikšto pagrįsto susirūpinimo.¹⁰⁵

Šiuos tyrimo įgaliojimus papildo minimalūs vykdymo užtikrinimo įgaliojimai. Nustačiusi, kad įmonė nesilaiko pagal 7-16 straipsnius priimtų nacionalinės teisės aktų nuostatų, priežiūros institucija nustato įmonei terminą imtis taisomųjų veiksmų, jeigu jie įmanomi. Taisomųjų veiksmų vykdymas neužkerta kelio skirti sankcijas ar taikyti civilinę atsakomybę pagal nacionalinę teisę. Priežiūros institucijos turi turėti bent šiuos įgaliojimus: įpareigoti įmonę

¹⁰¹ Direktyva (ES) 2024/1760, *supra note*, 1: 75 konstatuojamoji dalis ir 24 straipsnio 9 dalis.

¹⁰² Krajewski, *supra note*, 9. Bueno ir kt., *supra note*, 7: 297-300.

¹⁰³ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 75 konstatuojamoji dalis, 24 straipsnio 9 dalis, 25 straipsnio 1 ir 2 dalys, 5 dalies b punktas ir 6 dalis. Krajewski, *op. cit.*

¹⁰⁴ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 25 straipsnio 1 dalis. Direktyva (ES) 2026/470, *supra note*, 4: 4 straipsnio 18 punktas.

¹⁰⁵ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 25 straipsnio 2 dalis ir 26 straipsnio 1 bei 4 dalys. Krajewski, *op. cit.* Bueno ir kt., *op. cit.*, 297-298.

nutraukti pažeidimą, susilaikyti nuo tokių veiksmų kartojimo, kai tinkama, imtis pažeidimui proporcingo ir jam nutraukti būtino atitaisymo, skirti sankcijas ir taikyti laikinas priemones, kai kyla neišvengiama didelės ir neatitaisomos žalos rizika.¹⁰⁶ Todėl priežiūros institucijų funkcija neapsiriboja pažeidimo nustatymu, bet apima ir vykdymo užtikrinimo priemonių taikymą, siekiant nutraukti pažeidimą ir užtikrinti atitiktį.¹⁰⁷

Šie įgaliojimai turi būti įgyvendinami laikantis proporcingumo ir procesinių garantijų, nes doktrinoje administracinis vykdymo užtikrinimas laikomas civilinę atsakomybę papildančiu viešojo intereso mechanizmu.¹⁰⁸ Direktyva leidžia priežiūros institucijoms pagal nacionalinę teisę veikti tiesiogiai, bendradarbiauti su kitomis institucijomis arba kreiptis į kompetentingas teismines institucijas, kurios turi užtikrinti veiksmingas teisių gynimo priemones, kurių poveikis būtų lygiavertis priežiūros institucijų tiesiogiai nustatytoms sankcijoms. Kiekvienam fiziniam ar juridiniam asmeniui turi būti užtikrinta teisė teismine tvarka veiksmingai apskųsti priežiūros institucijos dėl jo priimtą teisiškai privalomą sprendimą, o tyrimų pobūdis, rezultatai ir vykdymo užtikrinimo veiksmai turi būti dokumentuojami taip, kad būtų galima patikrinti sprendimų teisėtumą.¹⁰⁹

Šią viešojo vykdymo užtikrinimo logiką papildoma Direktyvos 26 straipsnyje įtvirtintas pagrįsto susirūpinimo institutas. Jis suteikia fiziniams ir juridiniams asmenims teisę bet kuriai priežiūros institucijai pareikšti pagrįstą susirūpinimą, kai objektyvios aplinkybės leidžia pagrįstai manyti, kad įmonė nesilaiko pagal Direktyvą priimtų nacionalinės teisės aktų nuostatų. Pareiškėjo prašymu turi būti užtikrinta jo tapatybės ir informacijos, kurios atskleidimas jam pakenktų, apsauga, o jeigu klausimas priklauso kitos priežiūros institucijos kompetencijai, pagrįstas susirūpinimas perduodamas kitai kompetentingai priežiūros institucijai.¹¹⁰ Kad šis institutas neapsiribotų vien formaliu pranešimų registravimu, nacionalinėje teisėje turi būti aiškiai nustatyta pagrįsto susirūpinimo pareiškimo, jo nagrinėjimo ir perdavimo pagal kompetenciją tvarka, pareiškėjo informavimas ir kriterijai, pagal kuriuos sprendžiama, ar turimos informacijos pakanka tyrimui pradėti.¹¹¹

Todėl Direktyvos kontekste priežiūros institucijos pajėgumas vertintinas pagal tai, ar ji turi tinkamus įgaliojimus, išteklius ir kompetenciją veiksmingai prižiūrėti, kaip laikomasi pagal 7-16 straipsnius priimtų nacionalinės teisės nuostatų, neapsiribojant vien formaliu įmonės pateiktos

¹⁰⁶ Direktyva (ES) 2024/1760, *supra note*, 1: 25 straipsnio 1-6 dalys, 27 straipsnio 1-5 dalys ir 28 straipsnio 1 dalis. Direktyva (ES) 2026/470, *supra note*, 4: 4 straipsnio 18-19 punktai.

¹⁰⁷ Krajewski, *supra note*, 9. Bueno ir kt., *supra note*, 7: 297-300.

¹⁰⁸ Krajewski, *op. cit.* Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 25 straipsnio 9 dalis, 27 straipsnio 1-2 dalys ir 29 straipsnis, su pakeitimais, padarytais Direktyvos (ES) 2026/470, *op. cit.*, 4 straipsnio 20 punktu.

¹⁰⁹ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 25 straipsnio 1, 3 ir 5-8 dalys, 26 straipsnio 5-6 dalys. Direktyva (ES) 2026/470, *op. cit.*, 4 straipsnio 18 punktas.

¹¹⁰ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 26 straipsnio 1-3 dalys.

¹¹¹ Krajewski, *op. cit.* Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 25 straipsnio 2 dalis ir 26 straipsnio 4-6 dalys.

informacijos vertinimu.¹¹² Priežiūros institucija turi būti pajėgi savarankiškai vertinti realaus ar galimo neigiamo poveikio nustatymą bei vertinimą, jo prioritetizavimą, iš veiklos grandinės gaunamų duomenų patikimumą, sutartinių garantijų pagrįstumą, atitikties tikrinimo priemonių, įskaitant nepriklausomos trečiosios šalies tikrinimą, patikimumą, dialogo su suinteresuotaisiais subjektais veiksmingumą ir atitaisymo priemonių proporcingumą. Tam būtina ne tik administracinės teisės, bet ir žmogaus teisių, darbo teisės, aplinkos apsaugos, įmonių valdymo, veiklos grandinių, duomenų analizės, tvarumo atskaitomybės ir tarptautinio bendradarbiavimo sričių kompetencija.¹¹³ Direktyva (ES) 2026/470 susiaurino Direktyvos (ES) 2024/1760 taikymo sritį iki pačių didžiausių įmonių, tačiau tai nesumažina priežiūros sudėtingumo. Kuo didesnė įmonė ir kuo platesnė jos veiklos grandinė, tuo sudėtingesnis pagal 7-16 straipsnius priimtose nacionalinės teisės nuostatose nustatytų pareigų laikymosi vertinimas.¹¹⁴

Šis ES lygmens priežiūros institucijų bendradarbiavimo mechanizmas nacionalinę priežiūrą papildė, tačiau jos nepakeičia. Pagal Direktyvos 28 straipsnį Europos Komisija sukuria struktūrą, kurioje dalyvauja priežiūros institucijų atstovai ir kuri palengvina jų bendradarbiavimą, padeda užtikrinti reguliavimo, tyrimų, sankcijų skyrimo ir priežiūros praktikos suderintumą ir, kai reikia, sudaro sąlygas keistis informacija. Pasitelkdama saugią informacijos apie grynąją apyvartą ES sistemą, Komisija taip pat padeda nustatyti kompetentingą priežiūros instituciją trečiųjų valstybių įmonių atžvilgiu, kaip numatyta 24 straipsnio 3 dalyje. Šio mechanizmo veiksmingumas priklauso nuo nacionalinių priežiūros institucijų įgaliojimų ir išteklių. Todėl ši struktūra nesukuria centralizuotos ES priežiūros institucijos, o pagrindinė administracinio vykdymo užtikrinimo atsakomybė ir toliau tenka nacionalinėms priežiūros institucijoms.¹¹⁵

Šio priežiūros institucijų bendradarbiavimo mechanizmo reikšmė pirmiausia sietina su priežiūros institucijų bendradarbiavimu ir jų reguliavimo, tyrimų, sankcijų taikymo bei priežiūros praktikos derinimu ir vienodinimu. Šis mechanizmas gali mažinti priežiūros ir sankcijų taikymo nevienodumo riziką, tačiau jis nepakeičia valstybių narių pareigos priežiūros institucijoms suteikti pakankamus įgaliojimus ir išteklius. Jei tokių išteklių trūktų, vien šis mechanizmas neužtikrintų veiksmingų tyrimų, patikrinimų ir sankcijų taikymo. Todėl Direktyvos 24 straipsnio 10 dalyje nustatyta pareiga internete skelbti metinę ataskaitą apie pagal šią Direktyvą vykdytą veiklą ir užtikrinti jos prieinamumą turėtų būti įgyvendinama kaip nacionalinės priežiūros veiklos

¹¹² Direktyva (ES) 2024/1760, *supra note*, 1: 24 straipsnio 1 ir 9 dalys, 25 straipsnio 1 dalis ir 28 straipsnio 1-3 dalys. Direktyva (ES) 2026/470, *supra note*, 4: 4 straipsnio 17 ir 18 punktai. Krajewski, *supra note*, 9.

¹¹³ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 8 straipsnio 1-3 dalys, 9 straipsnis, 10 straipsnio 2 dalies b punktas, 10 straipsnio 5 dalis, 11 straipsnio 3 dalies c punktas, 11 straipsnio 6 dalis, 12 straipsnis, 13 straipsnio 1-3 dalys, 15 ir 16 straipsniai. Direktyva (ES) 2026/470, *op. cit.*, 4 straipsnio 6-12 ir 20 punktai.

¹¹⁴ *Ibid.*, 37 konstatuojamoji dalis, 4 straipsnio 2, 17 ir 18 punktai.

¹¹⁵ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 24 straipsnio 1 ir 3 dalys, 25-28 straipsniai. Direktyva (ES) 2026/470, *op. cit.*, 4 straipsnio 17-19 punktai. Racha Radja ir Seniha Irem Akin, „Strengthening the Efficacy of the CSDDD through Private International Law“, *European Review of Private Law*, nr. 5 (2024): 893-894. Krajewski, *op. cit.*

skaidrumo priemonė. Ataskaitoje tikslinga apibendrintai nurodyti priežiūros prioritetus, pagal 26 straipsnį pateiktų pagrindų susirūpinimų skaičių ir pobūdį, pradėtų tyrimų skaičių, pobūdį ir rezultatus, tipines problemas, priežiūros institucijų tarpusavio bendradarbiavimą ir sankcijų taikymo tendencijas.¹¹⁶

Taigi vien formalaus Direktyvos 24 ir 25 straipsnių perkėlimo į nacionalinę teisę nepakanka. Vien įstatyme paskyrus vieną ar daugiau priežiūros institucijų ir nustačius jų įgaliojimus reikalauti įmonių pateikti informaciją, atlikti tyrimus ir patikrinimus bei taikyti vykdymo užtikrinimo priemones, dar neužtikrinama, kad bus iš esmės vertinama, ar įmonės laikosi pagal 7-16 straipsnius priimtose nacionalinės teisės aktų nuostatose nustatytų pareigų.¹¹⁷ Veiksminga priežiūra priklauso nuo to, ar priežiūros institucijoms suteikti tinkami įgaliojimai ir ištekliai, kad jos galėtų atlikti tyrimus, prireikus pasitelkti ekspertus ir užtikrinti tarpvalstybinį bendradarbiavimą. Priešingu atveju, kaip rodo Prancūzijos įmonių rūpestingumo pareigos įstatymo taikymo praktika, išsamaus patikrinimo pareigų laikymosi kontrolė gali apsiriboti formaliu įmonių parengtų planų vertinimu.¹¹⁸

Dėl šios rizikos nacionalinis teisės aktų leidėjas turi aiškiai atriboti priežiūros institucijos funkcijas nuo įmonės valdymo funkcijų. Priežiūros institucija negali būti suvokiama vien kaip pasyvi pranešimų ir ataskaitų registruotoja, nes toks modelis paneigtų išsamaus patikrinimo, kaip rizika grindžiamo ir prevencinio proceso, paskirtį. Kita vertus, ji negali tapti subjektu, kuris vietoj įmonės priimtų konkrečius verslo sprendimus dėl kiekvienos veiklos grandinės situacijos. Direktyvos konstrukcija grindžiama kitu modeliu: pareiga imtis tinkamų priemonių tenka įmonei, o priežiūros institucija, naudodamasi tyrimo ir vykdymo užtikrinimo įgaliojimais, vertina, ar įmonės pasirinktos ir įgyvendintos priemonės yra pagrįstos nustatytais rizikos veiksniais, proporcingos, veiksmingos, įmonei pagrįstai prieinamos ir atitinka pagal Direktyvos 7-16 straipsnius priimtas nacionalinės teisės aktų nuostatas.¹¹⁹

Apibendrinant, Direktyvoje (ES) 2024/1760, iš dalies pakeistoje Direktyva (ES) 2026/470, įtvirtintas priežiūros institucijų modelis grindžiamas nacionaline administracine priežiūra. Šio modelio veiksmingumą lemia aiškiai apibrėžta priežiūros institucijų kompetencija, tiksliai nustatytas priežiūrinių subjektų ratas, institucijų nepriklausomumas ir nešališkumas, pakankami tyrimo ir poveikio priemonių taikymo įgaliojimai, taip pat pakankami personalo ir finansiniai ištekliai. Kadangi po 2026 m. pakeitimų priežiūros objektas apima tik pagal 7-16

¹¹⁶ Direktyva (ES) 2024/1760, *supra note*, 1: 24 straipsnio 10 dalis, 25 straipsnio 1 dalis, 26 straipsnis, 27 straipsnis ir 28 straipsnio 1 dalis. Direktyva (ES) 2026/470, *supra note*, 4: 4 straipsnio 18 ir 19 punktai.

¹¹⁷ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 24 straipsnio 1 dalis ir 25 straipsnio 1-8 dalys. Direktyva (ES) 2026/470, *op. cit.*, 4 straipsnio 17 ir 18 punktai.

¹¹⁸ Krajewski, *supra note*, 9. Kilimcioğlu, *supra note*, 40: 31-32, 36-37.

¹¹⁹ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 3 straipsnio 1 dalies o punktas, 5 straipsnio 1 dalis, 7-16 straipsniai, 24 straipsnio 1 dalis, 25 straipsnio 1-6 dalys ir 26 straipsnis. Direktyva (ES) 2026/470, *op. cit.*, 4 straipsnio 6-12, 17 ir 18 punktai.

straipsnius priimtose nacionalinės teisės aktų nuostatose nustatytų pareigų laikymąsi, priežiūros institucijos negali būti laikomos bendrosiomis įmonių tvarumo priežiūros institucijomis. Vis dėlto ši priežiūros apimties riba nesumažina priežiūros sudėtingumo, nes tenka vertinti, kaip įmonės vykdo išsamaus patikrinimo pareigas veiklos grandinėje. Todėl valstybės narės turi ne tik paskirti vieną ar kelias priežiūros institucijas, bet ir užtikrinti tokias teises, organizacines ir finansines sąlygas, kad jų vykdoma priežiūra veiksmingai atliktų prevencinę, taisomąją ir sankcijų taikymo funkcijas.¹²⁰

2.2. Tyrimų ir patikrinimų procedūrų reglamentavimas bei atitikties tikrinimo priemonių taikymas

Remiantis ankstesniame poskyryje apibrėžtomis priežiūros institucijų kompetencijos ribomis, šiame poskyryje tyrimai ir patikrinimai nagrinėjami kaip praktinis vykdymo užtikrinimo etapas, kuriame formalūs priežiūros įgaliojimai turi virsti faktiniu nacionalinės teisės aktuose, priimtuose pagal Direktyvos 7-16 straipsnius, nustatytų pareigų laikymosi vertinimu. Atsižvelgiant į Direktyva (ES) 2026/470 padarytus pakeitimus, ši analizė neapima anksčiau 22 straipsnyje nustatyto klimato kaitos poveikiui švelninti skirto plano priežiūros, todėl nagrinėjami tyrimo inicijavimas, reikalavimas pateikti informaciją, patikrinimų atlikimas ir atitikties tikrinimo priemonių, įskaitant nepriklausomos trečiosios šalies atliekamą tikrinimą, reikšmė ir ribos.¹²¹ Toks požiūris svarbus, nes, kaip pažymi N. Bueno ir bendraautorai, pernelyg formalizuotas atitikties vertinimas gali sudaryti prielaidas deklaratyviai atitikčiai, o M. Krajewski akcentuoja, kad administracinis vykdymo užtikrinimas turi būti orientuotas į faktinį pareigų laikymosi patikrinimą ir negali apsiriboti įmonės pateiktų dokumentų priėmimu.¹²²

Todėl tyrimo pradėjimo prielaidos negali būti tapatinamos su galutiniu pažeidimo konstatavimu. Kadangi pagal Direktyvą įmonei nustatyta ne rezultato pasiekimo, o pareiga imtis tinkamų, rizika grindžiamų priemonių, priežiūros institucijai šiame etape pakanka informacijos, rodančios, kad galėjo būti nesilaikoma nacionalinės teisės nuostatų, priimtų įgyvendinant Direktyvą.¹²³ Reikšmingas yra ne tik atsiradęs neigiamas poveikis, bet ir informacija apie galimą

¹²⁰ Direktyva (ES) 2024/1760, *supra note*, 1: 3 straipsnio 1 dalies g punktas, 24 straipsnio 1-10 dalys, 25 straipsnio 1-9 dalys, 26 straipsnio 1-6 dalys, 27 straipsnio 1-5 dalys ir 28 straipsnio 1-3 dalys. Direktyva (ES) 2026/470, *supra note*, 4: 37, 38 ir 48 konstatuojamosios dalys, 4 straipsnio 2, 5 ir 16-19 punktai. Krajewski, *supra note*, 9.

¹²¹ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 3 straipsnio 1 dalies h punktas, 10 straipsnio 5 dalis, 11 straipsnio 6 dalis, buvęs 22 straipsnis, 24 straipsnio 1 dalis, 25 straipsnio 1-3 ir 5 dalys ir 26 straipsnis. Direktyva (ES) 2026/470, *op. cit.*, 47 konstatuojamoji dalis ir 4 straipsnio 16-18 punktai.

¹²² Bueno ir kt., *supra note*, 7: 297-300. Krajewski, *op. cit.*

¹²³ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 19 ir 40 konstatuojamosios dalys, 3 straipsnio 1 dalies o punktas, 7-16 straipsniai, 24 straipsnio 1 dalis ir 25 straipsnio 1 dalis. Direktyva (ES) 2026/470, *op. cit.*, 4 straipsnio 6-12, 17 ir 18 punktai.

neveikimą, akivaizdžiai nepakankamas priemonės ar konkrečių rizikos veiksnių nepaisymas. Tai dera su J. Sinnig ir Dirk A. Zetzsche išvada, kad vien neigiamo poveikio atsiradimas veiklos grandinėje savaime dar nereiškia atsakomybės, tačiau prevencijos veiksmų nesiėmimas žinant konkrečius rizikos veiksnius ar pagrįstų faktų ignoravimas gali rodyti netinkamą išsamaus patikrinimo pareigų vykdymą.¹²⁴ Pagal Direktyvos 25 straipsnio 2 dalį tyrimas gali būti pradėtas priežiūros institucijos iniciatyva arba gavus pagal 26 straipsnį pateiktą informaciją, kai institucija mano turinti pakankamai informacijos, rodančios galimą įmonei nustatytų pareigų nesilaikymą. Tyrimui pradėti nereikia galutinio pažeidimo įrodymo. Pakanka informacijos, rodančios galimą įmonei nustatytų pareigų nesilaikymą.¹²⁵

Šį tyrimo pradėjimo pagrindą papildė Direktyvos 26 straipsnyje įtvirtinta fizinių ir juridinių asmenų teisė bet kuriai priežiūros institucijai lengvai prieinamais kanalais pareikšti pagrįstą susirūpinimą, kai dėl objektyvių aplinkybių jie turi pagrindo manyti, kad įmonė nesilaiko pagal šią Direktyvą priimtų nacionalinės teisės aktų nuostatų. Gavusi tokį pagrįstą susirūpinimą, priežiūros institucija pareiškėjo prašymu turi imtis reikiamų priemonių jo tapatybės ir asmeninės informacijos, kurios atskleidimas jam pakenktų, apsaugai užtikrinti, o jeigu klausimas, dėl kurio pareikštas pagrįstas susirūpinimas, priklauso kitos priežiūros institucijos kompetencijai, perduoti jį tai institucijai. Be to, ji turi per tinkamą laikotarpį įvertinti pagrįstą susirūpinimą ir kuo greičiau informuoti pareiškėją apie vertinimo rezultatą bei jo motyvus. Taigi 26 straipsnis nėra savarankiškas sankcijų ar civilinės atsakomybės pagrindas. Veikiau jis atitinka M. Krajewski pabrėžiamą administracinio vykdymo užtikrinimo kaip viešojo intereso mechanizmo logiką, nes pareiškėjų pateikta informacija čia nepakeičia priežiūros institucijos vertinimo, o sudaro informacinį pagrindą spręsti, ar pagal 25 straipsnį yra pakankamai informacijos, rodančios galimą pažeidimą, tyrimui pradėti.¹²⁶

Nacionalinėje teisėje pagrįsto susirūpinimo nagrinėjimą reikėtų įtvirtinti kaip pirminę administracinio vertinimo procedūrą, jo nesiejant su civilinio proceso įrodinėjimo standartu. Todėl iš pareiškėjo neturėtų būti reikalaujama įrodyti pažeidimo, tačiau jo pateiktas pagrįstas susirūpinimas turėtų būti grindžiamas objektyviai patikrinamomis aplinkybėmis, pavyzdžiui, dokumentais, viešai prieinamais duomenimis, darbuotojų ar paveiktų bendruomenių pateikta informacija, tyrimų išvadomis ar kitais konkrečiais faktais. Toks reguliavimas leistų priežiūros institucijai, nesant pakankamų duomenų apie galimą pažeidimą, priimti motyvuotą sprendimą nepradėti tyrimo dėl akivaizdžiai nepagrįsto kreipimosi arba kreipimosi, kuriuo piktnaudžiaujama

¹²⁴ Sinnig ir Zetzsche, *supra note*, 17: 15-16, 23.

¹²⁵ Direktyva (ES) 2024/1760, *supra note*, 1: 24 straipsnio 1 dalis, 25 straipsnio 1 ir 2 dalys ir 26 straipsnio 1 dalis. Direktyva (ES) 2026/470, *supra note*, 4: 4 straipsnio 17 ir 18 punktai.

¹²⁶ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 25 straipsnio 2 ir 9 dalys, 26, 27 ir 29 straipsniai. Direktyva (ES) 2026/470, *op. cit.*, straipsnio 19 ir 20 punktai. Krajewski, *supra note*, 9.

teise, tačiau neužkirstų kelio reaguoti į galimus pažeidimus, kurių dėl veiklos grandinių sudėtingumo ji dažnai negali nustatyti vien savo iniciatyva. Todėl pritartina M. Krajewski įžvalgai, kad šios tvarkos reikšmė yra procedūrinė: ji įpareigoja instituciją motyvuotai įvertinti gautą informaciją ir pagrįstą susirūpinimą pateikusiems asmenims, turintiems teisėtą interesą, suteikia procesinį pagrindą teisme ar kitoje nepriklausomoje ir nešališkoje viešojoje institucijoje ginčyti priežiūros institucijos sprendimų, veiksmų ar neveikimo procesinį ir materialinį teisėtumą.¹²⁷

Jei pagal 25 straipsnį priimamas sprendimas pradėti tyrimą, patikrinimas negali apsiriboti vien įmonės pateiktų dokumentų peržiūra. Direktyvoje patikrinimo atlikimo tvarka paliekama valstybės narės, kurioje jis atliekamas, nacionalinei procesinei teisei. Kaip bendroji taisyklė numatomas išankstinis pranešimas, tačiau jo galima neteikti, jeigu tai pakenktų patikrinimo veiksmingumui. Tarpvalstybinėse situacijose vykdomas priežiūros institucijų tarpusavio bendradarbiavimas dėl patikrinimų ir prašymų pateikti informaciją.¹²⁸ Todėl nacionalinis procesinis reglamentavimas turi būti orientuotas į faktinio pareigų laikymosi vertinimą, o ne vien į dokumentų peržiūrą. Vien sutartinių garantijų ar nepriklausomos trečiosios šalies atlikto patikrinimo nepakanka, nes tai yra papildomos atitikties užtikrinimo priemonės, kurios negali pakeisti savarankiško priežiūros institucijos vertinimo.¹²⁹ Dėl to nacionalinėje teisėje būtina aiškiai nustatyti patikrinimo objektą ir apimtį, priežiūros institucijos įgaliojimus susipažinti su dokumentais ir elektroniniais duomenimis bei gauti atsakingų darbuotojų ir valdymo organų narių paaiškinimus, taip pat konfidencialios informacijos ir profesinės paslapties apsaugą bei įmonės procedūrinės garantijos, įskaitant teisę veiksmingai apskūsti priežiūros institucijos sprendimą.

Todėl esminis patikrinimo klausimas yra ne pats priežiūros institucijos įgaliojimas reikalauti iš įmonės pateikti informaciją, o tai, kokia informacija konkrečiu atveju yra reikšminga vertinant, ar įmonė faktiškai vykdė nacionalinės teisės aktų nuostatose, priimtose pagal Direktyvos 7-16 straipsnius, nustatytas pareigas. Kadangi išsamus patikrinimas pagal Direktyvą yra rizika grindžiamas procesas nuo jo įtvirtinimo įmonės vidaus nuostatose ir rizikos valdymo priemonėse iki realaus ir galimo neigiamo poveikio nustatymo ir įvertinimo, prioritetų nustatymo, tinkamų priemonių taikymo, konsultavimosi su suinteresuotaisiais subjektais, skundų nagrinėjimo, stebėsenos ir, kai taikytina, pranešimo paskelbimo, priežiūros institucija negali apsiriboti vien elgesio kodekso ar išsamų patikrinimą reglamentuojančių vidaus nuostatų buvimu nustatymu.

¹²⁷ Direktyva (ES) 2024/1760, *supra note*, 1: 25 straipsnio 2 dalis ir 26 straipsnio 1, 4-6 dalys. Krajewski, *supra note*, 9.

¹²⁸ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 24 straipsnio 1 ir 9 dalys, 25 straipsnio 1-9 dalys, 26 straipsnio 4-6 dalys ir 28 straipsnio 1 ir 3-7 dalys. Direktyva (ES) 2026/470, *supra note*, 4: 4 straipsnio 17 ir 18 punktai.

¹²⁹ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 10 straipsnio 2 dalies b punktas, 10 straipsnio 4 dalis, 11 straipsnio 3 dalies c punktas, 11 straipsnio 5 dalis ir 29 straipsnio 4 dalis, pakeista Direktyva (ES) 2026/470, *op. cit.*, 4 straipsnio 20 punkto d papunkčiu.

Kaip pažymi N. Bueno ir bendraautoriai, išlieka rizika pareigų vykdymą vertinti tik pagal deklaruojamą atitiktį. Dėl to patikrinimo metu turi būti vertinama, ar įmonė turėjo pakankamą ir patikimą faktinį pagrindą realiam ir galimam neigiamam poveikiui nustatyti ir įvertinti, ar prioritetų nustatymas buvo pagrįstas, ar pasirinktos priemonės buvo pritaikytos konkrečiam neigiamam poveikiui ar jo rizikai, ar į suinteresuotųjų subjektų pateiktą informaciją buvo tinkamai atsižvelgta ir ar skundų nagrinėjimo procedūra bei pranešimų teikimo galimybė faktiškai sudarė sąlygas gauti atitikties vertinimui reikšmingą informaciją.¹³⁰

Vadinasi, patikrinimo objektas turi būti ne vien procedūrų įtvirtinimas, o tai, ar įmonė konkrečiomis aplinkybėmis tinkamai vykdė pareigą imtis tinkamų priemonių. Vertinant tai pirmiausia svarbu nustatyti įmonės ryšį su neigiamu poveikiu: ar ji jį sukelia pati, ar kartu su patronuojamąja įmone ar verslo partneriu, ar jį sukelia tik verslo partneris veiklos grandinėje. Todėl lemiamą yra ne priemonių forma, o tai, ar jos yra veiksmingos, proporcingos neigiamo poveikio dydžiui ir tikimybei, pagrįstai prieinamos įmonei ir pritaikytos jos galimybei daryti įtaką verslo partneriui.¹³¹ Kaip pažymi C. Bright, C. da Graça Pires, M. Streibelt ir D. Schönfelder, tokia galimybė nepateisina neveikimo, o tik padeda nustatyti taikytinų priemonių pobūdį.¹³² Todėl elgesio kodeksas, sutartinės garantijos ar nepriklausomos trečiosios šalies atliekamas tikrinimas savaime nesudaro pakankamo pagrindo konstatuoti tinkamą pareigos vykdymą, jeigu šios priemonės neveikia kaip realus neigiamo poveikio prevencijos ar mažinimo mechanizmas.¹³³

Ši išvada svarbi ir priežiūros patikrinimo metodikai. Patikrinimas negali apsiriboti vien dokumentų buvimo ir formalios jų atitikties patikra. Nacionaliniame patikrinimo ir įrodymų vertinimo reglamentavime turėtų būti aiškiai nustatyta, kad vertinami ne vien įmonės parengti dokumentai, bet ir dokumentų sąsaja su nustatyta rizika, priemonių įgyvendinimas, jų tinkamumo ir veiksmingumo stebėsenos rezultatai bei priemonių atnaujinimas paaiškėjus naujai reikšmingai informacijai. Toks reglamentavimas išsaugotų įmonės diskreciją parinkti tinkamas priemones, tačiau neleistų vien formalios procedūrinės atitikties laikyti pakankamu pareigos imtis tinkamų priemonių vykdymo įrodymu.¹³⁴

¹³⁰ Direktyva (ES) 2024/1760, *supra note*, 1: 5 straipsnio 1 dalis, 7-16 straipsniai, 24 straipsnio 1 dalis ir 25 straipsnio 1 dalis. Direktyva (ES) 2026/470, *supra note*, 4: 4 straipsnio 6-12, 17 ir 18 punktai. Bueno ir kt., *supra note*, 7: 297.

¹³¹ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 3 straipsnio 1 dalies o punktas, 9 straipsnio 1-3 dalys, 10 straipsnio 1 dalies antros pastraipos a-c punktai ir 11 straipsnio 1 dalies antros pastraipos a-c punktai. Direktyva (ES) 2026/470, *op. cit.*, 4 straipsnio 7-9 punktai.

¹³² Claire Bright ir kt., „A Comparative Analysis between the Corporate Sustainability Due Diligence Directive and the French and German Legislation“, VerfBlog, 2024 m. gegužės 30 d., žiūrėta 2026 m. sausio 21 d., <https://doi.org/10.59704/89c26bdb127df08b>.

¹³³ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 3 straipsnio 1 dalies h punktas, 10 straipsnio 2 dalies b punktas, 10 straipsnio 4 ir 5 dalys, 11 straipsnio 3 dalies c punktas, 11 straipsnio 5 ir 6 dalys ir 15 straipsnis. Direktyva (ES) 2026/470, *op. cit.*, 4 straipsnio 11 punktas. Bright ir kt., *op. cit.*

¹³⁴ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 3 straipsnio 1 dalies o punktas, 8 straipsnio 1-3 dalys, 10 straipsnio 1 ir 2 dalys, 11 straipsnio 1 ir 3 dalys, 15 straipsnis, 24 straipsnio 1 dalis ir 25 straipsnio 1-3, 5 ir 8 dalys. Direktyva (ES) 2026/470, *op. cit.*, 4 straipsnio 4, 6, 11, 17 ir 18 punktai. Bueno ir kt., *op. cit.*, 296-298.

Tai ypač išryškėja vertinant nepriklausomą trečiosios šalies atliekamą tikrinimą. Direktyvoje jis apibrėžiamas kaip įmonės ar jos veiklos grandinės dalių atitikties pagal šią direktyvą taikytiniams žmogaus teisių ir aplinkos apsaugos reikalavimams tikrinimas, kurį atlieka objektyvus, nuo įmonės visiškai nepriklausomas, su interesų konfliktais nesusijęs, išorinės įtakos neveikiamas ir reikiamą patirtį bei kompetenciją turintis ekspertas, atsakingas už atliekamo tikrinimo kokybę ir patikimumą. Didelėse ir sudėtingose veiklos grandinėse toks tikrinimas gali būti praktiškai reikšminga atitikties vertinimo priemonė. Vis dėlto tai yra pagalbinė priemonė, nepakeičianti priežiūros institucijos atliekamo vertinimo. Vien tokio tikrinimo atlikimas nepanaikina priežiūros institucijos įgaliojimų vertinti, ar laikomasi nacionalinės teisės nuostatų, įgyvendinančių Direktyvos 7-16 straipsnius, neužkerta kelio pateikti priežiūros institucijai pagrįstą susirūpinimą ir nedaro poveikio civilinei atsakomybei pagal nacionalinę teisę.¹³⁵

Dėl to priežiūros institucijos tyrime nepriklausomos trečiosios šalies atlikto tikrinimo rezultatai vertintini pagal jų įrodomąją vertę, o ne vien pagal tokio dokumento pateikimo faktą. Institucija turi įvertinti patikrinimą atlikusio asmens nepriklausomumą, kompetenciją, nešališkumą ir galimą interesų konfliktą, taikytą metodiką ir faktinę patikrinimo apimtį. Esminę reikšmę turi tai, ar patikrinimas apėmė tas veiklos grandinės dalis, kuriose neigiamo poveikio tikimybė ir mastas buvo didžiausi, ir ar jo išvados leidžia spręsti dėl faktinio įmonės taikytų priemonių veiksmingumo. Todėl trečiosios šalies tikrinimo ataskaita ar kitas nepriklausomo vertinimo dokumentas savaime neleidžia daryti išvados, kad įmonė tinkamai vykdė išsamaus patikrinimo pareigas, nustatytas nacionalinės teisės nuostatose, kuriomis įgyvendinami Direktyvos 7-16 straipsniai.¹³⁶

Vadinasi, praktiniu požiūriu svarbu ne pats nepriklausomos trečiosios šalies atlikto tikrinimo rezultatų ar kito atitikties tikrinimo dokumento pateikimas, o jų įrodomoji reikšmė vertinant konkrečią riziką ir įmonės taikytų priemonių veiksmingumą. Todėl priežiūros institucija tokių dokumentų negali pagrįstai vertinti atsietai nuo kitų reikšmingų duomenų. Jie vertintini kartu su pagal pranešimo mechanizmą ir skundų nagrinėjimo procedūrą gauta informacija, taip pat su pagrįstą susirūpinimą pareiškusių asmenų, darbuotojų, poveikį patyrusių ar galinčių patirti asmenų ir bendruomenių pateikta informacija, nepriklausomomis ataskaitomis, viešai prieinama informacija, veiklos grandinės dokumentais ir, kai reikia, vietoje atliktų patikrinimų rezultatais. Toks įrodymų visumos vertinimas, kaip pagrįstai pabrėžiama doktrinoje, neleidžia vien formalaus dokumentų pateikimo savaime laikyti pakankamu pareigos vykdymo įrodymu ir užtikrina, kad

¹³⁵ Direktyva (ES) 2024/1760, *supra note*, 1: 3 straipsnio 1 dalies h punktas, 20 straipsnio 5 dalis, 24 straipsnio 1 dalis, 25 straipsnio 1 dalis, 26 straipsnis ir 29 straipsnio 2 ir 4 dalys. Direktyva (ES) 2026/470, *supra note*, 4: 4 straipsnio 17, 18 ir 20 punktai.

¹³⁶ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 52 konstatuojamoji dalis, 3 straipsnio 1 dalies h punktas, 20 straipsnio 5 dalis, 24 straipsnio 1 dalis, 25 straipsnio 1-5 ir 8 dalys ir 26 straipsnio 4-6 dalys. Direktyva (ES) 2026/470, *op. cit.*, 4 straipsnio 17 ir 18 punktai.

nepriklausomos trečiosios šalies atliktas tikrinimas liktų pagalbine priemone, nepanaikinančia priežiūros institucijos pareigos savarankiškai įvertinti visas reikšmingas aplinkybes.¹³⁷

Ta pati vertinimo logika taikytina ir veiklos grandinėje taikomoms sutartinėms garantijoms. Pagal Direktyvą jos turi būti taikomos kartu su tinkamomis atitikties tikrinimo priemonėmis. Kai sutartinės garantijos gaunamos iš labai mažos, mažosios ar vidutinės įmonės arba su ja sudaroma sutartis, sąlygos turi būti teisingos, pagrįstos ir nediskriminacinės, kartu įvertinant, kokios tikslinės ir proporcingos paramos priemonės reikalingos. Todėl sutartinės garantijos vertintinos pagal jų įrodomąją reikšmę, o ne pagal formalų egzistavimo faktą.¹³⁸ C. Bright ir bendraautoriai pagrįstai įspėja, kad išsamaus patikrinimo pareigų perkėlimas verslo partneriams gali skatinti reikšmingų aplinkybių neatskleidimą ir sukurti tariamai nerizikingos veiklos grandinės įspūdį.¹³⁹ J. Saloranta ir A. Hurmerinta-Haanpää pažymi, kad pernelyg vienašališkos apsauginės sutarties sąlygos gali mažinti pasitikėjimą ir bendradarbiavimą.¹⁴⁰ Dėl to priežiūros institucija turėtų vertinti, ar įmonė sutartinėmis garantijomis iš tikrųjų naudojosi siekdama užtikrinti, kad verslo partnerio veikla atitiktų keliamus reikalavimus, o ne vien formaliai perkelti atsakomybę, ar prireikus peržiūrėjo savo pirkimo praktiką ir ar iš verslo partnerių prašė tik būtinos informacijos, o iš mažesnių nei 5 000 darbuotojų turinčių verslo partnerių – tik tokios informacijos, kurios pagrįstai negalėjo gauti kitomis priemonėmis.¹⁴¹

Tokio patikrinimo paskirtis yra ne tik konstatuoti pažeidimą, bet ir užtikrinti, kad jis būtų pašalintas. Nustačiusi, kad įmonė nesilaiko nacionalinės teisės aktuose, priimtuose pagal Direktyvos 7-16 straipsnius, nustatytų pareigų, priežiūros institucija, jeigu taisomieji veiksmai yra įmanomi, turi suteikti atitinkamai įmonei tinkamą laikotarpį jiems atlikti. Jai turi būti suteikti bent šie įgaliojimai: reikalauti, kad įmonė nutrauktų pažeidimą, nekartotų atitinkamų veiksmų ir, kai tinkama, imtųsi pažeidimui proporcingų bei jam nutraukti būtinų atitaisymo priemonių, taip pat skirti sankcijas ir, esant neišvengiamai didelės ir neatitaisomos žalos rizikai, taikyti laikinąsias priemones. Toks vertinimas turi būti grindžiamas ne vien formalia atitikties dokumentacija, bet faktinėmis aplinkybėmis ir įmonės faktiškai įgyvendintomis priemonėmis, kurios rodo, kad nustatytas pažeidimas pašalintas arba realiai šalinamas, galimam neigiamam poveikiui

¹³⁷ Direktyva (ES) 2024/1760, *supra note*, 1: 52 ir 75 konstatuojamosios dalys, 3 straipsnio 1 dalies h punktas, 8 straipsnio 3 dalis, 10 straipsnio 5 dalis, 11 straipsnio 6 dalis, 14 straipsnio 1, 3, 5 ir 7 dalys, 15 straipsnis, 24 straipsnio 9 dalis, 25 straipsnio 1-3 dalys, 26 straipsnis ir 29 straipsnio 4 dalis. Dėl vėliau atliktų 8, 15, 24, 25 ir 29 straipsnių pakeitimų žr. Direktyvą (ES) 2026/470, *supra note*, 4: 4 straipsnio 6, 11, 17, 18 punktus ir 20 punkto d papunktį. Krajewski, *supra note*, 9. Peter, *supra note*, 49: 193-194.

¹³⁸ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 46, 54-56 ir 69 konstatuojamosios dalys, 10 straipsnio 2 dalies b, d ir e punktai, 10 straipsnio 4 ir 5 dalys, 11 straipsnio 3 dalies c, e ir f punktai, 11 straipsnio 5 ir 6 dalys.

¹³⁹ Bright ir kt., *supra note*, 132.

¹⁴⁰ Juho Saloranta ir Anna Hurmerinta-Haanpää, „Proactive Contract Theory in the Context of Corporate Sustainability Due Diligence“, *Journal of Strategic Contracting and Negotiation* 6, nr. 3-4 (2022): 227-231, <https://doi.org/10.1177/20555636231165901>.

¹⁴¹ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 8 straipsnio 2a dalis. Direktyva (ES) 2026/470, *op. cit.*, 4 straipsnio 17 ir 18 punktai.

veiksmingai užkertamas kelias arba jis tinkamai sušvelninamas, o realus neigiamas poveikis sustabdomas arba jo mastas sumažinamas iki minimalaus lygio.¹⁴²

N. Bueno ir bendraautoriai atkreipia dėmesį į pernelyg formalų atitikties vertinimą ir pažymi, kad toks požiūris skatina apsiriboti formaliu atitikties deklaravimu. Todėl sprendimų motyvai turi būti grindžiami veiksminga rizikos prevencija ir pažeidimo padarinių ištaisymu, o ne vien formaliu atitikties konstatavimu.¹⁴³ M. Krajewski taip pat pabrėžia administracinio įgyvendinimo užtikrinimo, kaip viešojo intereso apsaugos mechanizmo, reikšmę. Tai reiškia, kad priežiūros priemonės turi būti taikomos taip, kad būtų užtikrintas veiksmingas pareigų vykdymas, o ne vien formalus atitikties patvirtinimas.¹⁴⁴

Atsižvelgiant į tai, tyrimų ir patikrinimų procedūros turi būti reglamentuojamos kaip administracinės priežiūros ir pareigų vykdymo užtikrinimo sistemos dalis. Kadangi į Direktyvos taikymo sritį patenkančių įmonių veiklos grandinės dažnai yra tarpvalstybinės, šių procedūrų veiksmingumas priklauso nuo priežiūros institucijų tarpusavio bendradarbiavimo ir informacijos mainų ES mastu. Procedūros turi sudaryti sąlygas vertinti, ar įmonės realiai vykdo pareigas, į nacionalinę teisę perkeltas pagal Direktyvos (ES) 2024/1760 7-16 straipsnius, o ne apsiriboti vien dokumentų patikra.¹⁴⁵ Toks požiūris atitinka M. Krajewski apibūdinamą administracinio vykdymo užtikrinimo sampratą, pagal kurią privačių subjektų pareigų laikymasis yra viešojo intereso dalykas, o jo užtikrinimas – viešojo pareiga.¹⁴⁶

Apibendrinant, Direktyvos (ES) 2024/1760 (iš dalies pakeistos Direktyva (ES) 2026/470) nuostatomis numatyta, kad tyrimų ir patikrinimų procedūrų paskirtis nėra vien formali dokumentų atitikties patikra, o prevencinis ir korekcinis 7-16 straipsniuose numatytų nacionalinės teisės nuostatų vykdymo užtikrinimas. Todėl nacionaliniuose teisės aktuose turi būti aiškiai nustatytos tyrimo pradžios sąlygos, pagrįsto susirūpinimo nagrinėjimo procedūra, informacijos reikalavimo ir patikrinimų eiga, įrodymų vertinimo taisyklės bei priežiūros institucijos pareiga vertinti priemonių tinkamumą ir veiksmingumą. Kaip pažymi M. Krajewski ir N. Bueno su bendraautoriais, priešingu atveju administracinis vykdymas skatintų tik formalią reikalavimų laikymąsi.¹⁴⁷ Dėl to nepriklausomas trečiosios šalies atliekamas tikrinimas ir sutartinių garantijų

¹⁴² Direktyva (ES) 2024/1760, *supra note*, 1: 3 straipsnio 1 dalies o punktas, 10 straipsnio 1 dalis, 11 straipsnio 1 dalis, 12 straipsnio 1 dalis, 15 straipsnis, 24 straipsnio 1 dalis, 25 straipsnio 1 ir 4-6 dalys ir 27 straipsnio 1 dalis. Direktyva (ES) 2026/470, *supra note*, 4: 4 straipsnio 9, 11 ir 17-19 punktai. Bueno ir kt., *supra note*, 7: 297-298.

¹⁴³ *Ibid.*, 297-300. Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 3 straipsnio 1 dalies o punktas, 9 straipsnis, 10 straipsnio 1 dalis, 11 straipsnio 1 dalis ir 12 straipsnio 1 dalis. Direktyva (ES) 2026/470, *op. cit.*, 4 straipsnio 5-12 punktai.

¹⁴⁴ Krajewski, *supra note*, 9. Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 24 straipsnis, 25 straipsnio 1-6 dalys ir 26 straipsnis. Direktyva (ES) 2026/470, *op. cit.*, 4 straipsnio 17 ir 18 punktai.

¹⁴⁵ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 4 ir 9 konstatuojamosios dalys, 7-16 straipsniai, 24 straipsnio 1 dalis, 25 straipsnio 1-8 dalys, 26 straipsnio 1 ir 4-6 dalys ir 28 straipsnio 1-9 dalys. Direktyva (ES) 2026/470, *op. cit.*, 4 straipsnio 6-12, 17 ir 18 punktai.

¹⁴⁶ Krajewski, *op. cit.*

¹⁴⁷ *Ibid.* Bueno ir kt., *op. cit.*, 297-298.

taikymas laikytini tik pagalbinėmis atitikties užtikrinimo priemonėmis. Vien jų nepakanka laikyti, kad išsamaus patikrinimo pareigos įvykdytos tinkamai, ir jos savaime neapsaugo nei nuo priežiūros institucijos skiriamų sankcijų, nei nuo civilinės atsakomybės pagal nacionalinę teisę.

2.3. Sankcijų skyrimo kriterijai, piniginių baudų ribos ir teisminė kontrolė

Šiame poskyryje sankcijos nagrinėjamos kaip galutinė administracinio vykdymo užtikrinimo grandis, kurioje tyrimo ir patikrinimo metu nustatytos aplinkybės turi būti pagrįstos pakankamais įrodymais ir įtvirtintos motyvuotame priežiūros institucijos sprendime. Todėl esminis klausimas yra ne vien tai, kokios sankcijos gali būti skiriamos, bet ir kokiomis sąlygomis jos gali būti laikomos teisėtomis, individualizuotomis, proporcingomis, veiksmingomis ir atgrasomomis. Direktyvos (ES) 2024/1760, iš dalies pakeistos Direktyva (ES) 2026/470, sankcijų režimas grindžiamas administraciniu vykdymo užtikrinimu ir siejamas su pagal 7-16 straipsnius priimtose nacionalinės teisės aktų nuostatose nustatytų pareigų pažeidimais, o ne su ankstesnės redakcijos 22 straipsnyje reglamentuotu klimato kaitos poveikiui švelninti skirtu pertvarkos planu.¹⁴⁸

Pažymėtina, kad administracinė sankcija negali būti grindžiama vien tuo, kad įmonės veiklos grandinėje atsirado ar galėjo atsirasti neigiamas poveikis žmogaus teisėms ar aplinkai. Pagal Direktyvos (ES) 2024/1760 27 straipsnį sankcijos siejamos su nacionalinės teisės nuostatų, kuriomis įgyvendinami Direktyvos 7-16 straipsniai, pažeidimu, todėl priežiūros institucija turi identifikuoti konkrečią išsamaus patikrinimo pareigą, kurios įmonė nesilaikė. Taip yra todėl, kad pagal Direktyvą įmonei nustatyta ne pareiga visais atvejais užtikrinti konkretų rezultatą, bet pareiga imtis tinkamų, rizika grindžiamų ir proporcingų priemonių.¹⁴⁹ Kaip pažymi J. Sinnig ir D. A. Zetsche, neigiamo poveikio atsiradimas veiklos grandinėje savaime dar nereikia atsakomybės, tačiau konkrečių rizikos veiksmų ignoravimas gali rodyti netinkamą pareigos vykdymą.¹⁵⁰ Dėl to sankcijos teisėtumas sietinas ne su vien nepageidaujamo rezultato konstatavimu, bet su įrodytais išsamaus patikrinimo proceso, pasirinktų priemonių ar jų įgyvendinimo trūkumais.

Todėl Direktyvoje įtvirtintas reikalavimas taikyti veiksmingas, proporcingas ir atgrasomas sankcijas turi būti suprantamas kaip tarpusavyje susijusių sankcijos skyrimo ir

¹⁴⁸ Direktyva (ES) 2024/1760, *supra note*, 1: 24 straipsnio 1 dalis, 25 straipsnio 1-5, 7 ir 8 dalys ir 27 straipsnio 1-5 dalys, iš dalies pakeista Direktyva (ES) 2026/470, *supra note*, 4: 47 ir 48 konstatuojamosios dalys ir 4 straipsnio 16-19 punktai.

¹⁴⁹ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 19 konstatuojamoji dalis, 3 straipsnio 1 dalies o punktas, 5 straipsnio 1 dalis ir 27 straipsnio 1-2 dalys. Direktyva (ES) 2026/470, *op. cit.*, 39-40 konstatuojamosios dalys ir 4 straipsnio 6-9, 17 ir 18 punktai.

¹⁵⁰ Sinnig ir Zetsche, *supra note*, 17: 22-23.

individualizavimo kriterijų visuma. Veiksmingumas reiškia, kad sankcija turi ne apsiriboti formaliu administracinės procedūros užbaigimu, bet realiai paskatinti įmonę pašalinti nustatytą pažeidimą ir ateityje tinkamai vykdyti išsamaus patikrinimo pareigas. Proporcingumas reikalauja atsižvelgti į konkrečias bylos aplinkybes, pažeidimo sunkumą ir trukmę, įmonės bendradarbiavimą, atliktus taisomuosius veiksmus, taip pat dėl pažeidimo gautą finansinę naudą ar išvengtus nuostolius. Atgrasomumas reiškia, kad sankcija negali būti tokia menka, jog įmonė ją racionaliai vertintų kaip įprastas veiklos sąnaudas.¹⁵¹ Šiuo požiūriu reikšminga M. Suchrow-Köster įžvalga, kad išsamaus patikrinimo teisės aktų poveikis išlieka ribotas, jeigu jie nepakankamai susieja neigiamą poveikį žmogaus teisėms ir aplinkai su įmonei tenkančiomis teisinėmis bei finansinėmis pasekmėmis, nes veiksminga paskata keisti elgesį atsiranda tada, kai pažeidimo pasekmės nusveria naudą, gaunamą iš didesnės riziką keliančio veiklos grandinės organizavimo.¹⁵²

Tačiau sankcijų veiksmingumo ir atgrasomojo poveikio reikalavimai nepaneigia jų individualizavimo. Šis reikalavimas kyla iš Direktyvos 27 straipsnio 2 dalies, pagal kurią sprendžiant dėl sankcijų skyrimo ir, jei sankcijos skiriamos, nustatant jų pobūdį bei tinkamą dydį turi būti deramai atsižvelgiama į konkretaus atvejo aplinkybėms reikšmingus veiksnius. Kadangi sankcija siejama su konkrečios nacionalinės teisės nuostatos, priimtos Direktyvos 7-16 straipsniams įgyvendinti, pažeidimu, priežiūros institucija negali apsiriboti vien neigiamo poveikio atsiradimo konstatavimu. Vertintinas ne tik pats pažeidimas ir jo padariniai, bet ir tai, kaip įmonė vykdė jai tenkančią pareigą imtis tinkamų priemonių, įskaitant bendradarbiavimą, atliktus taisomuosius veiksmus, suteiktą tikslinę paramą ar investicijas, ankstesnius galutiniu sprendimu nustatytus pažeidimus, taip pat dėl pažeidimo gautą finansinę naudą ar išvengtus nuostolius.¹⁵³ Tokia sankcijos individualizavimo samprata dera su J. Sinnig ir D. A. Zetzsche įžvalga, kad išsamaus patikrinimo pareigos yra pareigos imtis priemonių, o ne garantuoti rezultatą, su N. Bueno ir bendraautorių perspėjimu dėl formalia atitiktimi grindžiamo požiūrio rizikos ir su M. Krajewski pabrėžtu prevenciniu administracinio vykdymo užtikrinimo vaidmeniu.¹⁵⁴ Todėl proporcinga sankcija pagal Direktyvą turi būti grindžiama konkrečiu įmonės veiksmu, neveikimo ir realių galimybių daryti įtaką veiklos grandinės verslo partneriams vertinimu, o ne abstrakčiu neigiamo poveikio konstatavimu.

¹⁵¹ Direktyva (ES) 2024/1760, *supra note*, 1: 25 straipsnio 4 ir 5 dalys, 27 straipsnio 1-3 dalys ir 4 dalis (pakeista Direktyvos (ES) 2026/470, *supra note*, 4: 4 straipsnio 19 punktu).

¹⁵² Suchrow-Köster, *supra note*, 41: 252-255.

¹⁵³ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 19 konstatuojamoji dalis, 3 straipsnio 1 dalies o punktas, 10 straipsnio 1 dalis, 11 straipsnio 1 dalis, 24 straipsnio 1 dalis, 25 straipsnio 1 dalis ir 27 straipsnio 1-3 dalys. Direktyva (ES) 2026/470, *op. cit.*, 48 konstatuojamoji dalis ir 4 straipsnio 17-19 punktai.

¹⁵⁴ Sinnig ir Zetzsche, *supra note*, 17: 16, 23. Bueno ir kt., *supra note*, 7: 297. Krajewski, *supra note*, 9.

Šiame sankcijos individualizavimo kontekste pažeidimo pobūdis, sunkumas ir trukmė turi būti vertinami pagal konkretų išsamaus patikrinimo pareigos vykdymo trūkumą.¹⁵⁵ Pažeidimo pobūdis atskleidžia, kurioje rizika grindžiamo išsamaus patikrinimo proceso stadijoje įmonė nukrypo nuo jai tenkančių pareigų, pavyzdžiui, nustatydamą ir vertindamą neigiamą poveikį, nustatydamą prioritetus, taikydama prevencines ar taisomąsias priemones, įtraukdamą suinteresuotuosius subjektus, nagrinėdamą skundus, vykdydamą stebėseną ar, kai taikytina, viešai informuodamą.¹⁵⁶ Pažeidimo sunkumas sietinas su tuo, kiek dėl tokio trūkumo reikšmingas neigiamas poveikis liko nenustatytas, neįvertintas arba į jį nebuvo tinkamai reaguota, ir kiek įmonės veiksmai ar neveikimas nutolo nuo pagrįstai tikėtino elgesio. Pažeidimo trukmė svarbi atribojant pavienį, greitai pašalintą trūkumą nuo tęstinio neveikimo, kai įmonė neatnauja rizikos analizės, nereaguoja į pagrįstus pranešimus ar skundus arba taiko vien formaliai įdiegtas, faktiškai neveiksmingas procedūras. Šiuo požiūriu M. Suchrow-Köster pagrįstai pabrėžia, kad rizikos analizė, apsiribojanti vien dokumentų tyrimu, bendrais situacijos vertinimais ir lengvai apeinamais klausimynais, yra netinkama visoms rizikoms atskleisti, o faktinių gamybos vietų nepažinimas riboja išsamaus patikrinimo veiksmingumą, todėl rizikos analizės metodikos trūkumai gali būti reikšmingi sankcijos individualizavimui.¹⁵⁷

Kita vertus, sankcijos individualizavimas neturi sukurti paskatų įmonėms slėpti informaciją apie realų ar galimą neigiamą poveikį arba vilkinti pažeidimo nutraukimą. Todėl sprendžiant dėl sankcijos skyrimo ir jos dydžio svarbu vertinti ne tik patį pažeidimą, bet ir tai, kaip įmonė į jį reagavo: ar ji atliko su pažeidimu susijusias investicijas, suteikė tikslinę ir proporcingą paramą atitinkamam verslo partneriui, prireikus bendradarbiavo su kitais subjektais, pagrįstai nustatė prioritetus ir įgyvendino veiksmingus taisomuosius veiksmus. Todėl įmonė, kuri tinkamai nustatė ir įvertino realų ar galimą neigiamą poveikį ir ėmėsi tinkamų bei proporcingų priemonių jam užkirsti kelią, jį sušvelninti, nutraukti ar sumažinti jo mastą, negali būti vertinama taip pat kaip įmonė, kuri apsiriboję formalia atitiktimi. Vis dėlto taisomieji veiksmai savaime nėra pagrindas netaikyti sankcijos. Jie reikšmingi tik tiek, kiek buvo laiku atlikti, pakankami ir iš tikrųjų orientuoti į pažeidimo nutraukimą, neigiamo poveikio atitaisymą ar jo masto sumažinimą.¹⁵⁸

¹⁵⁵ Direktyva (ES) 2024/1760, *supra note*, 1: 27 straipsnio 1-3 dalys ir 4 dalis, pakeista Direktyvos (ES) 2026/470, *supra note*, 4: 4 straipsnio 19 punktu. Direktyva (ES) 2026/470, *op. cit.*, 48 konstatuojamoji dalis.

¹⁵⁶ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 8 straipsnio 1-3 dalys, 9 straipsnis, 10 straipsnio 1 ir 2 dalys, 11 straipsnio 1 ir 3 dalys, 12 straipsnis, 13 straipsnio 1 ir 3 dalys, 14 straipsnio 1 dalis, 15 straipsnis ir 16 straipsnio 1 dalis. Direktyva (ES) 2026/470, *op. cit.*, 4 straipsnio 6-12 punktai.

¹⁵⁷ Suchrow-Köster, *supra note*, 41: 232-233.

¹⁵⁸ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 8 straipsnio 1-3 dalys, 9 straipsnis, 10 straipsnio 2 dalies c-f punktai, 11 straipsnio 3 dalies d-h punktai, 27 straipsnio 1-3 dalys ir 4 dalis. Direktyva (ES) 2026/470, *op. cit.*, 48 konstatuojamoji dalis ir 4 straipsnio 6-9 ir 19 punktai. Bueno ir kt., *supra note*, 7: 297-298. Krajewski, *supra note*, 9. Bright ir kt., *supra note*, 132.

Analogiškai savarankišką reikšmę turi ir dėl pažeidimo gauta finansinė nauda ar išvengti nuostoliai.¹⁵⁹ Šis kriterijus leidžia užtikrinti, kad piniginė bauda nevirstų vien simboliška reakcija į pažeidimą ar iš anksto apskaičiuojama verslo rizika. Jeigu įmonė, nesilaikydama išsamaus patikrinimo pareigų, sutaupo atitikties sąnaudų, išlaiko ekonomiškai palankesnę, tačiau rizikingesnę veiklos grandinės organizavimo modelį arba išvengia išlaidų, susijusių su prevencinėmis ir taisomosiomis priemonėmis, sankcijos dydis turi panaikinti tokio pasirinkimo ekonominį patrauklumą. M. Suchrow-Köster analizėje ši logika siejama su išorinių sąnaudų internalizavimu: neigiamos išorinės sąnaudos turi būti įtraukiamos į rinkos dalyvių sprendimų pagrindą, kad jas lemiantis elgesys nebebūtų ekonomiškai naudingas vien dėl to, jog tokios sąnaudos lieka neįvertintos.¹⁶⁰ Todėl nacionalinėje teisėje tikslinga nustatyti tokį piniginių baudų individualizavimo modelį, kuris leistų vertinti ne tik formalų pažeidimo pobūdį, bet ir realią finansinę naudą, gautą nesilaikant pareigos imtis tinkamų priemonių.

Direktyva (ES) 2026/470 pakeitus Direktyvą (ES) 2024/1760, piniginių baudų riba suformuluota kitaip nei pirminėje Direktyvos redakcijoje. Valstybės narės turi užtikrinti, kad didžiausios piniginės baudos neviršytų 3 proc. įmonės grynosios pasaulinės apyvartos finansiniais metais, einančiais prieš finansinius metus, kuriais priimtas sprendimas skirti baudą. Direktyvoje nurodytų pagrindinių patronuojančiųjų įmonių atveju ši riba siejama su 3 proc. grynosios konsoliduotosios pasaulinės apyvartos, apskaičiuotos pagrindinės patronuojančiosios įmonės lygmeniu. Ši riba laikytina ne savarankišku baudos apskaičiavimo kriterijumi, bet viršutine finansinio poveikio riba, kuri taikoma kartu su visais 27 straipsnio 2 dalyje nurodytais sankcijos individualizavimo kriterijais. Tai, kad Europos Komisija, bendradarbiaudama su valstybėmis narėmis, turi paskelbti sankcijų dydžio nustatymo gaires, papildomai patvirtina, jog 3 proc. riba nėra automatinis baudos dydžio orientyras. Todėl ji nesukuria prezumpcijos, kad kiekvienu sunkiu atveju bauda turi artėti prie 3 proc. apyvartos, tačiau kartu nepanaikina pareigos nacionalinėje teisėje sukurti veiksmingą, proporcingą ir atgrasų sankcijų modelį.¹⁶¹

Be piniginių baudų, Direktyvos 27 straipsnio 3 dalis įpareigoja valstybes nares numatyti ir viešo pareiškimo, kuriame nurodoma už pažeidimą atsakinga įmonė ir pažeidimo pobūdis, paskelbimą, jeigu įmonė per nustatytą terminą neįvykdo sprendimo, kuriuo jai skirta piniginė bauda. Todėl ši priemonė nelaikytina savarankiška sankcija už kiekvieną pažeidimą. Ji yra papildoma reputacinio poveikio priemonė sankcijų sistemoje, siejama būtent su sprendimo dėl piniginės baudos neįvykdymu. Nuo jos reikia atskirti bendrą pareigą skelbti sprendimus, kuriais

¹⁵⁹ Direktyva (ES) 2024/1760, *supra note*, 1: 27 straipsnio 1 dalis, 2 dalies g punktas ir 4 dalis. Direktyva (ES) 2026/470, *supra note*, 4: 48 konstatuojamoji dalis ir 4 straipsnio 19 punktas.

¹⁶⁰ Suchrow-Köster, *supra note*, 41: 241-242, 282.

¹⁶¹ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 27 straipsnio 1-3 dalys ir 4 dalis, pakeista Direktyva (ES) 2026/470, *op. cit.*, 48 konstatuojamoji dalis ir 4 straipsnio 19 punktas.

skiriamos sankcijos, užtikrinti jų viešą prieinamumą bent penkerius metus ir perduoti juos Europos priežiūros institucijų tinklui.¹⁶² Toks viešinimo modelis gali sustiprinti atgrasomąjį poveikį, nes ypač didelėms tarptautinėms įmonėms reputaciniai padariniai praktikoje gali būti ne mažiau reikšmingi nei pati piniginė bauda. Tai dera su M. Krajewski akcentuojama administracinio vykdymo užtikrinimo viešojo intereso logika ir, žvelgiant per M. Suchrow-Köster plėtojamą išorinių kaštų priskyrimą juos lemiančiais veikliais, leidžia viešinimą vertinti kaip papildomą ekonominio atgrasymo priemonę.¹⁶³ Vis dėlto, kaip pagrįstai perspėja N. Bueno, viešinimas negali pakeisti kruopštaus pažeidimo nustatymo ir sankcijos individualizavimo.¹⁶⁴ Dėl to nacionalinėje teisėje turi būti aiškiai atskirtos viešo pareiškimo paskelbimo prielaidos ir sprendimų dėl sankcijų paskelbimo tvarka, kartu užtikrinant proporcingumą, tinkamą motyvavimą, komercinės paslapties ir kitų konfidencialių duomenų bei asmens duomenų apsaugą ir veiksmingą teisminę kontrolę.¹⁶⁵

Todėl teisminė kontrolė turi būti išorinė sankcijų individualizavimo ir priežiūros institucijos administracinės diskrecijos ribų laikymosi garantija. Valstybės narės turi užtikrinti kiekvieno fizinio ar juridinio asmens teisę veiksmingai teismine tvarka apskųsti dėl jo priimtą teisiškai privalomą priežiūros institucijos sprendimą. Tokia teisminė peržiūra negali apsiriboti vien procesine sprendimo patikra. Teismas turi galėti įvertinti sprendimo procesinį ir materialųjį teisėtumą, įskaitant tai, ar institucija veikė neperžengdama kompetencijos, tinkamai nustatė faktines aplinkybes, teisingai kvalifikavo pažeidimą, pakankamai motyvavo sankcijos pobūdį ir dydį, deramai taikė Direktyvos 27 straipsnio 2 dalyje nustatytus kriterijus ir nepažeidė proporcingumo principo.¹⁶⁶ Kaip matyti iš M. Krajewski ir N. Bueno su bendraautoriais argumentų, administracinis vykdymo užtikrinimas negali virsti nei neatskaitinga valdžios diskrecija, nei vien formalios atitikties patikra.¹⁶⁷ Vis dėlto teismas neturi *ex post* spręsti, kokia priemonė įmonei būtų buvusi optimaliausia. Jo uždavinys yra patikrinti, ar administracinė diskrecija nebuvo įgyvendinta savavališkai, ar nepadaryta akivaizdi vertinimo klaida ir ar sprendimas turi pakankamą faktinį bei teisinį pagrindą.

Kartu teisminė kontrolė šioje srityje atlieka ne tik sankcionuotai įmonei svarbią teisių gynybos, bet ir priežiūros institucijų atskaitomybės užtikrinimo funkciją. Direktyvos 26 straipsnyje įtvirtintas pagrįsto susirūpinimo mechanizmas leidžia fiziniams ir juridiniams asmenims, remiantis objektyviomis aplinkybėmis, pareikšti pagrįstą susirūpinimą dėl galimo pagal Direktyvos 7-16 straipsnius priimtų nacionalinės teisės nuostatų nesilaikymo. Gavusi tokį

¹⁶² Direktyva (ES) 2024/1760, *supra note*, 1: 27 straipsnio 1-3 ir 5 dalys, 28 straipsnio 1 dalis. Direktyva (ES) 2026/470, *supra note*, 4: 48 konstatuojamoji dalis ir 4 straipsnio 19 punktas.

¹⁶³ Krajewski, *supra note*, 9. Suchrow-Köster, *supra note*, 41: 281-283.

¹⁶⁴ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 27 straipsnio 2 dalis. Bueno ir kt., *supra note*, 7: 297-298.

¹⁶⁵ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 24 straipsnio 9 dalis, 25 straipsnio 7 dalis, 26 straipsnio 2 ir 6 dalys ir 27 straipsnio 5 dalis.

¹⁶⁶ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 25 straipsnio 5-7 dalys, 26 straipsnio 5-6 dalys ir 27 straipsnio 1-2 dalys.

¹⁶⁷ Krajewski, *op. cit.* Bueno ir kt., *op. cit.*, 296-300.

kreipimąsi, priežiūros institucija turi jį įvertinti per tinkamą laikotarpį ir informuoti pareiškėją apie vertinimo rezultatą bei motyvus. Be to, teisėtą interesą turintiems asmenims turi būti sudaryta galimybė kreiptis į teismą arba kitą nepriklausomą ir nešališką viešąją įstaigą dėl priežiūros institucijos sprendimų, veiksmų ar neveikimo procesinio ir materialiojo teisėtumo peržiūros.¹⁶⁸ Kaip pažymi M. Krajewski, toks modelis yra svarbi administracinio vykdymo užtikrinimo naujovė, nes jis sustiprina priežiūros institucijų procesinį atskaitingumą ir leidžia teisiškai vertinti ne tik jų sprendimus, bet ir veiksmus ar neveikimą. Vis dėlto šio mechanizmo praktinis veiksmingumas priklausys nuo to, ar nacionalinėje teisėje teisėto intereso samprata nebus apibrėžta pernelyg siaurai, nes priešingu atveju jo funkcija galėtų susitraukti iki formalaus pranešimo kanalo.¹⁶⁹

Doktrinoje sankcijos siejamos su administraciniu vykdymo užtikrinimu, kurio paskirtis – laiduoti pagal Direktyvos 7-16 straipsnius priimtų nacionalinės teisės nuostatų laikymąsi. M. Krajewski administracinį vykdymo užtikrinimą grindžia viešuoju interesu ir prevencine priežiūros institucijų funkcija, o B. Kilimcioğlu, nagrinėdama Prancūzijos rūpestingumo pareigos įstatymo įgyvendinimą, pažymi, kad civilinių ieškinių veiksmingumą gali riboti materialiosios ir procesinės kliūtys, įskaitant ieškinio priimtino reikalavimus, įrodinėjimo našta ir ribotą galimybę gauti įmonės dispozicijoje esančius įrodymus. B. Albuquerque, analizuodama aplinkos apsaugos baudžiamosios teisės ir įmonių išsamaus patikrinimo sąsajas, pabrėžia, kad civilinės, administracinės ir baudžiamosios teisinės priemonės gali būti derinamos, jeigu nepažeidžiamas *ne bis in idem* principas. Todėl Direktyvos 27 straipsnyje numatytos sankcijos taikytinos kartu su priežiūros institucijų įgaliojimais nurodyti nutraukti pažeidimą ir susilaikyti nuo jo kartojimo, pagrįsto susirūpinimo mechanizmu, laikinosiomis priemonėmis ir pagal nacionalinę teisę taikomu civilinės atsakomybės institutu.¹⁷⁰

Šią sankcijų sistemos sampratą patvirtina Europos Sąjungos Teisingumo Teismo (toliau – ESTT arba Teisingumo Teismas) praktika dėl nacionalinių priemonių, skirtų ES teisės veiksmingumui užtikrinti. Byloje *Sabine von Colson ir Elisabeth Kamann prieš Land Nordrhein-Westfalen* Teisingumo Teismas, aiškindamas Direktyvą 76/207/EEB, pripažino, kad kai ES teisės aktas nenustato konkrečios sankcijos, valstybės narės gali pasirinkti taikytinas priemones, tačiau jos turi užtikrinti realią ir veiksmingą teisminę gynybą bei realų atgrasomąjį poveikį. Byloje *Europos Bendrijų Komisija prieš Graikijos Respubliką* nurodyta, kad tokiu atveju valstybės narės

¹⁶⁸ Direktyva (ES) 2024/1760, *supra note*, 1: 25 straipsnio 7 dalis ir 26 straipsnis.

¹⁶⁹ Krajewski, *supra note*, 9.

¹⁷⁰ *Ibid.* Kilimcioğlu, *supra note*, 40: 40-44, 51-52. Beatriz Albuquerque, „The interplay between environmental crime and corporate sustainability due diligence: Seizing the opportunity to connect the dots“, *New Journal of European Criminal Law* 15, nr. 2 (2024): 213, 221-222, <https://doi.org/10.1177/20322844241253182>. Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 24 straipsnio 1 dalis, 25 straipsnio 4-6 dalys, 26 straipsnis, 27 straipsnis ir 29 straipsnis. Direktyva (ES) 2026/470, *supra note*, 4: 4 straipsnio 17-20 punktai.

privalo imtis visų priemonių ES teisės taikymui ir veiksmingumui užtikrinti, o už ES teisės pažeidimus sankcijos turi būti taikomos tokiomis procesinėmis ir materialinėmis sąlygomis, kurios būtų analogiškos taikomoms panašaus pobūdžio ir reikšmės nacionalinės teisės pažeidimams, ir bet kuriuo atveju turi būti veiksmingos, proporcingos ir atgrasomosios. Byloje *María Auxiliadora Arjona Camacho prieš Securitas Seguridad España SA* patvirtinta, kad atgrasomasis poveikis savaime neįpareigoja priteisti daugiau, negu būtina patirtai žalai visiškai atlyginti, jeigu tokia papildoma priemonė nenumatyta nacionalinėje teisėje. Todėl Direktyvos 27 straipsnio aiškinimui ši praktika reikšminga, nes patvirtina, kad sankcijos pobūdžio ir dydžio nustatymas turi būti siejamas ne vien su formaliu pažeidimo nustatymu, bet ir su sankcijos veiksmingumu, proporcingumu bei atgrasomuoju poveikiu konkrečios bylos aplinkybėmis.¹⁷¹

Šią išvadą patvirtina ESTT sprendimas byloje *NE prieš Bezirkshauptmannschaft Hartberg-Fürstenfeld*. Teisingumo Teismas konstatavo, kad Direktyvos 2014/67 20 straipsnyje įtvirtintas sankcijų proporcingumo reikalavimas yra besąlyginis ir pakankamai tikslus, todėl juo galima remtis ginče prieš valstybę narę, kuri šį reikalavimą netinkamai perkėlė į nacionalinę teisę. Pagal ES teisės viršenybės principą nacionalinis teismas turi netaikyti prieštaraujančių nacionalinės teisės nuostatų tik tiek, kiek būtina proporcingoms sankcijoms skirti. Taigi teisminė kontrolė negali apsiriboti vien priežiūros institucijos kompetencijos ar procedūros teisėtumo vertinimu, o teismas turi užtikrinti, kad piniginė bauda pagal konkretaus atvejo aplinkybes būtų individualizuota, veiksminga, atgrasanti ir proporcinga.¹⁷²

Šiame kontekste svarbu ir tai, kad sankcijos kvalifikavimas kaip administracinės pagal nacionalinę teisę savaime nepaneigia jos galimo baudžiamojo pobūdžio. Sprendime baudžiamojoje byloje prieš *Łukasz Marcin Bonda* Teisingumo Teismas, remdamasis Europos Žmogaus Teisių Teismo (toliau – EŽTT) praktikoje suformuluotais *Engel ir kiti prieš Nyderlandus* kriterijais, vertino pažeidimo teisinį kvalifikavimą pagal nacionalinę teisę, paties pažeidimo pobūdį ir sankcijos pobūdį bei griežtumo laipsnį. Šiais kriterijais Teisingumo Teismas vadovavosi ir sprendime baudžiamojoje byloje prieš *Luca Menci*, vertindamas administracinės mokestinės sankcijos ir vėlesnio baudžiamojo proceso santykį pagal Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 50 straipsnį.¹⁷³ Todėl įgyvendinant Direktyvos 27 straipsnį nacionalinėje teisėje nustatomos didelės piniginės baudos, ypač jeigu jų didžiausia riba siejama su

¹⁷¹ ESTT 1984 m. balandžio 10 d. sprendimas byloje *Sabine von Colson ir Elisabeth Kamann prieš Land Nordrhein-Westfalen*, 14/83, 18, 23, 24 ir 28 punktai. ESTT 1989 m. rugsėjo 21 d. sprendimas byloje *Europos Bendrijų Komisija prieš Graikijos Respubliką*, 68/88, 23-25 punktai. ESTT 2015 m. gruodžio 17 d. sprendimas byloje *María Auxiliadora Arjona Camacho prieš Securitas Seguridad España SA*, C-407/14, 25, 26 ir 45 punktai.

¹⁷² ESTT didžiosios kolegijos 2022 m. kovo 8 d. sprendimas byloje *NE prieš Bezirkshauptmannschaft Hartberg-Fürstenfeld*, C-205/20, ECLI:EU:C:2022:168, 3, 16, 20-32, 34-36, 57 punktai ir rezoliucinės dalies 1-2 punktai.

¹⁷³ ESTT didžiosios kolegijos 2012 m. birželio 5 d. sprendimas baudžiamojoje byloje prieš *Łukasz Marcin Bonda*, C-489/10, ECLI:EU:C:2012:319, 36-37 punktai. ESTT didžiosios kolegijos 2018 m. kovo 20 d. sprendimas baudžiamojoje byloje prieš *Luca Menci*, C-524/15, ECLI:EU:C:2018:197, 25-33 ir 38-40 punktai.

įmonės pasauline grynąja apyvarta, turi būti reglamentuojamos taip, kad būtų užtikrintos ne tik bendrosios administracinio proceso garantijos, bet ir procesinės garantijos, taikomos tada, kai sankcija pagal Chartijos ir Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – EŽTK) taikymo srityje pripažįstamą autonominę sampratą laikytina baudžiamojo pobūdžio.¹⁷⁴

Šių garantijų turinį konkretina EŽTT praktika. Sprendime *Jussila prieš Suomiją* pakartoti *Engel ir kiti prieš Nyderlandus* kriterijai rodo, kad nacionalinis pažeidimo kvalifikavimas yra tik pradinis vertinimo elementas, o reikšmingi yra pažeidimo pobūdis, gresiančios sankcijos pobūdis ir griežtumas. Tame pačiame sprendime pripažinta, kad administracinės piniginės sankcijos, patenkančios į EŽTK 6 straipsnio baudžiamąją taikymo sritį, ne visada priskiriamos tradicinėms baudžiamosios teisės kategorijoms, todėl procesinių garantijų taikymo intensyvumas gali būti diferencijuojamas. Sprendime *A. Menarini Diagnostics S.r.l. prieš Italiją* pabrėžta, kad administracinės institucijos paskirta baudžiamojo pobūdžio piniginė sankcija turi būti peržiūrima visiškos jurisdikcijos teismo. Tokios peržiūros objektas turi būti faktinės ir teisinės aplinkybės, sprendimo pagrįstumas, sankcijos individualizavimas ir proporcingumas, o teismas turi galėti prireikus panaikinti ar pakeisti administracinį sprendimą. Sprendime *Grande Stevens and Others prieš Italiją* patvirtinta, kad finansų rinkų priežiūros srityje taikomos administracinės sankcijos pagal jų pobūdį ir griežtumą gali būti baudžiamojo pobūdžio. Todėl, perkeliant Direktyvos 25-27 straipsnių nuostatas į nacionalinę teisę, teisminė kontrolė neturi apsiriboti vien formalia priežiūros institucijos diskrecijos patikra. Ji turi apimti pažeidimo faktinio pagrindo, teisinio kvalifikavimo, sankcijos individualizavimo ir proporcingumo kontrolę.¹⁷⁵

Sankcijų sistema taip pat turi būti aiškinama kartu su civilinės atsakomybės reguliavimu. Po Direktyvos (ES) 2026/470 pakeitimų 29 straipsnis nebeįtvirtina savarankiškos suderintos ES civilinės atsakomybės tvarkos, tačiau nustato, kad tais atvejais, kai įmonė pagal nacionalinę teisę laikoma atsakinga už žalą, padarytą fiziniam ar juridiniam asmeniui dėl išsamaus patikrinimo reikalavimų nesilaikymo, toks asmuo turi teisę į visą kompensaciją. Priežiūros institucijų sprendimai dėl įmonės atitikties pagal Direktyvą priimtoms nacionalinės teisės nuostatoms nedaro poveikio civilinei atsakomybei. Todėl administracinė sankcija ir civilinė kompensacija nėra viena

¹⁷⁴ Direktyva (ES) 2024/1760, *supra note*, 1: 27 straipsnio 1-3 dalys ir 4 dalis, pakeista Direktyva (ES) 2026/470, *supra note*, 4: 4 straipsnio 19 punktas. Menci, *supra note*, 173: 30 ir 55-64 punktai.

¹⁷⁵ EŽTT didžiosios kolegijos 2006 m. lapkričio 23 d. sprendimas byloje *Jussila prieš Suomiją*, peticijos Nr. 73053/01, 30-31, 35-38 ir 43 punktai. EŽTT 2011 m. rugsėjo 27 d. sprendimas byloje *A. Menarini Diagnostics S.r.l. prieš Italiją*, peticijos Nr. 43509/08, *Information Note on the Court's case-law* 144 (2011): 1-2. EŽTT 2014 m. kovo 4 d. sprendimas byloje *Grande Stevens ir kiti prieš Italiją*, peticijų Nr. 18640/10, 18647/10, 18663/10 ir kt., *Information Note on the Court's case-law* 172 (2014): 1-3. Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 25 straipsnio 7 dalis, 26 straipsnio 5-6 dalys, 27 straipsnio 1-3 ir 5 dalys, taip pat 27 straipsnio 4 dalis, pakeista Direktyvos (ES) 2026/470, *op. cit.*, 4 straipsnio 19 punktu.

kitą pakeičiančios priemonės.¹⁷⁶ Krajewski pabrėžia, kad administracinis vykdymo užtikrinimas grindžiamas viešuoju interesu ir paprastai nukreiptas ne į žalos kompensavimą, o į teisės laikymosi užtikrinimą bei prevenciją, ypač atsižvelgiant į tai, kad nukentėję asmenys civilinėse bylose neretai susiduria su finansinėmis ir procesinėmis kliūtimis.¹⁷⁷

Galiausiai sankcijų sistema negali būti vertinama atsietai nuo civilinės atsakomybės. Po Direktyvos (ES) 2026/470 pakeitimų Direktyvos (ES) 2024/1760 29 straipsnis nebeįtvirtina savarankiško suderinto ES lygmens civilinės atsakomybės režimo, o tik nustato, kad tais atvejais, kai įmonė pagal nacionalinę teisę laikoma atsakinga už fiziniam ar juridiniam asmeniui dėl išsamaus patikrinimo reikalavimų nesilaikymo padarytą žalą, toks asmuo turi teisę į visą kompensaciją, kuri neturi lemti perkompensavimo.¹⁷⁸ Todėl civilinės atsakomybės atsiradimo prielaidos ir jos taikymas išlieka nustatomi pagal nacionalinę teisę, o priežiūros institucijų sprendimai dėl pagal Direktyvą priimtų nacionalinės teisės nuostatų laikymosi nedaro poveikio civilinės atsakomybės taikymui.¹⁷⁹ Vadinasi, administracinės sankcijos ir civilinis žalos atlyginimas nėra alternatyvios, viena kitą pakeičiančios priemonės, nes jos atlieka skirtingas, bet viena kitą papildančias funkcijas. Kaip pažymi M. Krajewski, administracinis vykdymo užtikrinimas pirmiausia skirtas viešojo intereso apsaugai ir prevencijai, nes nukentėję asmenys civilinėse bylose dažnai susiduria su informacijos, įrodinėjimo ir finansinėmis kliūtimis.¹⁸⁰ Būtent todėl po 2026 m. pakeitimų, susiaurinusių ES civilinės atsakomybės harmonizavimą, administracinio vykdymo užtikrinimo reikšmė ne mažėja, o didėja.

Apibendrinant, po Direktyvos (ES) 2026/470 pakeitimų sankcijos vertintinos ne tik pagal didžiausią 3 proc. piniginės baudos ribą, bet ir pagal individualizavimo reikalavimą. Sankcija turi būti siejama su konkrečiu pagal Direktyvos 7-16 straipsnius priimtos nacionalinės teisės nuostatos pažeidimu. Jos pobūdis ir dydis nustatytini pagal pažeidimo pobūdį, sunkumą ir trukmę, atitinkamais atvejais neigiamo poveikio mastą, įmonės bendradarbiavimą, taisomuosius veiksmus ir dėl pažeidimo gautą finansinę naudą ar išvengtus nuostolius. Todėl teisminė priežiūra būtina ne tik įmonės teisių apsaugai, bet ir priežiūros institucijų atskaitomybei, ypač kai ginčijami jų sprendimai, veiksmai ar neveikimas nagrinėjant pagrįstą susirūpinimą.¹⁸¹

¹⁷⁶ Direktyva (ES) 2024/1760, *supra note*, 1: 25 straipsnio 9 dalis, 27 straipsnis ir 29 straipsnis. Direktyva (ES) 2026/470, *supra note*, 4: 48 ir 49 konstatuojamosios dalys, 4 straipsnio 19 ir 20 punktai.

¹⁷⁷ Krajewski, *supra note*, 9.

¹⁷⁸ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 29 straipsnis, dėl šio straipsnio pakeitimo žr. Direktyvą (ES) 2026/470, *op. cit.*, 4 straipsnio 20 punktą.

¹⁷⁹ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 25 straipsnio 9 dalis.

¹⁸⁰ Krajewski, *op. cit.*

¹⁸¹ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 24 straipsnio 1 dalis ir 25 straipsnio 1 dalis, dėl šių dalių pakeitimų žr. Direktyvą (ES) 2026/470, *op. cit.*, 4 straipsnio 17 punkto a papunktį ir 18 punktą. Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 25 straipsnio 7 dalis, 26 straipsnio 4-6 dalys, 27 straipsnio 1-3 ir 5 dalys, dėl 27 straipsnio 4 dalies pakeitimo žr. Direktyvą (ES) 2026/470, *op. cit.*, 48 konstatuojamąją dalį ir 4 straipsnio 19 punktą.

3. DIREKTYVOS (ES) 2024/1760 PERKĖLIMO Į NACIONALINĘ TEISĘ PROBLEMATIKA IR SIŪLOMI SPRENDIMAI

3.1. Valstybių narių diskrecijos ribos nustatant pareigų vykdymo užtikrinimo sistemą

Šiame poskyryje vertinama, kokia apimtimi valstybėms narėms po Direktyvos (ES) 2026/470 padarytų pakeitimų išlieka diskrecija nustatyti nacionalinę įmonių tvarumo išsamaus patikrinimo pareigų vykdymo užtikrinimo sistemą. Ankstesniuose darbo skyriuose nustatyta, kad Direktyva (ES) 2024/1760, iš dalies pakeista Direktyva (ES) 2026/470, įtvirtina bendrųjų išsamaus patikrinimo pareigų visiško suderinimo branduolį, tačiau priežiūros institucijų sąrangos, tyrimų atlikimo ir sankcijų skyrimo tvarkos bei civilinės atsakomybės prielaidų srityse valstybėms narėms palieka reikšmingą institucinę ir procesinę diskreciją. Todėl šiame etape svarbiausia ne konstatuoti pačios diskrecijos egzistavimą, o nustatyti jos ribą, kurią peržengęs nacionalinis teisės aktų leidėjas jau nebe naudojasi Direktyvoje palikta teisėkūros diskrecija, bet įtvirtina nuo Direktyvos 4 straipsnio 1 dalyje nurodytų visiškai suderintų bendrųjų išsamaus patikrinimo pareigų nukrypstantį reguliavimą arba iš esmės pakeičia šių pareigų turinį.¹⁸²

Valstybių narių diskrecija šioje srityje laikytina pirmiausia institucine ir procesine, o ne diskrecija nustatyti materialųjį Direktyvoje suvienodintų išsamaus patikrinimo pareigų turinį. Tai reiškia, kad valstybės narės gali spręsti, kaip organizuoti priežiūros institucijų sistemą ir kaip reglamentuoti tyrimų ir patikrinimų atlikimo tvarką, įrodymų rinkimą, sankcijų individualizavimą ir teisminę kontrolę, tačiau jos negali iš naujo nustatyti bendrųjų išsamaus patikrinimo pareigų turinio tose srityse, kurios patenka į Direktyvos 4 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą visiško suderinimo branduolį. Todėl Direktyvos 4 straipsnio ir 24-29 straipsnių santykis turi būti aiškinamas sistemiškai. Kuo platesnė valstybėms narėms palikta institucinė ir procesinė diskrecija, tuo griežčiau turi būti vertinama, ar ja neapeinamas 4 straipsnio 1 dalyje nustatytas visiško suderinimo lygis. Nacionaliniai instituciniai ir procesiniai sprendimai yra leistini tiek, kiek jie padeda veiksmingai užtikrinti Direktyvoje nustatytų pareigų vykdymą, tačiau nenustato naujų materialiujų reikalavimų ir nesusiaurina jau suderinto Direktyvos turinio. Būtent taip apibrėžiama tikroji nacionalinės diskrecijos riba.¹⁸³

Pirmoji ir svarbiausia šios diskrecijos riba kyla iš pačios išsamaus patikrinimo pareigos pobūdžio. Kaip pagrįstai nurodyta anksčiau, Direktyvoje įtvirtintas reikalavimas imtis tinkamų priemonių apibrėžia išsamaus patikrinimo vykdymo vertinimo standartą, o ne įpareigojimą

¹⁸² Direktyva (ES) 2024/1760, *supra note*, 1: 4 straipsnio 1 ir 2 dalys, 24 straipsnio 1, 5 ir 9 dalys, 25 straipsnio 1-6 ir 9 dalys, 27 straipsnio 1-5 dalys ir 29 straipsnio 2-6 dalys. Direktyva (ES) 2026/470, *supra note*, 4: 38 ir 48-49 konstatuojamosios dalys ir 4 straipsnio 1, 4 ir 17-20 punktai.

¹⁸³ *Ibid.*

garantuoti konkretų rezultatą. Todėl nacionalinė pareigų vykdymo užtikrinimo sistema negali būti grindžiama prielaida, kad vien realaus neigiamo poveikio atsiradimas ar galimo neigiamo poveikio rizika veiklos grandinėje yra pakankamas pagrindas pripažinti pareigos pažeidimą.¹⁸⁴ Tačiau teisiškai nepagrįsta būtų ir priešinga aiškinimo kryptis, pagal kurią priežiūros institucijų vykdymo užtikrinimo įgaliojimai, įskaitant sankcijų skyrimą, galėtų būti įgyvendinami tik atsiradus žalai, žalą patyrusiam asmeniui inicijavus atitinkamą procesą arba įsiteisėjusiu teismo sprendimu konstatavus civilinės atsakomybės sąlygas. Abi aiškinimo kryptys pažeistų Direktyvoje įtvirtintą administracinio vykdymo užtikrinimo ir civilinės atsakomybės tarpusavio pusiausvyrą. Pirmoji Direktyvos reguliavimą nepagrįstai priartintų prie atsakomybės, grindžiamos vien neigiamo poveikio atsiradimo faktu. Antroji administracinę priežiūrą padarytų priklausomą nuo civilinės atsakomybės sąlygų konstatavimo ir paneigtų Direktyvos prevencinę paskirtį.¹⁸⁵ Todėl perkeltiant Direktyvą į nacionalinę teisę būtina aiškiai atriboti realaus neigiamo poveikio atsiradimą ar galimo neigiamo poveikio riziką nuo išsamaus patikrinimo pareigos pažeidimo, kartu pripažįstant, kad šios aplinkybės gali būti reikšmingos vertinant, ar įmonė konkrečiomis aplinkybėmis ėmėsi tinkamų priemonių.

Antroji šios diskrecijos riba susijusi su Direktyvoje vartojamų vertinamojo pobūdžio formuluočių perkėlimu į nacionalinę teisę. Formuluočių „tinkamos priemonės“, „pagrįstai prieinama informacija“, „pagrįstas susirūpinimas“ ir reikalavimas nustatyti „veiksmingas, proporcingas ir atgrasomas sankcijas“ turi būti įgyvendinami nustatant jų taikymo kriterijus, bet nekeičiant Direktyvoje suderinto pareigų turinio.¹⁸⁶ Todėl jų pavertimas baigtiniais veiksmais ar pakankamomis laikytinų priemonių sąrašais būtų teisiškai rizikingas. Pirma, toks reguliavimas galėtų susiaurinti arba išplėsti visiškai suderintų išsamaus patikrinimo pareigų turinį. Antra, jis skatintų formalią atitiktį, kai vertinama ne priemonių tinkamumas konkrečiai rizikai valdyti, o iš anksto išvardytų veiksmų atlikimas. Dėl to nacionalinėje teisėje turėtų būti įtvirtinami vertinimo kriterijai, procedūrinės garantijos ir priežiūros institucijos sprendimų motyvavimo reikalavimai. Tokia konstrukcija leidžia vertinti faktinį pareigų vykdymą, neperžengia 4 straipsnio 1 dalyje nustatyto visiško suderinimo lygio ir atitinka Krajewski ir Bueno darbuose pateiktą išpėjimą dėl formalaus atitikties vertinimo.¹⁸⁷

¹⁸⁴ Direktyva (ES) 2024/1760, *supra note*, 1: 19 konstatuojamoji dalis, 3 straipsnio 1 dalies o punktas, 8 straipsnio 1-3 dalys, 9 straipsnio 1-3 dalys, 10 straipsnio 1 ir 2 dalys, 11 straipsnio 1-3 dalys ir 15 straipsnis. Direktyva (ES) 2026/470, *supra note*, 4: 4 straipsnio 6-9 ir 11 punktai.

¹⁸⁵ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 24 straipsnio 1 dalis, 25 straipsnio 1-6 ir 9 dalys, 26 straipsnio 1 ir 4-6 dalys, 27 straipsnio 1-3 dalys ir 29 straipsnio 2-4 dalys. Direktyva (ES) 2026/470, *op. cit.*, 4 straipsnio 17-20 punktai.

¹⁸⁶ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 19, 40, 76 ir 78 konstatuojamosios dalys, 4 straipsnio 1 dalis, 10 straipsnio 1-5 dalys, 11 straipsnio 1-6 dalys, 14 straipsnio 1 ir 3 dalys, 25 straipsnio 1, 2 ir 5 dalys, 26 straipsnis ir 27 straipsnio 1-3 dalys. Direktyva (ES) 2026/470, *op. cit.*, 4 straipsnio 4, 6, 8, 9 ir 17-19 punktai.

¹⁸⁷ Krajewski, *supra note*, 9. Bueno ir kt., *supra note*, 7: 296-298.

Trečioji šios diskrecijos riba susijusi su priežiūros institucijų paskyrimu ir jų kompetencijos paskirstymu. Direktyva valstybėms narėms palieka galimybę pasirinkti vieną arba kelias priežiūros institucijas, prižiūrinčias pagal 7-16 straipsnius priimtų nacionalinės teisės nuostatų laikymąsi, tačiau ši galimybė nėra neribota. Nacionalinė teisė neatitiktų Direktyvos paskirties, jeigu joje viešąją priežiūrą pakeistų įmonių savanoriškos atitikties priemonės, sertifikavimas ar nepriklausomos trečiosios šalies atliekamo tikrinimo išvados. Tokios priemonės gali turėti tik pagalbinę reikšmę. Su Direktyva taip pat nesiderintų tvarka, pagal kurią priežiūros institucija, negavusi pagrįsto susirūpinimo, negalėtų pradėti tyrimo savo iniciatyva, nors turėtų pakankamai informacijos apie galimą pažeidimą. Kadangi administracinis vykdymo užtikrinimas yra viešojo intereso apsaugos priemonė, valstybė narė negali atsisakyti privalomos viešosios priežiūros. Kai paskiriamos kelios priežiūros institucijos, nacionalinė teisė turi tiksliai apibrėžti jų kompetenciją ir nustatyti veiksmingą bendradarbiavimą, kad nė viena Direktyvos taikymo sričiai priskirta pareiga neliktų be kompetentingos institucijos priežiūros. Priešingu atveju būtų peržengtos leistinos institucinės ir procesinės diskrecijos ribos.¹⁸⁸

Ši išvada reikšminga ir nepriklausomos trečiosios šalies atliekamo tikrinimo vietai nacionalinėje pareigų vykdymo užtikrinimo sistemoje apibrėžti. Direktyva leidžia įmonei tokiu tikrinimu remtis kaip priemone, padedančia vykdyti atitinkamas išsamaus patikrinimo pareigas, kiek jis konkrečiomis aplinkybėmis yra tinkamas, tačiau tai nedaro poveikio priežiūros institucijų įgaliojimams ir civilinės atsakomybės taikymui pagal nacionalinę teisę. Todėl nacionalinėje teisėje negali būti nustatyta, kad nepriklausomos trečiosios šalies atlikto tikrinimo, sertifikavimo ar kitos atitikties patikros išvada vien dėl jos pateikimo leidžia pripažinti tinkamą pareigų vykdymą. Tokia išvada taikytina ir sutartinėms garantijoms. Jos gali būti reikšmingos vertinant įmonės pastangas ir jos galimybę daryti įtaką verslo partneriui, tačiau turi būti vertinamos kartu su tinkamomis atitikties tikrinimo priemonėmis ir kitais įrodymais. Dėl to nacionalinėje teisėje tikslinga įtvirtinti, kad elgesio kodeksų priėmimas, sutartinių garantijų gavimas, sertifikavimo ar nepriklausomos trečiosios šalies atlikto tikrinimo išvados negali būti laikomi lemiamu pareigų vykdymo įrodymu, neįvertinus jų sąsajos su nustatyta rizika ir taikytų priemonių veiksmingumu.¹⁸⁹

Ketvirtoji šios diskrecijos riba susijusi su pagrįsto susirūpinimo nagrinėjimo procesinėmis garantijomis. Direktyvos 26 straipsnyje įtvirtintas procesinis kanalas leidžia fiziniams ir juridiniams asmenims priežiūros institucijai pareikšti objektyviomis aplinkybėmis

¹⁸⁸ Direktyva (ES) 2024/1760, *supra note*, 1: 52, 75 ir 78 konstatuojamosios dalys, 20 straipsnio 4 ir 5 dalys, 24 straipsnio 1, 5, 7 ir 9 dalys, 25 straipsnio 1, 2, 5 ir 6 dalys, 26 straipsnis, 28 straipsnio 1 ir 3 dalys ir 29 straipsnio 4 dalis. Dėl pakeitimų žr. Direktyvą (ES) 2026/470, *supra note*, 4: 4 straipsnio 17 ir 18 punktus ir 20 punkto d papunktį.

¹⁸⁹ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 52 ir 66 konstatuojamosios dalys, 7 straipsnio 2 dalies b ir c punktai, 10 straipsnio 2 dalies b punktas, 10 straipsnio 4 ir 5 dalys, 11 straipsnio 3 dalies c punktas, 11 straipsnio 5 ir 6 dalys, 20 straipsnio 5 dalis, 25 straipsnio 1 dalis, 27 straipsnio 1-4 dalys ir 29 straipsnio 4 dalis. Direktyva (ES) 2026/470, *op. cit.*, 4 straipsnio 4, 18 ir 19 punktai ir 20 punkto d papunktis.

pagrįstą susirūpinimą dėl galimo pagal Direktyvos 7-16 straipsnius priimtų nacionalinės teisės nuostatų nesilaikymo. Todėl nacionalinė teisė negali jo susiaurinti iki pareiškimų priėmimo ir registravimo tvarkos. Kita vertus, pagrįsto susirūpinimo pareiškimas pats savaime negali reikšti pareigos pradėti sankcijų skyrimo procedūrą. Nacionalinėje teisėje turi būti įtvirtintas pirminio administracinio vertinimo etapas, kuriame priežiūros institucija motyvuotai nustato, ar pakanka pagrindo naudotis 25 straipsnyje numatytais tyrimo ir vykdymo užtikrinimo įgaliojimais. Taip pat būtina nustatyti tinkamus vertinimo terminus, informavimo apie motyvuotą rezultatą ir peržiūros galimybes taisykles, pareiškėjo tapatybės ir asmeninės informacijos, kurios atskleidimas jam galėtų pakenkti, apsaugą. Leistinos procesinės diskrecijos ribos būtų peržengtos, jeigu nacionalinė teisė reikalautų tokio faktinio pagrindimo, kuris iš esmės prilygtų galutiniam pažeidimo konstatavimui. Tokiu atveju administracinė priežiūra netektų prevencinės paskirties, nes priežiūros institucijos įgaliojimai galėtų būti įgyvendinami tik iš esmės nustatyto pažeidimo atvejais.¹⁹⁰

Penktoji šios diskrecijos riba susijusi su teisminės peržiūros veiksmingumu. Direktyva nenustato vienodos procesinės peržiūros formos, tačiau nacionalinė tvarka turi užtikrinti, kad priežiūros institucijos dėl asmens priimtas teisiškai privalomas sprendimas galėtų būti veiksmingai apskųstas teismine tvarka. Be to, pagrįstą susirūpinimą pareiškusiems asmenims, pagal nacionalinę teisę turintiems teisėtą interesą, turi būti sudaryta galimybė inicijuoti priežiūros institucijos sprendimų, veiksmų ar neveikimo procesinio ir materialinio teisėtumo peržiūrą. Tokia peržiūra turi apimti kompetencijos ribų laikymąsi, pažeidimo kvalifikavimą pagal taikytinas nacionalinės teisės nuostatas, sankcijų individualizavimo kriterijų taikymą ir proporcingumo principą. Kartu teismas neturi perimti priežiūros institucijos administracinės funkcijos ar įmonės pareigos pasirinkti tinkamas priemones. Todėl nepagrįstai susiaurinta teisėto intereso samprata, iš esmės apribota neveikimo peržiūros galimybė ar teismo kompetencijos vertinti sankcijos proporcingumą ribojimas turėtų būti laikomi leistinos institucinės ir procesinės diskrecijos ribų peržengimu.¹⁹¹

Šeštoji šios diskrecijos riba susijusi su sankcijų reglamentavimu. Direktyva įpareigoja valstybes nares už pagal 7-16 straipsnius priimtų nacionalinės teisės nuostatų pažeidimus nustatyti veiksmingas, proporcingas ir atgrasomas sankcijas, įskaitant pinigines baudas. Didžiausios piniginės baudos negali viršyti 3 proc. įmonės grynosios pasaulinės apyvartos finansiniais metais, einančiais prieš finansinius metus, kuriais priimtas sprendimas skirti baudą, o Direktyvoje nurodytais pagrindinių patronuojančiųjų įmonių atvejais – pagrindinės patronuojančiosios įmonės

¹⁹⁰ Direktyva (ES) 2024/1760, *supra note*, 1: 24 straipsnio 1 ir 7 dalys, 25 straipsnio 1-8 dalys ir 26 straipsnis. Direktyva (ES) 2026/470, *supra note*, 4: 4 straipsnio 17 ir 18 punktai. Krajewski, *supra note*, 9.

¹⁹¹ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 25 straipsnio 5-7 dalys, 26 straipsnio 5 ir 6 dalys, 27 straipsnio 1-3 ir 5 dalys; taip pat 27 straipsnio 4 dalis, pakeista Direktyvos (ES) 2026/470, *op. cit.*, 4 straipsnio 19 punktu.

lygmeniu apskaičiuotos gryniosios konsoliduotosios pasaulinės apyvartos už tą patį laikotarpį. Tai yra maksimali piniginės baudos riba, o ne savarankiškas jos apskaičiavimo kriterijus. Todėl nacionalinis teisės aktų leidėjas gali pasirinkti sankcijų individualizavimo modelį, tačiau negali nustatyti tokio sankcijų lygio ar apskaičiavimo tvarkos, kurie paneigtų atgrasomąjį poveikį arba praktinę pažeidimo pobūdžio, sunkumo, trukmės, bendradarbiavimo, taisomųjų veiksmų ir finansinės naudos vertinimo reikšmę. Nacionalinė teisė taip pat neturi būti grindžiama nuostata, kad realaus neigiamo poveikio atsiradimas, neįvertinus pareigos imtis tinkamų priemonių vykdymo, lemia griežčiausios sankcijos skyrimą. Vėlesni taisomieji veiksmai gali būti reikšmingi sankcijos individualizavimui, tačiau savaime nepašalina sankcijos skyrimo galimybes.¹⁹²

Be piniginių baudų, būtina tiksliai apibrėžti sprendimų dėl sankcijų skelbimo ir viešo pareiškimo santykį. Direktyvos 27 straipsnio 3 dalies b punktas viešą pareiškimą, kuriame nurodoma už pažeidimą atsakinga įmonė ir pažeidimo pobūdis, sieja tik su sprendimo skirti piniginę baudą neįvykdymu per nustatytą terminą. Todėl ši priemonė netapatintina su kiekvienam pažeidimui taikoma papildoma sankcija. Platesnis pažeidimų viešinimas nacionalinėje teisėje turėtų būti grindžiamas atskiru teisiniu pagrindu ir atitikti proporcingumo reikalavimą. Kartu Direktyvos 27 straipsnio 5 dalis įpareigoja skelbti priežiūros institucijų sprendimus, kuriuose numatytos sankcijos, užtikrinti jų viešą prieinamumą bent penkerius metus ir perduoti juos Europos priežiūros institucijų tinklui. Todėl nacionalinėje teisėje turėtų būti aiškiai atribotas sprendimų dėl sankcijų skelbimas nuo viešo pareiškimo dėl sprendimo skirti piniginę baudą neįvykdymo ir nustatytos su šia skelbimo pareiga suderinamos informacijos apsaugos taisyklės.¹⁹³

Septintoji šios diskrecijos riba susijusi su civilinės atsakomybės ir administracinio vykdymo užtikrinimo atribojimu. Po Direktyvos (ES) 2026/470 pakeitimų Direktyvos (ES) 2024/1760 29 straipsnyje nebeliko savarankiškų ES teisės nustatytų civilinės atsakomybės atsiradimo sąlygų. Jame nustatyta, kad kai įmonė pagal nacionalinę teisę laikoma atsakinga už fiziniam ar juridiniam asmeniui dėl išsamaus patikrinimo reikalavimų nesilaikymo padarytą žalą, toks asmuo turi teisę į visą kompensaciją, kuri neturi lemti kompensacijos permokos. Todėl civilinės atsakomybės pagrindas, priežastinio ryšio vertinimas, įrodinėjimas ir procesinės taisyklės nustatomi nacionalinėje teisėje, nepažeidžiant šios teisės veiksmingumo.¹⁹⁴ Kartu civilinis žalos atlyginimas negali įgyti baudinio pobūdžio, nes administracinis vykdymo užtikrinimas ir civilinis žalos atlyginimas atlieka skirtingas funkcijas. Pirmasis skirtas viešojo intereso apsaugai, prevencijai ir pagal Direktyvą priimtų nacionalinės teisės nuostatų vykdymui užtikrinti. Antrasis skirtas individualiai žalai kompensuoti pagal nacionalinę teisę. Todėl nacionalinėje teisėje turi būti

¹⁹² Direktyva (ES) 2024/1760, *supra note*, 1: 19 konstatuojamoji dalis, 5 straipsnio 1 dalis, 27 straipsnio 1-3 ir 5 dalys. Direktyva (ES) 2026/470, *supra note*, 4: 48 konstatuojamoji dalis ir 4 straipsnio 19 punktas.

¹⁹³ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 27 straipsnio 1 dalis, 3 dalies b punktas ir 5 dalis.

¹⁹⁴ *Ibid.*, 29 straipsnis. Direktyva (ES) 2026/470, *op. cit.*, 49 konstatuojamoji dalis ir 4 straipsnio 20 punktas.

išlaikytas šių priemonių funkcinis atribojimas, o administracinės priežiūros reikšmė po 2026 m. pakeitimų didėja.¹⁹⁵

Atskirai vertintinas Direktyvos santykis su iki jos priėmimo galiojusiais nacionaliniais įmonių tvarumo išsamaus patikrinimo teisės aktais. Valstybės narės, kuriose toks reguliavimas jau buvo nustatytas, perkeldamos Direktyvą negali, remdamosi vien nacionalinio reguliavimo tęstinumu, palikti galioti nuostatų, kurios patenka į 4 straipsnio 1 dalyje visiškai suderintą bendrųjų išsamaus patikrinimo pareigų sritį ir nuo jos nukrypsta. Tokios nuostatos turi būti koreguojamos arba panaikinamos tiek, kiek būtina atitikčiai Direktyvai užtikrinti. Kartu griežtesnis ar konkretesnis nacionalinis reguliavimas nėra savaime nesuderinamas su Direktyva. Jis galimas dėl tų klausimų, kurie nepatenka į 4 straipsnio 1 dalyje išvardytą visiško suderinimo sritį, įskaitant konkrečių produktų, paslaugų ar situacijų reguliavimą, jeigu juo nepakeičiamas Direktyvoje suvienodintų bendrųjų išsamaus patikrinimo pareigų turinys. Todėl valstybė narė gali nustatyti detalesnes priežiūros institucijų veiklos, tyrimų atlikimo, procesinių garantijų, tarpinstitucinio bendradarbiavimo ir sankcijų individualizavimo taisykles, tačiau negali nacionalinėje teisėje kitaip apibrėžti Direktyvoje visiškai suderintų pareigų turinio.¹⁹⁶

Lyginamuoju požiūriu ši diskrecijos riba aiškiausiai matoma vertinant Prancūzijos, Vokietijos ir Lietuvos teisinę padėtį. Prancūzijos atveju Direktyva perkeliama jau galiojant 2017 m. įtvirtintai rūpestingumo pareigai, kurios laikymasis pirmiausia užtikrinamas teisminėmis teisių gynimo priemonėmis. Šio reguliavimo taikymo praktikoje išryškėjo materialiosios teisės ir procesinės kliūtys, susijusios su taikymo srities nustatymu, įrodymų gavimu ir teisminės gynybos prieinamumu.¹⁹⁷ Vokietijos atveju Direktyva perkeliama jau galiojant tiekimo grandinių deramo rūpestingumo pareigų įstatymui, kurio laikymąsi prižiūri Federalinė ekonomikos ir eksporto kontrolės tarnyba (BAFA), turinti tyrimų, patikrinimų ir administracinių sankcijų taikymo įgaliojimus.¹⁹⁸ Šių valstybių patirtis patvirtina, kad teisminei gynybai suteikus pagrindinę reikšmę gali išryškėti įrodinėjimo ir proceso prieinamumo ribos, o administracinės priežiūros veiksmingumą lemia ne vien kompetentingos institucijos paskyrimas, bet ir jos įgaliojimai, prieiga prie duomenų, specialiosios žinios bei žmogiškieji ir finansiniai ištekliai.¹⁹⁹ Lietuvos teisinė padėtis kitokia. Kadangi Lietuvos teisėje nėra atskiro privalomojo įmonių tvarumo išsamaus patikrinimo įstatymo, prilygstančio Prancūzijos ar Vokietijos teisės aktams, Direktyvos

¹⁹⁵ Direktyva (ES) 2024/1760, *supra note*, 1: 24-29 straipsniai. Direktyva (ES) 2026/470, *supra note*, 4: 4 straipsnio 17-20 punktai. Krajewski, *supra note*, 9.

¹⁹⁶ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 1 straipsnio 2 dalis, 4 straipsnis ir 24-28 straipsniai. Direktyva (ES) 2026/470, *op. cit.*, 35 ir 38 konstatuojamosios dalys, 4 straipsnio 1, 4 ir 17-19 punktai.

¹⁹⁷ Kilimcioğlu, *supra note*, 40: 32, 44-45, 50-52. Bright ir kt., *supra note*, 132.

¹⁹⁸ Bright ir kt., *op. cit.* Suchrow-Köster, *supra note*, 41: 144, 211, 217, 230.

¹⁹⁹ Krajewski, *op. cit.* Suchrow-Köster, *op. cit.*, 211, 217, 230. Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 75 konstatuojamoji dalis ir 24-27 straipsniai.

perkėlimas reiškia ne esamo nacionalinio reguliavimo pritaikymą, o Direktyvos reikalavimus atitinkančios nacionalinės priežiūros ir pareigų vykdymo užtikrinimo sistemos teisinį įtvirtinimą.

Šis skirtumas atsispindi ir potencialios Direktyvos taikymo srities duomenyse. SOMO duomenų bazėje, atnaujintoje po Direktyva (ES) 2026/470 padarytų Direktyvos (ES) 2024/1760 pakeitimų, nurodoma, kad į Direktyvos taikymo sritį galinčių patekti įmonių grupių skaičius Vokietijoje yra 280, Prancūzijoje – 153, o Lietuvoje – viena.²⁰⁰ Šie duomenys nėra kompetentingos nacionalinės institucijos atliktas teisinis kvalifikavimas, tačiau atskleidžia potencialiai prižiūrimų subjektų koncentracijos skirtumus. Todėl Lietuvos atveju būtina iš anksto nustatyti aiškus tyrimų ir patikrinimų atlikimo bei sankcijų skyrimo taisykles. Kadangi analogiška nacionalinė priežiūros praktika nėra susiformavusi, pagrindinė rizika sietina ne su administracinių procesų skaičiumi, o su institucinės kompetencijos, specialiųjų žinių ir nuoseklios procedūrinės praktikos stoka.²⁰¹

Dėl to Lietuvos nacionalinėje teisėje tikslinga įtvirtinti administracinės priežiūros modelį, pagal kurį viena priežiūros institucija būtų atsakinga už administracinės procedūros eigą, pagrįsto susirūpinimo vertinimą, tyrimų ir patikrinimų atlikimą ir, prireikus, koordinavimą, sprendimų dėl vykdymo užtikrinimo priemonių ir sankcijų priėmimą bei bendradarbiavimą Europos priežiūros institucijų tinkle. Kartu turėtų būti nustatyta pareiga pasitelkti atitinkamų sričių kompetentingas institucijas, kai būtini darbo teisės, aplinkos apsaugos, žmogaus teisių ar finansų rinkos priežiūros duomenys ir specialiosios žinios. Toks modelis leistų sumažinti įrodinėjimo ir proceso prieinamumo kliūtis, kylančias vien teisminei gynybai suteikus pagrindinę reikšmę, ir padėtų užtikrinti, kad priežiūros institucija turėtų pakankamus įgaliojimus, prieigą prie duomenų, specialiąsias žinias ir išteklius. Taigi Prancūzijos, Vokietijos ir Lietuvos palyginimas patvirtina, kad Lietuvos teisėje svarbu įtvirtinti ne konkrečios valstybės modelį, o nuoseklią procedūrinę vykdymo užtikrinimo sistemą, grindžiamą tiksliai apibrėžta priežiūros institucijų kompetencija, rizika grindžiamais tyrimais ir patikrinimais, įrodymų rinkimo ir vertinimo taisyklėmis, sankcijų individualizavimu ir veiksminga sprendimų teismine kontrole.²⁰²

Atsižvelgiant į tai, nacionalinis teisinis reguliavimas turėtų būti formuojamas šiomis kryptimis. Pirma, Direktyvą įgyvendinančiose nacionalinėse nuostatose būtina atskirti visiškai suderintų bendrųjų išsamaus patikrinimo pareigų įgyvendinimą nuo priežiūros institucijų kompetencijos, tyrimų, procesinių garantijų ir sankcijų individualizavimo reglamentavimo, kad procesinės taisyklės nepakeistų materialųjų pareigų turinio.²⁰³ Antra, nacionalinėje teisėje

²⁰⁰ Ollivier de Leth, *supra note*, 86.

²⁰¹ Krajewski, *supra note*, 9.

²⁰² *Ibid.* Direktyva (ES) 2024/1760, *supra note*, 1: 75-78 konstatuojamosios dalys, 24 straipsnio 1, 5 ir 9 dalys, 25 straipsnio 1-8 dalys, 26 straipsnio 1-6 dalys, 27 straipsnio 1-5 dalys ir 28 straipsnio 1 dalis. Direktyva (ES) 2026/470, *supra note*, 4: 4 straipsnio 17-19 punktai. Bright ir kt., *supra note*, 132. Kilimcioğlu, *supra note*, 40: 32, 49, 52-53. Suchrow-Köster, *supra note*, 41: 219, 280.

²⁰³ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 4 ir 24-28 straipsniai. Direktyva (ES) 2026/470, *op. cit.*, 38 konstatuojamoji dalis, 4 straipsnio 4 ir 17-19 punktai.

nustatyta, kad realaus ar galimo neigiamo poveikio nustatymas nėra pareigos pažeidimo prezumpcija, tačiau gali pagrįsti pirminį vertinimą ar tyrimą.²⁰⁴ Trečia, nepriklausomos trečiosios šalies atliekamas tikrinimas, sertifikavimas, elgesio kodeksai ir sutartinės garantijos laikytini įrodymais, vertinamais kartu su kitomis aplinkybėmis, ir neriboja viešosios priežiūros, sankcijų skyrimo ar civilinės atsakomybės taikymo.²⁰⁵ Ketvirta, sankcijų reglamentavimas turi būti grindžiamas aiškiais kriterijais: pažeidimo pobūdžiu, sunkumu ir trukme, neigiamo poveikio mastu, finansine nauda ar išvengtais nuostoliais, taisomaisiais veiksmais, bendradarbiavimu su kitais subjektais ir ankstesniais galutiniu sprendimu nustatytais pažeidimais.²⁰⁶ Penkta, teisėto intereso samprata ir priežiūros institucijų neveikimo teisminės peržiūros sąlygos turi užtikrinti pagrįstą susirūpinimą pareiškusių asmenų galimybę inicijuoti sprendimų, veiksmų ar neveikimo procesinio ir materialinio teisėtumo peržiūrą.²⁰⁷

Atsižvelgiant į išdėstytas ribas, Direktyvos perkėlimas į nacionalinę teisę neturėtų būti grindžiamas nei baigtiniu veiklos grandinės atvejų reglamentavimu, nei vien pažodiniu jos nuostatų perkėlimu, nenustačius jų taikymo tvarkos. Toks reglamentavimas sudarytų prielaidas nacionalinėmis nuostatomis pakeisti Direktyvos 4 straipsnio 1 dalyje nurodytų visiškai suderintų bendrųjų išsamaus patikrinimo pareigų turinį. Vien pažodinis Direktyvos nuostatų perkėlimas neužtikrintų veiksmingos viešosios priežiūros, nes nacionalinėje teisėje nebūtų aiškiai apibrėžta priežiūros institucijų kompetencija, tyrimų ir patikrinimų tvarka, įrodymų vertinimo pagrindai, sankcijų individualizavimo kriterijai ir teisminės peržiūros garantijos. Todėl nacionalinis teisinis reguliavimas turėtų aiškiai atriboti Direktyvoje suderintų materialųjų pareigų turinį nuo nacionalinei teisei paliktų institucinių ir procesinių klausimų ir kartu sudaryti sąlygas priežiūros institucijoms kiekvienu atveju vertinti, ar įmonė konkrečiomis aplinkybėmis ėmėsi tinkamų priemonių. Toks modelis atitinka šiame poskyryje pagrįstą išvadą, kad Direktyvos veiksmingumą lems faktinis pareigų vykdymo vertinimas, o ne vien formaliai nustatytų atitikties priemonių konstatavimas.²⁰⁸

Apibendrinant, valstybių narių diskrecija dėl Direktyvos (ES) 2024/1760 pareigų vykdymo užtikrinimo sistemos išlieka, tačiau ją apibrėžia suderinimo lygis. Ji apima priežiūros

²⁰⁴ Direktyva (ES) 2024/1760, *supra note*, 1: 5 straipsnio 1 dalies b ir c punktai, 8 straipsnio 1-3 dalys, 25 straipsnio 1 ir 2 dalys ir 27 straipsnio 1 ir 2 dalys. Direktyva (ES) 2026/470, *supra note*, 4: 40 konstatuojamoji dalis, 4 straipsnio 6, 7 ir 18 punktai.

²⁰⁵ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 52 konstatuojamoji dalis, 10 straipsnio 5 dalis, 11 straipsnio 6 dalis, 20 straipsnio 4 ir 5 dalys, 25-26 straipsniai ir 29 straipsnio 4 dalis. Direktyva (ES) 2026/470, *op. cit.*, 4 straipsnio 18 ir 20 punktai.

²⁰⁶ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 27 straipsnio 1-3 dalys ir 4 dalis, pakeista Direktyva (ES) 2026/470, *op. cit.*, 48 konstatuojamoji dalis ir 4 straipsnio 19 punktas.

²⁰⁷ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 25 straipsnio 7 dalis ir 26 straipsnio 5 ir 6 dalys.

²⁰⁸ *Ibid.*, 40 konstatuojamoji dalis, 3 straipsnio 1 dalies o punktas, 24 straipsnio 1, 5 ir 9 dalys, 25 straipsnio 1-8 dalys, 26 straipsnio 1 ir 4-6 dalys, 27 straipsnio 1-4 dalys ir 28 straipsnio 1 ir 3 dalys. Direktyva (ES) 2026/470, *op. cit.*, 38 konstatuojamoji dalis ir 4 straipsnio 4 ir 17-19 punktai. Bueno ir kt., *supra note*, 7: 297.

institucijų paskyrimą, tyrimų ir patikrinimų tvarką, sankcijų individualizavimą ir nacionalines civilinės atsakomybės už žalą taisykles. Ši diskrecija negali būti įgyvendinama taip, kad būtų peržengtas 4 straipsnio 1 dalies visiško suderinimo lygis, atitikties priemonėms būtų suteikta lemiamo pareigų vykdymo įrodymo reikšmė, būtų nepagrįstai susiaurintas pagrįsto susirūpinimo nagrinėjimas ar teisminė peržiūra arba nustatytos Direktyvos reikalavimų neatitinkančios sankcijos. Todėl nacionalinis teisinis reguliavimas turi derinti teisinį tikrumą, vienodą ES teisės taikymą, veiksmingą prevenciją ir procesinį teisingumą.²⁰⁹

3.2. Nacionalinių priežiūros institucijų institucinė sandara ir tarpinstitucinis bendradarbiavimas

Atsižvelgiant į ankstesniuose poskyriuose pagrįstą išvadą, kad Direktyva (ES) 2024/1760, iš dalies pakeista Direktyva (ES) 2026/470, visiškai suderina tik bendrųjų išsamaus patikrinimo pareigų branduolį, o priežiūros institucijų modelio ir procedūrų reglamentavimas patenka į valstybių narių diskrecijos sritį, priežiūros institucijų institucinė sandara laikytina esmine vykdymo užtikrinimo veiksmingumo prielaida. Nuo šios sandaros priklausys, ar priežiūra apims įmonės pasirinktų ir įgyvendintų priemonių tinkamumo ir veiksmingumo vertinimą, ar apsiribos vien dokumentinės atitikties patikra, neleidžiančia visapusiškai įvertinti išsamaus patikrinimo proceso. Tai reikšminga, nes Direktyva įpareigoja valstybes nares paskirti vieną arba daugiau priežiūros institucijų, tačiau nenustato vieno nacionalinės administracinės priežiūros modelio, o 28 straipsnyje įtvirtintas ES lygmens priežiūros institucijų bendradarbiavimo mechanizmas nacionalinės priežiūros nepakeičia.²¹⁰

Dėl to šiame poskyryje vertinama ne tai, ar nacionalinėje teisėje turėtų būti paskirta viena ar kelios priežiūros institucijos, o tai, kuri institucinė sandara geriausiai užtikrintų Direktyvos 7-16 straipsniuose nustatytą išsamaus patikrinimo pareigų administracinę priežiūrą. Šios pareigos vykdomos kaip tęstinis ir rizika pagrįstas procesas žmogaus teisių ir aplinkos apsaugos srityse, susijęs su įmonės, jos patronuojamųjų įmonių ir verslo partnerių veikla veiklos grandinėse. Todėl priežiūros sistema turi užtikrinti nuoseklų nacionalinių nuostatų aiškinimą, aiškiai apibrėžtą sprendimų priėmimo kompetenciją ir prieigą prie duomenų bei ekspertinių žinių, būtinų įmonės

²⁰⁹ Direktyva (ES) 2024/1760, *supra note*, 1: 52 ir 66 konstatuojamosios dalys, 4 straipsnio 1 ir 2 dalys, 20 straipsnio 4 ir 5 dalys, 24 straipsnis, 25 straipsnio 1-8 dalys, 26 straipsnis, 27 straipsnio 1-5 dalys ir 29 straipsnio 2-6 dalys. Direktyva (ES) 2026/470, *supra note*, 4: 38, 48 ir 49 konstatuojamosios dalys, 4 straipsnio 4 ir 17-20 punktai.

²¹⁰ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 75 konstatuojamoji dalis, 4 straipsnis, 15 straipsnis, 24 straipsnio 1 dalis, 25 straipsnio 1-6 dalys, 27 straipsnio 4 dalis ir 28 straipsnio 1 dalis. Direktyva (ES) 2026/470, *op. cit.*, 38 konstatuojamoji dalis, 4 straipsnio 4, 11 ir 17-19 punktai. Krajewski, *supra note*, 9.

priemonių tinkamumui ir veiksmingumui įvertinti. Priešingu atveju priežiūra gali apsiriboti formalia dokumentų patikra arba lemti nevienodą priežiūros praktiką.²¹¹

Institucinę sandarą tikslinga vertinti pagal tris kriterijus. Pirma, ji turi sudaryti prielaidas išsamaus patikrinimo procesą vertinti kaip tarpusavyje susijusių pareigų visumą. Toks vertinimas turi apimti ne vien įmonės parengtus dokumentus, bet ir nustatytą riziką, taikytų priemonių tinkamumą bei veiksmingumą, suinteresuotųjų subjektų informaciją, veiklos grandinės duomenis ir įmonės veiksmus pasikeitus reikšmingoms aplinkybėms. Antra, sistema turi užtikrinti procedūrinės kompetencijos apibrėžtumą, kad būtų nustatyta galutinį sprendimą priimanti, pagrįstą susirūpinimą nagrinėjanti ir už procedūros eigą atsakinga institucija. Trečia, sprendimų priėmimo kriterijai turi neleisti dokumentinės atitikties sutapatinti su pareigų vykdymu, nes M. Krajewski akcentuojama administracinio vykdymo užtikrinimo viešojo intereso funkcija ir N. Bueno su bendraautoriais įvardyta formalaus atitikties vertinimo rizika reikalauja faktinio pareigų laikymosi vertinimo.²¹²

Atsižvelgiant į šiuos kriterijus, parenkant priežiūros institucijų modelį lemiamą turi būti ne jau veikiančių institucijų sektorinė kompetencija, o jų pajėgumas užtikrinti vientisą pagal Direktyvos 7-16 straipsnius priimtų nacionalinių nuostatų laikymosi priežiūrą. Išsamaus patikrinimo priežiūros dalykas nėra atskiras darbo teisės, aplinkos apsaugos ar kitos reguliuojamos srities reikalavimas. Jis apima vertinimą, ar įmonė, vykdydama riziką grindžiamą procesą, tinkamai nustato ir vertina realų arba galimą neigiamą poveikį, imasi tinkamų priemonių, stebi jų veiksmingumą ir reaguoja į reikšmingus veiklos grandinės pokyčius. Todėl institucinė sandara turi būti grindžiama išsamaus patikrinimo proceso turiniu, aiškiai apibrėžta sprendimų priėmimo kompetencija ir faktinėmis galimybėmis vertinti priemonių taikymą praktikoje.²¹³

Šiame kontekste priežiūros sutelkimas vienoje priežiūros institucijoje sudarytų tvirtesnes prielaidas teisiniam apibrėžtumui ir aiškiai sprendimų priėmimo kompetencijai. Tokia sandara leistų nacionalinėje teisėje nustatyti vieną pagrįsto susirūpinimo nagrinėjimo adresatą, mažintų funkcijų dubliavimo ir kompetencijos ribų neaiškumo riziką ir padėtų formuoti vienodą tyrimų atlikimo bei sankcijų skyrimo praktiką. Tai reikšminga tarpvalstybiniais atvejais, nustatant trečiosios valstybės įmonės atžvilgiu kompetentingą priežiūros instituciją ir naudojantis ES

²¹¹ Direktyva (ES) 2024/1760, *supra note*, 1: 75 ir 78 konstatuojamosios dalys, 3 straipsnio 1 dalies g punktas, 5 straipsnio 1 dalis, 15 straipsnis, 24 straipsnio 5 ir 9 dalys ir 28 straipsnio 1 dalis. Direktyva (ES) 2026/470, *supra note*, 4: 4 straipsnio 1, 11, 17 ir 18 punktai. Bueno ir kt., *supra note*, 7: 296-298.

²¹² Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 3 straipsnio 1 dalies n ir u punktai, 5 straipsnio 1 dalis, 8 straipsnio 2 ir 3 dalys, 13 straipsnio 3 dalis, 15 straipsnis, 24 straipsnio 1, 4 ir 7 dalys, 25 straipsnio 1 ir 2 dalys, 26 straipsnis ir 27 straipsnio 1-4 dalys, iš dalies pakeista Direktyva (ES) 2026/470, *op. cit.*, 4 straipsnio 3, 6, 10, 11 ir 17-19 punktai. Krajewski, *supra note*, 9. Bueno ir kt., *op. cit.*, 297-300.

²¹³ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 75 konstatuojamoji dalis, 8 straipsnio 1-3 dalys, 10 straipsnio 1 dalis, 11 straipsnio 1 dalis, 15 straipsnis, 24 straipsnio 1 dalis ir 25 straipsnio 1 dalis. Direktyva (ES) 2026/470, *op. cit.*, 4 straipsnio 6, 11, 17 ir 18 punktai. Krajewski, *op. cit.*

priežiūros institucijų tinklo bendradarbiavimo priemonėmis. Dėl to tokia sandara geriau atitiktų Direktyvos siekį mažinti reguliavimo susiskaidymą.²¹⁴

Vis dėlto priežiūros sutelkimas vienoje priežiūros institucijoje nėra pakankama veiksmingos priežiūros prielaida. Vientisą pagal Direktyvos 7-16 straipsnius priimtų nacionalinių nuostatų laikymosi priežiūrą tokia sandara užtikrintų tik tuomet, jeigu paskirtai institucijai būtų suteikti tinkami įgaliojimai, pakankami žmogiškieji ir finansiniai ištekliai, prieiga prie duomenų ir specialiųjų žinių darbo teisės, žmogaus teisių bei aplinkos apsaugos srityse. Priešingu atveju įmonės taikomų priemonių tinkamumo ir veiksmingumo vertinimą galėtų pakeisti dokumentinės atitikties patikra, grindžiama daugiausia įmonės pateikta informacija. Tokia institucinė sandara mažintų kompetencijos dubliavimo riziką, tačiau neužtikrintų išsamaus patikrinimo pareigų laikymosi vertinimo pagal faktinį jų vykdymą.²¹⁵

Kita vertus, kelių priežiūros institucijų sandara gali sudaryti prielaidas į priežiūrą įtraukti skirtingų reguliavimo sričių specialiąsias žinias ir informacinius išteklius. Tokiai sandarai būtina, kad nacionalinėje teisėje būtų tiksliai nustatytos kiekvienos institucijos kompetencijos ribos, tarpinstitucinio bendradarbiavimo tvarka, taip pat pagrįsto susirūpinimo nagrinėjimo, tyrimo atlikimo ir galutinio sprendimo priėmimo kompetencija. Priešingu atveju kyla funkcijų dubliavimo, kompetencijos ribų neaiškumo ir nevienodos priežiūros praktikos rizika. Ji gali lemti pakartotinius informacijos pateikimo reikalavimus įmonei, neaiškumą pagrįstą susirūpinimą reiškiantiems asmenims ir skirtingą tų pačių faktinių aplinkybių vertinimą. Tai neatitiktų Direktyvos siekio mažinti reguliavimo susiskaidymą ir teisinį netikrumą vidaus rinkoje.²¹⁶

Dėl to nacionalinėje teisėje tikslinga nustatyti sandarą, pagal kurią viena priežiūros institucija organizuotų tyrimo procedūrą, nagrinėtų pagrįstą susirūpinimą, informuotų jį pareiškusius asmenis, priimtų galutinį sprendimą ir koordinuotų bendradarbiavimą su kitų valstybių narių priežiūros institucijomis. Atitinkamų reguliavimo sričių kompetentingos institucijos turėtų būti privalomai įtraukiamos, kai būtina gauti duomenis, specialiąsias žinias ar ekspertinį vertinimą. Taip skirtingų sričių kompetencija būtų įtraukta į vientisą administracinės

²¹⁴ Direktyva (ES) 2024/1760, *supra note*, 1: 31, 75 ir 99 konstatuojamosios dalys, 24 straipsnio 1-5 ir 7 dalys, 25 straipsnio 1-5 dalys, 26 straipsnis, 27 straipsnio 1-5 dalys ir 28 straipsnis, iš dalies pakeista Direktyva (ES) 2026/470, *supra note*, 4: 38 ir 48 konstatuojamosios dalys ir 4 straipsnio 4 bei 17-19 punktai.

²¹⁵ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 24 straipsnio 1 dalis ir 25 straipsnio 1 dalis. Direktyva (ES) 2026/470, *op. cit.*, 4 straipsnio 16-18 punktai. Radja ir Akin, *supra note*, 115: 893-894. Krajewski, *supra note*, 9. Kilimcioglu, *supra note*, 40: 51-52.

²¹⁶ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 31 ir 75 konstatuojamosios dalys, 24 straipsnio 5, 6 ir 8 dalys, 25 straipsnio 2, 5, 6 ir 8 dalys, 26 straipsnis, 27 straipsnio 1-3 ir 5 dalys ir 28 straipsnio 1, 3 ir 9 dalys. Direktyva (ES) 2026/470, *op. cit.*, 38 konstatuojamoji dalis ir 4 straipsnio 17-19 punktai, kuriais pakeistos Direktyvos (ES) 2024/1760 24 straipsnio 1 ir 7 dalys, 25 straipsnio 1 dalis ir 27 straipsnio 4 dalis.

priežiūros procedūrą, nepažeidžiant galutinio sprendimo priėmimo kompetencijos apibrėžtumo ir mažinant formalaus priežiūros sutelkimo riziką.²¹⁷

Tokiai sistemai būtinas aiškus priežiūros institucijos, atsakingos už tyrimo eigą, funkcijų reglamentavimas. Kadangi pagrįstas susirūpinimas gali būti reiškiamas bet kuriai priežiūros institucijai, nacionalinėje teisėje turėtų būti nustatyta jo priėmimo, pateiktos informacijos pakankamumo vertinimo ir atitinkamos srities kompetentingų institucijų įtraukimo tvarka. Jeigu pagrįstas susirūpinimas perduodamas kitai kompetentingai priežiūros institucijai, perdavimas neturėtų lemti naujo vertinimo termino skaičiavimo. Šis terminas turėtų būti skaičiuojamas nuo jo gavimo pirmojoje priežiūros institucijoje.²¹⁸

Antra, už tyrimo eigą atsakingai priežiūros institucijai nacionalinėje teisėje turėtų būti pavesta parengti bendrą priežiūros metodiką. Ji turėtų apimti įmonės taikomų priemonių tinkamumo ir veiksmingumo vertinimo kriterijus, rizika grindžiamos bylų atrankos principus, bylų paskirstymo ir perdavimo tvarką, informacijos teikimo ir gavimo procedūras, taip pat sankcijų individualizavimo kriterijus. Skirtingi dalyvaujančių institucijų vertinimo kriterijai lemtų nevienodą pagal Direktyvos 7-16 straipsnius priimtų nacionalinės teisės nuostatų taikymą. Todėl šiai institucijai taip pat turėtų būti pavesta rengti priežiūros planus, apibendrinti praktiką, organizuoti bendrus institucijų darbuotojų mokymus ir parengti metinei veiklos ataskaitai skirtą suvestinę.²¹⁹

Trečia, nacionalinėje teisėje tikslinga nustatyti, kad faktinės aplinkybės teisiškai kvalifikuoja ir individualų administracinį sprendimą dėl pagal Direktyvos 7-16 straipsnius priimtų nacionalinės teisės nuostatų pažeidimo bei vykdymo užtikrinimo priemonių taikymo priima už tyrimo eigą atsakinga priežiūros institucija. Atitinkamų reguliavimo sričių kompetentingų institucijų pateikti duomenys ir ekspertiniai vertinimai, grindžiami specialiosiomis žiniomis, turėtų būti įtraukiami į administracinės bylos medžiagą ir įvertinami priimant sprendimą, tačiau neturėtų pakeisti šios priežiūros institucijos sprendimų priėmimo kompetencijos. Tokia sandara užtikrintų vienodą tos pačios faktinių aplinkybių visumos teisinį vertinimą, aiškų atsakomybės už procedūros eigą paskirstymą, sprendimo pagrindimo vientisumą ir aiškiai identifikuojamą skundžiamą administracinį aktą.²²⁰

²¹⁷ Direktyva (ES) 2024/1760, *supra note*, 1: 75 konstatuojamoji dalis, 24 straipsnio 1, 5, 7 ir 9 dalys, 25 straipsnio 1-8 dalys, 26 straipsnio 1-5 dalys ir 28 straipsnio 1, 3-5 dalys. Direktyva (ES) 2026/470, *supra note*, 4: 4 straipsnio 17 ir 18 punktai, kuriais pakeistos Direktyvos (ES) 2024/1760 24 straipsnio 1 ir 7 dalys bei 25 straipsnio 1 dalis.

²¹⁸ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 25 straipsnio 2 dalis ir 26 straipsnio 1, 3-5 dalys.

²¹⁹ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 5 straipsnio 1 dalis, 15 straipsnis, 24 straipsnio 1, 5 ir 10 dalys, 25 straipsnio 1-6 ir 8 dalys, 26 straipsnio 3-5 dalys, 27 straipsnio 1 ir 2 dalys ir 28 straipsnio 1 ir 3-6 dalys. Direktyva (ES) 2026/470, *op. cit.*, 4 straipsnio 4, 11 ir 16-19 punktai.

²²⁰ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 75 ir 76 konstatuojamosios dalys, 24 straipsnio 1 ir 5-7 dalys, 25 straipsnio 1, 2 ir 5-8 dalys, 27 straipsnio 1-5 dalys. Direktyva (ES) 2026/470, *op. cit.*, 4 straipsnio 16-19 punktai.

Šioje institucinėje sandaroje būtina aiškiai atriboti tarpinstitucinio koordinavimo funkciją nuo galutinio individualaus administracinio sprendimo priėmimo kompetencijos. Už tyrimo eigą atsakinga priežiūros institucija neturėtų apsiriboti informacijos perdavimu ar dalyvaujančių institucijų veiksmų derinimu. Jeigu nacionalinėje teisėje jai pavedama ne tik organizuoti administracinės priežiūros procedūrą, bet ir priimti sprendimą dėl jos rezultato, ji, įvertinusi visą administracinės bylos medžiagą, turėtų priimti galutinį individualų administracinį sprendimą dėl nacionalinės teisės aktų nuostatų, priimtų pagal Direktyvos 7-16 straipsnius, laikymosi. Atitinkamos srities kompetentingų institucijų pateikti duomenys ir specialiosiomis žiniomis grindžiami ekspertiniai vertinimai tokiu atveju turėtų būti įtraukiami į administracinės bylos medžiagą ir turėti įrodomąją reikšmę, tačiau neturėtų pakeisti priežiūros institucijai nacionalinėje teisėje suteiktos sprendimų priėmimo kompetencijos. Todėl pagrindinis teisminės kontrolės dalykas turėtų būti už tyrimo eigą atsakingos priežiūros institucijos galutinis teisiškai privalomas administracinis sprendimas, kuriuo nustatomas arba nenustatomas šių nuostatų pažeidimas, taikomos vykdymo užtikrinimo priemonės ar sankcijos arba sprendžiama dėl prašymo imtis veiksmų priėmimo ar atmetimo. Dalyvaujančių institucijų išvados, ekspertiniai vertinimai ir procedūriniai veiksmai turėtų būti vertinami kartu su galutiniu sprendimu, išskyrus atvejus, kai pagal taikytinas teisės normas jie patys lemia savarankiškas teises pasekmes. Tokia sandara atitiktų Direktyvos reikalavimą, kad kiekvienas fizinis arba juridinis asmuo turėtų teisę teismine tvarka veiksmingai apskųsti priežiūros institucijos jo atžvilgiu priimtą teisiškai privalomą sprendimą, ir mažintų kelių procesų dėl tos pačios faktinių aplinkybių visumos riziką.²²¹

Už tyrimo eigą atsakinga priežiūros institucija taip pat galėtų priimti sprendimą, kad pagal Direktyvos 7-16 straipsnius priimtose nacionalinės teisės aktų nuostatose nustatytų pareigų pažeidimas nenustatytas, nors atitinkamos reguliavimo srities kompetentinga institucija būtų pateikusi priešingą specialiosiomis žiniomis grindžiamą išvadą. Toks sprendimas šiuo aspektu būtų teisėtas tik tada, kai jo motyvuose būtų išnagrinėta ši išvada, įvertinta visa administracinės bylos medžiaga ir paaiškinta, kodėl faktinės aplinkybės nepatvirtina pagal minėtas nuostatas nustatytų įmonės pareigų pažeidimo. Šiuo sprendimu nebūtų galima pakeisti, panaikinti ar sustabdyti kitos institucijos pagal jai įstatymu priskirtą kompetenciją priimto teisiškai privalomo sprendimo aplinkos apsaugos, darbo teisės ar finansų rinkų priežiūros srityje. Kitos institucijos sprendimas būtų ginčytinas pagal jam taikytinas procesines taisykles. Be to, pažeidimo nenustatymas administracinės priežiūros procedūroje savaime negalėtų būti aiškinamas kaip išvada dėl civilinės atsakomybės ar pagal kitus teisės aktus kylančių teisinių pasekmių.

²²¹ Direktyva (ES) 2024/1760, *supra note*, 1: 24 straipsnio 5 ir 9 dalys, 25 straipsnio 2-7 dalys, 26 straipsnio 1 ir 4-6 dalys, 27 straipsnio 1-3 ir 5 dalys, 28 straipsnio 1 ir 3-6 dalys. Direktyva (ES) 2026/470, *supra note*, 4: 4 straipsnio 17-19 punktai.

Direktyvoje nustatyta, kad priežiūros institucijų sprendimai dėl įmonės atitikties pagal ją priimtoms nacionalinės teisės aktų nuostatoms nedaro poveikio įmonės civilinei atsakomybei pagal 29 straipsnį. Todėl tokio sprendimo teisinė reikšmė apsiribotų administracinės priežiūros procedūra ir nepašalintų nei kitų kompetentingų institucijų įgaliojimų, nei nukentėjusių asmenų teisės į teisminę gynybą.²²²

Ketvirta, atitinkamų reguliavimo sričių kompetentingų institucijų įtraukimo tvarka nacionalinėje teisėje neturėtų apsiriboti bendro pobūdžio įpareigojimu teikti informaciją. Už tyrimo eigą atsakinga priežiūros institucija, rengdama priežiūros planus ir bendrą priežiūros metodiką, turėtų pasitelkti šių institucijų duomenis ir specialiąsias žinias. Pradėtoje administracinės priežiūros procedūroje jos turėtų teikti administracinės bylos medžiagai reikalingus dokumentus, paaiškinimus, ekspertinius vertinimus ir kitą informaciją, dalyvauti atliekant patikrinimus ir teikti vertinimus dėl laikinųjų priemonių taikymo, kai tai būtina pagal jų kompetenciją. Tokia tvarka leistų priežiūrą grįsti ne vien jau pradėtų procedūrų vykdymu, bet ir rizika grindžiamu jos planavimu.²²³

Šiame kontekste nacionalinėje teisėje tikslinga įtvirtinti ne deklaratyvų, o procedūriškai apibrėžtą informacijos teikimo ir gavimo mechanizmą. Išsamaus patikrinimo administracinės priežiūros procedūroje reikšminga informacija gali būti atitinkamų reguliavimo sričių kompetentingų institucijų žinioje, įskaitant darbo teisės, žmogaus teisių ir aplinkos apsaugos sričių duomenis, taip pat duomenis apie ekonominę veiklą, įmonės ir jos patronuojamųjų įmonių nuosavybės bei kontrolės ryšius ir verslo partnerių veiklą veiklos grandinėse. Todėl turėtų būti aiškiai nustatyta už tyrimo eigą atsakingos priežiūros institucijos teisė gauti administracinės bylos medžiagai reikalingą informaciją, taip pat įtvirtintos gautos informacijos naudojimo, konfidencialumo, įstatymų saugomų paslapčių ir asmens duomenų apsaugos taisyklės.²²⁴

Šiame kontekste nacionalinėje teisėje būtina aiškiai apibrėžti įmonės pateiktų atitikties tikrinimo dokumentų reikšmę administracinės priežiūros procedūroje. Nepriklausomos trečiosios šalies atliekamo tikrinimo išvados, sutartinės garantijos ir per pramonės ar daugiašales suinteresuotųjų subjektų iniciatyvas gauti duomenys gali būti vertinami kaip administracinės bylos medžiagos dalis, tačiau negali pakeisti priežiūros institucijos savarankiško vertinimo. Todėl kelių institucijų bendradarbiavimo tvarka neturėtų būti grindžiama vien formaliu tokių dokumentų

²²² Direktyva (ES) 2024/1760, *supra note*, 1: 24 straipsnio 1 dalis, 25 straipsnio 1, 2, 4-7 ir 9 dalys, 26 straipsnio 4 ir 5 dalys ir 29 straipsnis, su pakeitimais, padarytais Direktyva (ES) 2026/470, *supra note*, 4: 4 straipsnio 17, 18 ir 20 punktai.

²²³ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 75 konstatuojamoji dalis, 24 straipsnio 5, 6 ir 9 dalys, 25 straipsnio 2-6 dalys, taip pat 24 straipsnio 1 dalis ir 25 straipsnio 1 dalis, pakeistos Direktyvos (ES) 2026/470, *op. cit.*, 4 straipsnio 17 ir 18 punktais.

²²⁴ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 75 konstatuojamoji dalis, 24 straipsnio 1 ir 9 dalys, 25 straipsnio 1, 2, 6 ir 8 dalys, 26 straipsnio 2 ir 3 dalys, 27 straipsnio 5 dalis ir 28 straipsnio 1, 3 ir 5 dalys. Direktyva (ES) 2026/470, *op. cit.*, 4 straipsnio 17 ir 18 punktai.

pripažinimu. Būtina aiškiai atskirti jų įrodomąją reikšmę nuo priežiūros institucijos kompetencijos konstatuoti pažeidimą ir taikyti vykdymo užtikrinimo priemonės.²²⁵

Perkeliant Direktyvą į nacionalinę teisę, tikslinga įtvirtinti modelį, pagal kurį už tyrimo eigą atsakinga priežiūros institucija būtų viešai identifikuojamas pagrįsto susirūpinimo ir kitos priežiūrai reikšmingos informacijos pateikimo adresatas, organizuotų administracinės priežiūros procedūrą, priimtų individualų administracinį sprendimą ir koordinuotų atitinkamų reguliavimo sričių kompetentingų institucijų dalyvavimą. Šių institucijų įtraukimas turėtų būti aiškiai reglamentuotas įstatyme. Jame reikėtų nustatyti pagrįsto susirūpinimo perdavimo kompetentingai institucijai tvarką, informacijos ir ekspertinių vertinimų pateikimo terminus, bendrų patikrinimų atlikimo tvarką, bendrą administracinės bylos informacinę sistemą, rizika grindžiamos tyrimų atrankos metodiką ir pareigą viešojoje metinėje veiklos ataskaitoje pateikti duomenis apie kitų kompetentingų institucijų dalyvavimą.²²⁶

Europos priežiūros institucijų tinklo kontekste toks nacionalinis modelis įgyja papildomą reikšmę. Pagal Direktyvos 28 straipsnį šis tinklas palengvina priežiūros institucijų bendradarbiavimą, reguliavimo, tyrimo, sankcijų skyrimo ir priežiūros praktikos derinimą bei keitimąsi informacija. Vis dėlto šios priemonės bus veiksmingos tik tada, kai nacionalinėje teisėje bus nustatyta, kuri priežiūros institucija priima ir perduoda informaciją, teikia pagalbos prašymus, atsako į kitų priežiūros institucijų prašymus ir bendradarbiauja su kitų valstybių narių priežiūros institucijomis. Tai ypač svarbu trečiųjų valstybių įmonių atveju, nes per tinklą valstybės narės bendradarbiauja nustatydamos jurisdikcijai priklausančias įmones ir sprendamos abejones dėl kompetencijos priskyrimo. Todėl šios funkcijos turėtų būti pavestos už tyrimo eigą atsakingai priežiūros institucijai.²²⁷

Apibendrinant, perkeliant Direktyvą į nacionalinę teisę neturėtų būti įtvirtinamas nei kompetencijų paskirstymas, kai atskiros institucijos vertina tik pavienėms reguliavimo sritims priskirtas aplinkybės ir neužtikrinamas vientisas išsamaus patikrinimo proceso vertinimas, nei formalus priežiūros sutelkimas vienoje priežiūros institucijoje, nesuteikiant jai pakankamų išteklių, prieigos prie duomenų ir įgaliojimų įtraukti atitinkamų reguliavimo sričių kompetentingas institucijas. Abu sprendimai silpnintų administracinės priežiūros veiksmingumą ir didintų dokumentinės atitikties sutapatinimo su pareigų vykdymu riziką. Todėl nacionalinėje teisėje pagrįsta įtvirtinti sandarą, kurioje už tyrimo eigą atsakingos priežiūros institucijos sprendimų

²²⁵ Direktyva (ES) 2024/1760, *supra note*, 1: 52 ir 75 konstatuojamosios dalys, 3 straipsnio 1 dalies h ir j punktai, 10 straipsnio 2 dalies b punktas, 10 straipsnio 4 ir 5 dalys, 11 straipsnio 3 dalies c punktas, 11 straipsnio 5 ir 6 dalys, 20 straipsnio 4 ir 5 dalys, 24 straipsnio 5 dalis, 25 straipsnio 1-6 dalys, 26 straipsnio 3 ir 4 dalys, 27 straipsnis ir 29 straipsnio 4 dalis. Direktyva (ES) 2026/470, *supra note*, 4: 4 straipsnio 6 ir 17-20 punktai.

²²⁶ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 75 konstatuojamoji dalis, 24 straipsnio 1, 7 ir 10 dalys, 25 straipsnio 1-8 dalys, 26 straipsnis ir 28 straipsnio 1, 3-6 dalys. Direktyva (ES) 2026/470, *op. cit.*, 4 straipsnio 17 ir 18 punktai.

²²⁷ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 24 straipsnio 3 dalis ir 28 straipsnio 1-9 dalys.

priėmimo kompetencija derinama su įstatyme nustatyta šių institucijų pareiga dalyvauti, kai būtini duomenys, specialiosios žinios ar ekspertinis vertinimas.²²⁸

Tokia sandara leistų išsaugoti aiškią individualaus administracinio sprendimo priėmimo kompetenciją ir kartu užtikrinti, kad įmonės taikomų priemonių tinkamumas bei veiksmingumas būtų vertinami remiantis ne vien pateiktais dokumentais, bet ir reikšmingomis faktinėmis aplinkybėmis, veiklos grandinės duomenimis, atitinkamų reguliavimo sričių kompetentingų institucijų specialiosiomis žiniomis ir ekspertiniais vertinimais. Ji taip pat sudarytų prielaidas nuosekliai nacionalinei priežiūros praktikai ir veiksmingam bendradarbiavimui su kitų valstybių narių priežiūros institucijomis Europos priežiūros institucijų tinklo kontekste.²²⁹

3.3. Tyrimų, patikrinimų ir sankcijų reglamentavimo tobulinimo kryptys nacionalinėje teisėje

Šiame poskyryje remiamasi ankstesniuose poskyriuose atlikta Direktyvos vykdymo užtikrinimo analize ir siekiama nustatyti, kaip nacionalinėje teisėje turėtų būti reglamentuojami tyrimai, patikrinimai ir sankcijos, kad Direktyvos perkėlimas neapsiribotų jos nuostatų pakartojimu ar vien dokumentų peržiūra.²³⁰ Ankstesnė analizė išryškino dvi pagrindines rizikas. Pirma, nacionalinės įgyvendinimo ir taikymo nuostatos gali pakeisti Direktyvoje visiškai suderinto išsamaus patikrinimo pareigų branduolio turinį.²³¹ Antra, elgesio kodeksai, sutartinės garantijos ar nepriklausomos trečiosios šalies atliekamas tikrinimas gali būti nepagrįstai laikomi pakankamu pagrindu pripažinti tinkamą pareigų vykdymą, nors doktrinoje pabrėžiama, kad toks požiūris skatina deklaratyvų pareigų įgyvendinimą, o ne veiksmingą jų vykdymą.²³² Todėl nacionalinės teisės tobulinimas turi būti siejamas ne su Direktyvoje suderintų pareigų papildymu, bet su aiškiomis tyrimų, patikrinimų ir sankcijų taikymo nuostatomis, leidžiančiomis priežiūros institucijai vertinti įmonės veiksmus, pasirinktų priemonių tinkamumą ir jų veiksmingumą konkrečios rizikos aplinkybėmis.²³³

²²⁸ Direktyva (ES) 2024/1760, *supra note*, 1: 75 konstatuojamoji dalis, 24 straipsnio 1 ir 7 dalys, 25 straipsnio 1-6 dalys, 26 straipsnio 3 dalis ir 28 straipsnio 1 dalis. Direktyva (ES) 2026/470, *supra note*, 4: 4 straipsnio 17 ir 18 punktai. Krajewski, *supra note*, 9. Bueno ir kt., *supra note*, 7: 297, 300.

²²⁹ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 15 straipsnis, 24 straipsnio 1 dalis, 25 straipsnio 1-6 dalys, 26 straipsnio 4 dalis ir 28 straipsnio 1 dalis bei 3-6 dalys. Direktyva (ES) 2026/470, *op. cit.*, 4 straipsnio 11, 17 ir 18 punktai.

²³⁰ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 24 straipsnio 1 ir 9 dalys, 25 straipsnio 1-5 dalys, 26 straipsnio 1-6 dalys ir 27 straipsnio 1-4 dalys. Direktyva (ES) 2026/470, *op. cit.*, 4 straipsnio 17-19 punktai. Krajewski, *op. cit.*

²³¹ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 4 straipsnis, pakeistas Direktyvos (ES) 2026/470, *op. cit.*, 4 straipsnio 4 punktu. Direktyva (ES) 2026/470, *op. cit.*, 38 konstatuojamoji dalis.

²³² Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 7 straipsnio 2 dalies b ir c punktai, 10 straipsnio 2 dalies b punktas, 10 straipsnio 5 dalis, 11 straipsnio 3 dalies c punktas ir 11 straipsnio 6 dalis. Sarah Vandenbroucke, „The Evolution of Codes of Conduct to Ensure Labor Rights in Global Supply Chains“, *American Journal of International Law Unbound* 118 (2024): 298-302, <https://doi.org/10.1017/aju.2024.45>. Bright ir kt., *supra note*, 132.

²³³ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 10 straipsnio 1-5 dalys, 11 straipsnio 1-6 dalys, 15 straipsnis, 25 straipsnio 1-5 dalys ir 27 straipsnio 1-4 dalys. Direktyva (ES) 2026/470, *op. cit.*, 4 straipsnio 11, 18 ir 19 punktai. Krajewski, *op. cit.*

Perkeliant Direktyvą (ES) 2024/1760, iš dalies pakeistą Direktyva (ES) 2026/470, į nacionalinę teisę, tyrimų, patikrinimų, vykdymo užtikrinimo priemonių ir sankcijų reglamentavimas neturėtų būti išdėstytas atskiruose teisės aktuose taip, kad priežiūros institucijų kompetencija, procedūrinės garantijos ir sankcijų taikymo taisyklės būtų nustatomos nesistemiškai. Toks reguliavimo būdas didintų nevienodo procedūrų taikymo, įrodymų vertinimo ir sankcijų individualizavimo riziką. Todėl nacionalinėje teisėje rekomenduotina pagrindines tyrimų, patikrinimų, vykdymo užtikrinimo priemonių ir sankcijų taisykles įtvirtinti vienoje nuoseklioje Direktyvą įgyvendinančių nuostatų sistemoje. Joje turėtų būti apibrėžti tyrimo pradėjimo pagrindai, patikrinimo dalykas, įrodymų vertinimo kriterijai, įpareigojimų, taisomųjų veiksmų ir laikinųjų priemonių taikymo sąlygos, sankcijų individualizavimo kriterijai, priežiūros institucijų sprendimų skelbimo taisyklės ir teisminės kontrolės ribos. Toks reguliavimas leistų aiškiai atriboti pagal Direktyvos 7-16 straipsnius į nacionalinę teisę perkeliamas materialiąsias išsamaus patikrinimo pareigas nuo nacionalinei teisei paliktų procesinių klausimų ir mažintų nevienodos priežiūros praktikos riziką.²³⁴

Vis dėlto teisinio reguliavimo nuoseklumas neturėtų būti siejamas su uždaru priemonių, kurios visais atvejais būtų laikomos pakankamomis, sąrašu. Toks reguliavimo būdas keltų riziką pakeisti Direktyva visiškai suderintų bendrųjų išsamaus patikrinimo pareigų turinį, nes galėtų nepagrįstai susiaurinti arba išplėsti įmonėms tenkančias pareigas. Todėl nacionalinėje teisėje tikslinga nustatyti priemonių tinkamumo vertinimo kriterijus ir priežiūros institucijos pareigą individualiame administraciniame sprendime pagrįsti, kodėl konkrečiomis aplinkybėmis įmonės taikytos priemonės neatitiko veiksmingumo, proporcingumo neigiamo poveikio dydžiui bei tikimybei ar pagrįsto prieinamumo įmonei kriterijų. Tokia reglamentavimo kryptis dera su Direktyvos 4 straipsnyje nustatytu suderinimo lygiu ir palieka erdvės praktikai formuotis, atsižvelgiant į Komisijos gaires dėl rizikos veiksmų, duomenų šaltinių ir sankcijų dydžio. Todėl nacionalinėje teisėje turėtų būti detalizuojama procedūrinė vertinimo ir sprendimo pagrindimo tvarka, o ne keičiamas Direktyvoje suvienodintas materialusis bendrųjų išsamaus patikrinimo pareigų turinys.²³⁵

Nacionalinėje teisėje tikslinga atskirti pagrįsto susirūpinimo priėmimą ir pradinį patikrinimą nuo tyrimo stadijos. Tai būtina, kad šis institutas netaptų pasyviu informacijos kaupimu ir nebūtų tapatinamas su sankcijų skyrimo procedūros pradžia. Pradinio patikrinimo metu

²³⁴ Direktyva (ES) 2024/1760, *supra note*, 1: 24 straipsnio 1 dalis ir 25 straipsnio 1 dalis, pakeistos Direktyvos (ES) 2026/470, *supra note*, 4: 4 straipsnio 17 ir 18 punktais. Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 25 straipsnio 2-8 dalys, 26 straipsnis, 27 straipsnio 1-3 ir 5 dalys ir 28 straipsnis. *Ibid.*, 27 straipsnio 4 dalis, pakeista Direktyvos (ES) 2026/470, *op. cit.*, 4 straipsnio 19 punktu. Krajewski, *supra note*, 9.

²³⁵ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 3 straipsnio 1 dalies o, u ir v punktai, 4 straipsnis, 5 straipsnio 1 dalies c ir d punktai, 8-12 straipsniai, 19 straipsnio 2 dalies d ir e punktai, 24 straipsnio 1 dalis, 25 straipsnio 1, 5, 7 ir 8 dalys ir 27 straipsnis. Direktyva (ES) 2026/470, *op. cit.*, 38 konstatuojamoji dalis, 4 straipsnio 3, 4, 6-9, 15 ir 17-19 punktai. Bueno ir kt., *supra note*, 7: 296-297.

priežiūros institucija turėtų nustatyti, ar pateikti duomenys leidžia identifikuoti faktines aplinkybes ir ar jų pakanka spręsti dėl galimo pagal Direktyvos 7-16 straipsnius priimtų nacionalinės teisės nuostatų nesilaikymo. Iš pagrįstą susirūpinimą pareiškusio asmens neturi būti reikalaujama įrodyti pažeidimo faktą, nes viešojo priežiūra atlieka prevencinę funkciją. Tačiau faktinio pagrindo neturintys, piktnaudžiaujant teise pateikti arba su Direktyvos 7-16 straipsnių pareigomis nesusiję kreipimaisi neturėtų lemti tyrimo pradžios, tai pagrindžiant faktiniais ir teisiniais argumentais. Šioje stadijoje būtina nustatyti pradinio patikrinimo terminą, pagrįstą susirūpinimą pareiškusio asmens prašymu taikomą tapatybės ir asmeninės informacijos, kurios atskleidimas jam pakenktų, apsaugą, perdavimo kompetentingai priežiūros institucijai tvarką ir taisyklę, kad perdavimas nekeičia termino skaičiavimo pradžios.²³⁶

Administracinis tyrimas nacionalinėje teisėje turėtų būti reglamentuojamas ne kaip vien pateiktų dokumentų peržiūros procedūra, o kaip priemonė įvertinti, ar įmonė konkrečiomis aplinkybėmis vykdė pareigą imtis tinkamų priemonių. Todėl įstatyme būtina aiškiai nustatyti tyrimo ir patikrinimo objektą bei apimtį, priežiūros institucijos įgaliojimus reikalauti pateikti dokumentus ir elektroninius duomenis, gauti įmonės darbuotojų ir valdymo organų narių paaiškinimus, o prireikus atlikti patikrinimą vietoje. Kaip bendroji taisyklė galėtų būti taikomas išankstinis pranešimas apie patikrinimą, tačiau nacionalinėje teisėje turi būti numatyta išimtis, kai toks pranešimas kliudytų veiksmingai atlikti patikrinimą. Be to, tyrimo įgaliojimai turi būti sistemiškai susieti su įmonės pareiga bent penkerius metus nuo parengimo ar gavimo saugoti dokumentus, pagrindžiančius veiksmus, kurių imtasi vykdant išsamaus patikrinimo pareigas, o jeigu pasibaigus šiam terminui tebevyksta teisminis ar administracinis procesas pagal Direktyvą – iki klausimo išsprendimo. Priešingu atveju informacijos reikalavimo įgaliojimas neužtikrintų tyrimui reikšmingų įrodymų prieinamumo.²³⁷

Ne mažiau svarbu nacionalinėje teisėje aiškiai atriboti atitikties atkūrimo priemones nuo sankcijų skyrimo. Nustačiusi pagal Direktyvą priimtų nacionalinės teisės nuostatų pažeidimą, priežiūros institucija, kai taisomieji veiksmai įmanomi, turi nustatyti įmonei terminą jiems atlikti. Vis dėlto terminas ir taisomųjų veiksmų atlikimas savaime neužkerta kelio sankcijai. Sankcija turi būti individualizuojama pagal Direktyvos 27 straipsnyje nustatytus kriterijus, todėl sunkus arba ilgesnės trukmės pažeidimas, įmonei žinomų arba turėjusių būti žinomų rizikos aplinkybių nepaisymas arba taisomųjų veiksmų pradėjimas tik po tyrimo pradžios neturi panaikinti sankcijos skyrimo galimybės. Nacionalinėje teisėje taip pat turi būti įtvirtintas įgaliojimas taikyti laikinąsias

²³⁶ Direktyva (ES) 2024/1760, *supra note*, 1: 25 straipsnio 2-5 dalys ir 26 straipsnio 1-6 dalys. Direktyva (ES) 2026/470, *supra note*, 4: 4 straipsnio 17 ir 18 punktai. Krajewski, *supra note*, 9.

²³⁷ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 3 straipsnio 1 dalies o punktas, 5 straipsnio 4 dalis, 10 straipsnio 1 dalis, 11 straipsnio 1 dalis, 25 straipsnio 2, 3, 6 ir 8 dalys. Direktyva (ES) 2026/470, *op. cit.*, 4 straipsnio 17 punkto a papunktis ir 18 punktas, kuriais atitinkamai pakeistos Direktyvos (ES) 2024/1760 24 straipsnio 1 dalis ir 25 straipsnio 1 dalis.

priemonės didelės ir neatitaisomos žalos neišvengiamos rizikos atveju. Tokiais atvejais išryškėja prevencinė viešosios priežiūros funkcija, kuri, kaip nurodo M. Krajewski, yra viešojo intereso vykdymo užtikrinimo priemonė ir negali būti pakeista vien civilinės atsakomybės procesu.²³⁸

Nacionalinėje teisėje būtina aiškiai apibrėžti įrodinėjimo dalyką priežiūros procedūroje. Ankstesnė analizė leidžia daryti išvadą, kad realaus neigiamo poveikio atsiradimas savaime nėra išsamaus patikrinimo pareigos pažeidimas. Neįtvirtinus šios ribos, administracinis vykdymo užtikrinimas įgytų griežtosios atsakomybės bruožų. Todėl sprendime dėl sankcijos skyrimo turi būti nuosekliai nustatyta, kuri konkreti nacionalinės teisės nuostata, priimta Direktyvos 7-16 straipsniams įgyvendinti, buvo pažeista, kokių realų ar galimą neigiamą poveikį įmonė nustatė arba pagal konkrečias aplinkybes turėjo nustatyti, kokių priemonių ji faktiškai ėmėsi ir kodėl jos neatitiko tinkamumo, proporcingumo ar veiksmingumo reikalavimų. Toks sprendimo pagrindimas stiprintų motyvavimo standartą ir neleistų sankcijos grįsti vien neigiamo poveikio atsiradimu, neįrodžius išsamaus patikrinimo proceso, pasirinktų priemonių ar jų įgyvendinimo trūkumų. Tai atitinka J. Sinnig ir D. A. Zetzsche poziciją, kad Direktyvoje nustatytos pareigos yra pastangų, o ne rezultato pareigos.²³⁹

Nacionalinėje teisėje būtina įtvirtinti, kad elgesio kodeksai, sutartinės garantijos, atitikties patvirtinimai, patikros ataskaitos ir nepriklausomos trečiosios šalies tikrinimo išvados laikytini įrodomaisiais duomenimis, tačiau savaime nepatvirtina tinkamo išsamaus patikrinimo pareigų vykdymo ir neriboja priežiūros institucijos vertinimo.²⁴⁰ A. Peter pagrįstai nurodo, kad sudėtingose tarpvalstybinėse veiklos grandinėse nepriklausomos trečiosios šalies tikrinimas gali padėti nustatyti faktines aplinkybes, tačiau jis negali pakeisti priežiūros institucijos atliekamo savarankiško vertinimo.²⁴¹ C. Bright ir bendraautorai pabrėžia, kad vienpusiškas išsamaus patikrinimo reikalavimų priskyrimas verslo partneriams sutartinėmis garantijomis gali skatinti neigiamo poveikio neatskleidimą ir sudaryti klaidingą faktinės atitikties vaizdą.²⁴² Todėl nacionalinėje teisėje reikėtų nustatyti įrodymų visumos vertinimo taisyklę. Minėti dokumentai turėtų būti vertinami kartu su pranešimų ir skundų nagrinėjimo procedūrų duomenimis, darbuotojų, jų atstovų ir kitų suinteresuotųjų subjektų informacija, viešais šaltiniais,

²³⁸ Direktyva (ES) 2024/1760, *supra note*, 1: 25 straipsnio 4 ir 5 dalys, 27 straipsnio 1-3 dalys. Direktyva (ES) 2026/470, *supra note*, 4: 4 straipsnio 17-19 punktai. Krajewski, *supra note*, 9.

²³⁹ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 19, 38 ir 40 konstatuojamosios dalys, 3 straipsnio 1 dalies o punktas, 8 straipsnio 1-3 dalys, 10 straipsnio 1 dalis, 11 straipsnio 1 dalis, 24, 25 ir 27 straipsniai. Direktyva (ES) 2026/470, *op. cit.*, 4 straipsnio 6, 8, 9 ir 17-19 punktai. Sinnig ir Zetzsche, *supra note*, 17: 16, 23.

²⁴⁰ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 52 konstatuojamoji dalis, 10 straipsnio 2 dalies b punktas, 10 straipsnio 5 dalis, 11 straipsnio 3 dalies c punktas, 11 straipsnio 6 dalis ir 29 straipsnio 4 dalis, pakeista Direktyvos (ES) 2026/470, *op. cit.*, 4 straipsnio 20 punkto d papunkčiu.

²⁴¹ Peter, *supra note*, 49: 20-25, 31 ir 38. Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 24 straipsnio 1 ir 9 dalys, 25 straipsnio 1-3, 5 ir 8 dalys. Direktyva (ES) 2026/470, *op. cit.*, 4 straipsnio 17 ir 18 punktai.

²⁴² Bright ir kt., *supra note*, 132.

kompetentingų institucijų duomenimis ir vietoje atliktų patikrinimų rezultatais.²⁴³ Tik toks modelis neleidžia vien dokumentais grindžiamos atitikties laikyti pakankamu pareigų vykdymo įrodymu.

Nacionalinis įstatymų leidėjas turėtų atsisakyti taisyklių, pagal kurias nepriklausomos trečiosios šalies tikrinimo išvados, dalyvavimas pramonės ar daugiašalėse suinteresuotųjų subjektų iniciatyvose arba sutartinės garantijos sukurtų išsamaus patikrinimo pareigų įvykdymo prezumpciją. Tokios taisyklės būtų nesuderinamos su rizika grindžiamu išsamaus patikrinimo procesu, nes priežiūros institucijos vertinimą perkeltų nuo taikytų priemonių tinkamumo ir veiksmingumo prie vien dokumentų turėjimo fakto. Viešojo priežiūra turi apimti vertinimą, ar šios priemonės buvo susietos su nustatyta arba pagrįstai nustatyta rizika ir ar jos buvo tinkamos konkrečiam neigiamam poveikiui užkirsti kelią, jį sušvelninti, sustabdyti arba sumažinti jo mastą. Todėl nacionalinėje teisėje reikėtų įtvirtinti jų įrodomosios reikšmės kriterijus, grindžiamus patikimumu, nepriklausomumu, tikrinimo ribomis, taikyta metodika ir ryšiu su konkrečiu neigiamu poveikiu, kuris buvo arba turėjo būti nustatytas.²⁴⁴

Nacionalinis sankcijų reglamentavimas turėtų būti tobulinamas ne nuo didžiausios piniginės baudos ribos, bet nuo individualizavimo metodikos. Įstatyme arba kompetentingos institucijos viešai skelbiamoje metodikoje nustatyta Direktyvos 27 straipsnio 2 dalies kriterijų taikymo tvarka. Vertintini pažeidimo pobūdis, sunkumas, trukmė ir, kai reikšminga, pažeidimo poveikio dydis. Atsižvelgtina į susijusias investicijas ir tikslinę paramą, įmonės bendradarbiavimą, prioritetizavimo sprendimus, taisomuosius veiksmus, ankstesnius galutiniu sprendimu nustatytus pažeidimus, dėl pažeidimo gautą finansinę naudą ar išvengtus nuostolius ir kitas sunkinančias ar lengvinančias aplinkybes.²⁴⁵ Toks reglamentavimas leistų išvengti ir simbolinių baudų už sisteminius ar ekonomiškai naudingus pažeidimus, ir sankcijos taikymo vien dėl neigiamo poveikio, neįvertinus, ar pažeista konkreti išsamaus patikrinimo pareiga. Šiuo aspektu reikšminga M. Suchrow-Köster pozicija, kad išsamaus patikrinimo reguliavimas turi susieti neigiamą poveikį žmogaus teisėms ir aplinkai su įmonei tenkančiomis teisinėmis bei finansinėmis pasekmėmis. Todėl sankcija turi pašalinti pažeidimo ekonominį patrauklumą, tačiau jos pobūdis ir dydis turi būti būtini bei proporcingi konkrečiam pažeidimui.²⁴⁶

²⁴³ Direktyva (ES) 2024/1760, *supra note*, 1: 8 straipsnio 3 dalis, 13 straipsnio 3 dalis, 14 straipsnio 1-7 dalys, 15 straipsnis, 25 straipsnio 1-3, 5 ir 8 dalys. Direktyva (ES) 2026/470, *supra note*, 4: 39-42 ir 45 konstatuojamosios dalys, 4 straipsnio 6, 10, 11 ir 18 punktai.

²⁴⁴ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 39, 40 ir 52 konstatuojamosios dalys, 3 straipsnio 1 dalies h ir j punktai, 5 straipsnio 1 dalis, 7 straipsnio 1 ir 2 dalys, 8 straipsnio 2 ir 3 dalys, 10 straipsnio 2 dalies b punktas, 10 straipsnio 4 ir 5 dalys, 11 straipsnio 3 dalies c punktas, 11 straipsnio 5 ir 6 dalys, 15 straipsnis, 24 straipsnio 1 dalis, 25 straipsnio 1 dalis ir 29 straipsnio 4 dalis. Direktyva (ES) 2026/470, *op. cit.*, 39-42 ir 48-49 konstatuojamosios dalys, 4 straipsnio 4, 6, 11, 17, 18 ir 20 punktai. Bueno ir kt., *supra note*, 7: 296-298.

²⁴⁵ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 27 straipsnio 1-3 dalys ir 4 dalis, pakeista Direktyva (ES) 2026/470, *op. cit.*, 48 konstatuojamoji dalis ir 4 straipsnio 19 punktas.

²⁴⁶ Suchrow-Köster, *supra note*, 41: 432-433.

Po Direktyvos (ES) 2026/470 pakeitimų 3 proc. įmonės grynosios pasaulinės apyvartos, o Direktyvoje numatytais pagrindinių patronuojančiųjų įmonių atvejais – 3 proc. pagrindinės patronuojančiosios įmonės lygmeniu apskaičiuotos grynosios konsoliduotosios pasaulinės apyvartos, sudaro didžiausią leistiną piniginės baudos dydį, o ne savarankišką jos dydžio nustatymo pagrindą. Todėl nacionalinėje teisėje baudos skyrimas turi būti siejamas su konkrečiu pagal Direktyvos 7-16 straipsnius priimtos nacionalinės teisės nuostatos pažeidimu ir individualizuojamas pagal Direktyvos 27 straipsnio 2 dalyje nustatytus kriterijus. Ypač svarbu įvertinti, ar pareigos imtis tinkamų priemonių nevykdymas leido įmonei gauti finansinės naudos, išvengti nuostolių ar atidėti būtinas investicijas. Tokiu atveju piniginė bauda turi būti nustatoma taip, kad pažeidimas nebūtų ekonomiškai naudingas, tačiau galutinis jos dydis turi būti grindžiamas visų reikšmingų sankcijos individualizavimo kriterijų vertinimu.²⁴⁷

Ne mažiau svarbu nacionalinėje teisėje aiškiai atriboti skirtingas poveikio priemones. Priežiūros institucijos įpareigojimas nutraukti pažeidimą ar imtis atitaisymo, piniginė bauda, viešas pareiškimas ir sprendimų dėl sankcijų paskelbimas turi būti reglamentuojami kaip savarankiškos teisinės priemonės. Direktyvoje viešas pareiškimas siejamas ne su kiekvienu pažeidimu, o su sprendimu, kuriuo skirta piniginė bauda, neįvykdymu per nustatytą terminą. Todėl nacionalinėje teisėje neturėtų būti nustatyta, kad kiekvienos sankcijos skyrimas savaime lemia viešo pareiškimo paskelbimą. Toks reguliavimas neatitiktų Direktyvoje įtvirtintos priemonių diferenciacijos ir apsunkintų proporcingumo vertinimą. Sprendimų, kuriuose numatytos sankcijos, paskelbimą būtina reglamentuoti atskirai, suderinant viešumo, komercinių paslapčių, asmens duomenų apsaugos ir teisminės kontrolės reikalavimus. Taip pat nustatyta, kad po pažeidimo atlikti taisomieji veiksmai gali būti reikšmingi sankcijos individualizavimui, tačiau savaime nepanaikina galimybės ją skirti.²⁴⁸

Jeigu nacionalinis reguliavimas tik išplėstų priežiūros institucijos įgaliojimus, bet neužtikrintų veiksmingos sprendimų, veiksmų ir neveikimo peržiūros, būtų sukurtas ydingas vykdymo užtikrinimo modelis. Todėl nacionalinė teisė turi užtikrinti teisę teismine tvarka ginčyti savo atžvilgiu priimtus teisiškai privalomus institucijos sprendimus, įskaitant sprendimus dėl sankcijų, o teisėtą interesą turintiems asmenims – galimybę inicijuoti nepriklausomą sprendimų, veiksmų ar neveikimo peržiūrą, kai jie susiję su pagrįsto susirūpinimo vertinimu ir pareiga pateikti argumentaciją dėl jo rezultatų. Tokia peržiūra turi apimti procesinį ir materialinį teisėtumą. Teismas turi turėti galimybę patikrinti, ar institucija veikė pagal kompetenciją, tinkamai nustatė faktines aplinkybes, teisingai kvalifikavo pažeidimą ir proporcingai individualizavo sankciją.

²⁴⁷ Direktyva (ES) 2024/1760, *supra note*, 1: 24 straipsnio 1 dalis, 25 straipsnio 1 dalis ir 27 straipsnio 1-4 dalys. Direktyva (ES) 2026/470, *supra note*, 4: 48 konstatuojamoji dalis ir 4 straipsnio 17-19 punktai.

²⁴⁸ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 5 straipsnio 3 dalis, 24 straipsnio 9 dalis, 25 straipsnio 4-7 dalys ir 27 straipsnio 1-3 ir 5 dalys. Direktyva (ES) 2026/470, *op. cit.*, 4 straipsnio 18 ir 19 punktai.

Tačiau teismas neturėtų perimti priežiūros institucijos funkcijos ir nustatyti, kokią išsamaus patikrinimo priemonę įmonė turėjo pasirinkti. Teisminės kontrolės paskirtis yra patikrinti, ar sprendimas priimtas neperžengiant diskrecijos ribų, ar nepadaryta akivaizdi vertinimo klaida ir ar nurodyti aiškūs faktiniai bei teisiniai pagrindai. Todėl nepagrįstai siaura teisėto intereso samprata arba ribota neveikimo priežiūros galimybė turėtų būti vertinama kaip esminis Direktyvos perkėlimo trūkumas.²⁴⁹

Galiausiai vien norminis pareigų įtvirtinimas neužtikrins nuoseklios praktikos, jei nebus pareigos ją sisteminti ir viešinti. Todėl nacionalinėje teisėje tikslinga detalizuoti kompetentingų priežiūros institucijų pareigą rengti bendrą priežiūros ir tyrimų metodiką, apibendrinti taikymo praktiką ir skelbti metinę pagal Direktyvą vykdomos veiklos ataskaitą.²⁵⁰ Joje turėtų būti pateikiami ne tik statistiniai duomenys, bet ir priežiūros prioritetai, dažniausiai nustatomi atitikties trūkumai, įrodymų pakankamumo spragos, tarpinstitucinio bendradarbiavimo rezultatai ir sankcijų individualizavimo praktika. Toks reguliavimas didintų priežiūros skaidrumą ir leistų įmonėms bei kitiems suinteresuotiesiems subjektams geriau numatyti teisės taikymo kryptį. Kartu jis mažintų riziką, kad vienos valstybės narės priežiūra bus grindžiama rizikos ir faktinių aplinkybių vertinimu, o kitose apsiribos deklaratyvios atitikties patikrinimu. Šis poreikis ypač svarbus, nes Komisijos gairės ir Europos priežiūros institucijų tinklo koordinavimas negali pakeisti nacionalinės procesinės tvarkos ir priežiūros institucijų administracinių pajėgumų. Kartu turi būti aiškiai atribotas administracinis vykdymo užtikrinimas ir civilinė atsakomybė. Administracinė priežiūra turi saugoti viešąjį interesą, užtikrinti prevenciją ir Direktyvą įgyvendinančių nacionalinės teisės nuostatų laikymąsi, o civilinė atsakomybė turi būti siejama su individualios žalos atlyginimu pagal nacionalinę teisę.²⁵¹

Apibendrinant, tyrimų, patikrinimų ir sankcijų reglamentavimas nacionalinėje teisėje turėtų būti grindžiamas ne papildomų materialijų pareigų nustatymu, o procedūrinėmis taisyklėmis, leidžiančiomis vertinti išsamaus patikrinimo pareigų vykdymą. Jos turėtų atskirti pagrįsto susirūpinimo įvertinimą nuo tyrimo pradėjimo, patikrinimo dalyką sieti su pareigų imtis tinkamų priemonių vykdymu ir nesuteikti nepriklausomos trečiosios šalies tikrinimui, pramonės ar daugiašalių suinteresuotųjų subjektų iniciatyvoms ir sutartinėms garantijoms pažeidimo nebuvimo prezumpcijos reikšmės. Būtinės sankcijų individualizavimo taisyklės ir veiksminga teisminė kontrolė. Tik taip nacionalinis perkėlimas atitiks riziką pagrįsto išsamaus patikrinimo

²⁴⁹ Direktyva (ES) 2024/1760, *supra note*, 1: 24 straipsnio 9 dalis, 25 straipsnio 1, 2 ir 5-7 dalys, 26 straipsnio 4-6 dalys ir 27 straipsnio 1-4 dalys. Direktyva (ES) 2026/470, *supra note*, 4: 4 straipsnio 17-19 punktai. Krajewski, *supra note*, 9.

²⁵⁰ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 24 straipsnio 1 ir 10 dalys, 25 straipsnio 1-8 dalys, 27 straipsnio 1-5 dalys ir 28 straipsnio 1 dalis. Direktyva (ES) 2026/470, *op. cit.*, 4 straipsnio 15 ir 17-19 punktai.

²⁵¹ Direktyva (ES) 2024/1760, *op. cit.*, 24-28 straipsniai, 25 straipsnio 9 dalis ir 29 straipsnio 2 dalis. Direktyva (ES) 2026/470, *op. cit.*, 4 straipsnio 17-19 punktai ir 20 punkto b papunktis. Krajewski, *op. cit.*

paskirti, ribos deklaratyvios atitikties riziką ir leis vykdyti nuoseklią bei individualizuotą viešąją priežiūrą.

IŠVADOS

1. Direktyvoje (ES) 2024/1760, iš dalies pakeistoje Direktyva (ES) 2026/470, įtvirtintas įmonių tvarumo išsamus patikrinimas yra rizika pagrįstas ir tęstinis tinkamų priemonių taikymo procesas, o ne pareiga garantuoti rezultatą. Todėl pažeidimas negali būti konstatuojamas vien dėl realaus ar galimo neigiamo poveikio žmogaus teisėms ar aplinkai, nes esminę reikšmę turi tai, ar įmonė konkrečiomis aplinkybėmis tokį poveikį tinkamai nustatė, įvertino, prireikus nustatė prioritetus ir taikė tinkamas priemones.
2. Direktyva (ES) 2024/1760, pakeista Direktyva (ES) 2026/470, įtvirtina tik aiškiai apibrėžtą bendrųjų išsamaus patikrinimo pareigų visiško suderinimo branduolį. Valstybėms narėms išlieka reikšminga reguliavimo diskrecija nustatant priežiūros institucijų sąrangą, tyrimų ir patikrinimų tvarką, sankcijų skyrimo tvarką ir civilinės atsakomybės taikymo sąlygas. Todėl vidaus rinkos reguliavimo susiskaidymo rizika sumažėja, bet neišnyksta, o nacionalinis reguliavimas turi neperžengti Direktyvoje nustatyto suderinimo lygio ir užtikrinti faktinį pareigų vykdymo vertinimą.
3. Darbe nustatyta, kad veiksmingas pagal Direktyvos 7-16 straipsnius priimtų nacionalinės teisės aktų nuostatų vykdymo užtikrinimas negali apsiriboti priežiūros institucijų paskyrimu. Nacionalinėje teisėje būtina apibrėžti jų kompetenciją, užtikrinti teisinį ir funkcinį nepriklausomumą, nešališkumą, pakankamus tyrimo ir vykdymo užtikrinimo priemonių taikymo įgaliojimus, žmogiškuosius bei finansinius išteklius ir institucinę sandarą, leidžiančią išsamaus patikrinimo pareigų vykdymą vertinti kaip vientisą rizika grindžiamą procesą.
4. Tyrimų, patikrinimų ir atitikties tikrinimo priemonių analizė parodė, kad nepriklausomos trečiosios šalies atliekamas tikrinimas, sutartinės garantijos, elgesio kodeksai ir pramonės ar daugiašalės suinteresuotųjų subjektų iniciatyvos gali turėti pagalbinę įrodomąją reikšmę. Jos negali būti laikomos pažeidimo nebuvimo prezumpcija ar savaiminiu išsamaus patikrinimo pareigų įvykdymo įrodymu. Priežiūros institucija turi savarankiškai vertinti jų patikimumą, taikymo apimtį, sąsają su konkrečia rizika ir faktinį veiksmingumą.
5. Sankcijų režimo veiksmingumą lemia sankcijų skyrimo ir individualizavimo taisyklės, o ne piniginių baudos viršutinė riba. Po Direktyvos (ES) 2026/470 pakeitimų didžiausia piniginė bauda negali viršyti 3 proc. įmonės grynosios pasaulinės apyvartos už finansinius metus,ėjusius prieš sprendimo skirti baudą metus, o Direktyvoje nurodytais pagrindinių patronuojančiųjų įmonių atvejais – 3 proc. jų grynosios konsoliduotosios pasaulinės apyvartos už tą patį laikotarpį. Ši riba nėra savarankiškas baudos apskaičiavimo kriterijus. Sankcija turi būti siejama su konkrečiu pagal Direktyvos 7-16 straipsnius priimtų

nacionalinės teisės aktų nuostatų pažeidimu ir individualizuojama pagal Direktyvos 27 straipsnio 2 dalį.

6. Nacionalinėje teisėje būtina atriboti įpareigojimą nutraukti pažeidimą ir imtis atitaisymo priemonių, laikinas priemones, pinigines baudas, viešą pareiškimą, sprendimų, kuriuose numatytos sankcijos, skelbimą ir civilinę atsakomybę. Jų sutapatinimas silpnintų proporcingumo vertinimą, mažintų teisinį tikrumą ir iškreiptų administracinio vykdymo užtikrinimo bei individualios žalos atlyginimo funkcijų pusiausvyrą.
7. Darbo problema spręstina nacionalinėje teisėje įtvirtinant ne papildomas materialiąsias išsamaus patikrinimo pareigas, o nuoseklią procedūrinę jų vykdymo užtikrinimo sistemą. Joje turi būti reglamentuoti pagrįsto susirūpinimo nagrinėjimas, tyrimų pradėjimo pagrindai, patikrinimų tvarka, įrodymų vertinimo kriterijai, tarpinstitucinis bendradarbiavimas, vykdymo užtikrinimo priemonių taikymas, sankcijų individualizavimas, sprendimų dėl sankcijų skelbimas, priežiūros praktikos apibendrinimas ir veiksminga teisminė kontrolė. Toks modelis mažintų nevienodo Direktyvos perkėlimo bei taikymo riziką, ribotų deklaratyvios atitikties praktiką ir užtikrintų pareigų vykdymo priežiūrą bei veiksmingą, proporcingą ir atgrasomą sankcijų taikymą.

PASIŪLYMAI

1. Siūloma Direktyvą (ES) 2024/1760, iš dalies pakeistą Direktyva (ES) 2026/470, įgyvendinančiuose teisės aktuose nustatyti: „Įmonių tvarumo išsamaus patikrinimo pareigų vykdymo užtikrinimas apima šių pareigų vykdymo priežiūrą, pagrįsto susirūpinimo nagrinėjimą, tyrimų ir patikrinimų atlikimą, vykdymo užtikrinimo priemonių ir sankcijų taikymą, sprendimų dėl sankcijų skelbimą ir priežiūros institucijų sprendimų apskundimą. Įmonės pareiga suprantama kaip pareiga imtis tinkamų, rizika pagrįstų ir proporcingų priemonių, o ne kaip pareiga garantuoti, kad neigiamas poveikis žmogaus teisėms ar aplinkai neatsiras arba bus pašalintas.“
2. Siūloma Direktyvą (ES) 2024/1760, iš dalies pakeistą Direktyva (ES) 2026/470, įgyvendinančiuose teisės aktuose nustatyti: „Priežiūros institucija. Pagal Direktyvos (ES) 2024/1760 7-16 straipsnius priimtų nacionalinės teisės nuostatų laikymąsi prižiūri Lietuvos Respublikos Vyriausybės įgaliota priežiūros institucija. Ji veikia nepriklausomai ir nešališkai, koordinuoja atitinkamų reguliavimo sričių kompetentingų institucijų dalyvavimą tyrimuose ir patikrinimuose, taip pat atstovauja Lietuvai Europos priežiūros institucijų tinkle. Valstybės ir savivaldybių institucijos bei įstaigos pagal kompetenciją per 20 darbo dienų pateikia priežiūros institucijos prašomus duomenis ar ekspertinius vertinimus arba motyvuotai nurodo jų nepateikimo priežastis.“
3. Siūloma Direktyvą (ES) 2024/1760, iš dalies pakeistą Direktyva (ES) 2026/470, įgyvendinančiuose teisės aktuose nustatyti: „Fizinis ar juridinis asmuo turi teisę lengvai prieinamais kanalais bet kuriai priežiūros institucijai pareikšti pagrįstą susirūpinimą, kai objektyviai yra pagrindas manyti, kad įmonė nesilaiko pagal Direktyvą (ES) 2024/1760 priimtų nacionalinės teisės aktų nuostatų. Priežiūros institucija per 30 darbo dienų jį įvertina, motyvuotą sprendimą pateikia pareiškėjui ir jo prašymu užtikrina jo tapatybės bei asmeninės informacijos, kurios atskleidimas jam pakenktų, apsaugą. Jeigu pagrįsto susirūpinimo dalykas priklauso kitos priežiūros institucijos kompetencijai, jis per 5 darbo dienas perduodamas tai institucijai ir pareiškėjas informuojamas.“
4. Siūloma Direktyvą (ES) 2024/1760, iš dalies pakeistą Direktyva (ES) 2026/470, įgyvendinančiuose teisės aktuose nustatyti: „Atitikties vertinimo dokumentų įrodomoji reikšmė. Nepriklausomos trečiosios šalies atliekamo tikrinimo dokumentai, tvarumo atskaitomybės užtikrinimo išvada, sutartinės garantijos, elgesio kodeksai ir pramonės ar daugiašalių suinteresuotųjų subjektų iniciatyvų dokumentai laikomi įrodymų visumos dalimi, tačiau nesudaro išsamaus patikrinimo pareigų įvykdymo prezumpcijos. Priežiūros

institucija savarankiškai vertina jų patikimumą, taikymo apimtį, sąsają su konkrečia rizika ir faktinį veiksmingumą.“

5. Siūloma Direktyvą (ES) 2024/1760, iš dalies pakeistą Direktyva (ES) 2026/470, įgyvendinančiuose teisės aktuose nustatyti: „Nustačiusi nacionalinės teisės nuostatų, kuriomis įgyvendinami Direktyvos (ES) 2024/1760 7-16 straipsniai, pažeidimą, priežiūros institucija motyvuotu sprendimu įpareigoja įmonę nutraukti pažeidimą, jo nekartoti ir, kai tinkama, imtis pažeidimui proporcingo ir jam nutraukti būtino atitaisymo. Jeigu taisomieji veiksmai įmanomi, priežiūros institucija nustato tinkamą terminą jiems atlikti. Esant neišvengiamai didelės ir neatitaisomos žalos rizikai, priežiūros institucija turi teisę taikyti laikinąsias priemones. Taisomųjų veiksmų vykdymas neužkerta kelio skirti sankcijas ar taikyti civilinę atsakomybę Lietuvos Respublikos įstatymų nustatyta tvarka.“
6. Siūloma Direktyvą (ES) 2024/1760, iš dalies pakeistą Direktyva (ES) 2026/470, įgyvendinančiuose teisės aktuose nustatyti: „Pažeidus pagal Direktyvos 7-16 straipsnius priimtas nacionalinės teisės nuostatas, skiriamos veiksmingos, proporcingos ir atgrasomos sankcijos, įskaitant pinigines baudas. Sprendžiant dėl sankcijos skyrimo, pobūdžio ir dydžio, vadovaujamasi Direktyvos 27 straipsnio 2 dalyje nurodytais kriterijais ir Komisijos sankcijų dydžio nustatymo gairėmis. Didžiausia piniginė bauda negali viršyti 3 proc. įmonės grynosios pasaulinės apyvartos finansiniais metais, einančiais prieš finansinius metus, kuriais priimtas sprendimas skirti baudą, o pagrindinių patronuojančiųjų įmonių atveju – 3 proc. pagrindinės patronuojančiosios įmonės lygmeniu apskaičiuotos grynosios konsoliduotosios pasaulinės apyvartos tuo pačiu laikotarpiu. Priežiūros institucijos sprendimai dėl sankcijų skyrimo, nepaskelbiant asmens duomenų, skelbiami jos interneto svetainėje, viešai prieinami bent 5 metus ir siunčiami Europos priežiūros institucijų tinklui. Viešas pareiškimas, kuriame nurodoma už pažeidimą atsakinga įmonė ir pažeidimo pobūdis, skelbiamas tik įmonei per nustatytą terminą neįvykdžius sprendimo, kuriuo skirta piniginė bauda. Priežiūros institucijos sprendimai, veiksmai arba neveikimas gali būti skundžiami administraciniam teismui Administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka.“

LITERATŪRA

Europos Sąjungos norminiai teisės aktai

1. „2024 m. birželio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2024/1760 dėl įmonių tvarumo išsamaus patikrinimo, kuria iš dalies keičiama Direktyva (ES) 2019/1937 ir Reglamentas (ES) 2023/2859“. Europos Sąjungos oficialusis leidinys, L serija, 2024/1760, 2024 m. liepos 5 d. Žiūrėta 2026 m. sausio 21 d. <http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1760/oj>.
2. „2025 m. balandžio 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2025/794, kuria iš dalies keičiamos direktyvos (ES) 2022/2464 ir (ES) 2024/1760, kiek tai susiję su datomis, nuo kurių valstybės narės turi taikyti tam tikrus įmonių informacijos apie tvarumą teikimo ir įmonių tvarumo išsamaus patikrinimo reikalavimus“. Europos Sąjungos oficialusis leidinys, L serija, 2025/794, 2025 m. balandžio 16 d. Žiūrėta 2026 m. balandžio 30 d. <http://data.europa.eu/eli/dir/2025/794/oj>.
3. „2026 m. vasario 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2026/470, kuria iš dalies keičiamos direktyvos 2006/43/EB, 2013/34/ES, (ES) 2022/2464 ir (ES) 2024/1760, kiek tai susiję su tam tikrais įmonių tvarumo atskaitomybės reikalavimais ir tam tikrais įmonių tvarumo išsamaus patikrinimo reikalavimais“. Europos Sąjungos oficialusis leidinys, L serija, 2026/470, 2026 m. vasario 26 d. Žiūrėta 2026 m. balandžio 30 d. <http://data.europa.eu/eli/dir/2026/470/oj>.

Teismų praktika

4. „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 1984 m. balandžio 10 d. sprendimas byloje *Sabine von Colson ir Elisabeth Kamann prieš Land Nordrhein-Westfalen*, 14/83“.
5. „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 1989 m. rugsėjo 21 d. sprendimas byloje *Europos Bendrijų Komisija prieš Graikijos Respubliką*, 68/88“.
6. „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo didžiosios kolegijos 2012 m. birželio 5 d. sprendimas baudžiamojoje byloje prieš *Łukasz Marcin Bonda*, C-489/10, ECLI:EU:C:2012:319“.
7. „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2015 m. gruodžio 17 d. sprendimas byloje *María Auxiliadora Arjona Camacho prieš Securitas Seguridad España SA*, C-407/14“.
8. „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo didžiosios kolegijos 2018 m. kovo 20 d. sprendimas baudžiamojoje byloje prieš *Luca Menci*, C-524/15, ECLI:EU:C:2018:197“.

9. „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo didžiosios kolegijos 2022 m. kovo 8 d. sprendimas byloje *NE prieš Bezirkshauptmannschaft Hartberg-Fürstenfeld*, C-205/20, ECLI:EU:C:2022:168“.
10. „Europos Žmogaus Teisių Teismo didžiosios kolegijos 2006 m. lapkričio 23 d. sprendimas byloje *Jussila prieš Suomiją*, peticijos Nr. 73053/01“.
11. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2011 m. rugsėjo 27 d. sprendimas byloje *A. Menarini Diagnostics S.r.l. prieš Italiją*, peticijos Nr. 43509/08.“ *Information Note on the Court's case-law* 144 (2011): 1-2.
12. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2014 m. kovo 4 d. sprendimas byloje *Grande Stevens ir kiti prieš Italiją*, peticijų Nr. 18640/10, 18647/10, 18663/10 ir kt.“ *Information Note on the Court's case-law* 172 (2014): 1-3.

Specialioji literatūra

13. Albuquerque, Beatriz. „The interplay between environmental crime and corporate sustainability due diligence: Seizing the opportunity to connect the dots“. *New Journal of European Criminal Law* 15, Nr. 2 (2024): 209-224. <https://doi.org/10.1177/20322844241253182>.
14. Bright, Claire, Céline da Graça Pires, Michaela Streibelt, ir Daniel Schönfelder. „A Comparative Analysis between the Corporate Sustainability Due Diligence Directive and the French and German Legislation.“ *VerfBlog*, 2024 m. gegužės 30 d. Žiūrėta 2026 m. sausio 21 d. <https://doi.org/10.59704/89c26bdb127df08b>.
15. Bueno, Nicolas, Nadia Bernaz, Gabrielle Holly, ir Olga Martin-Ortega. „The EU Directive on Corporate Sustainability Due Diligence (CSDDD): The Final Political Compromise“. *Business and Human Rights Journal* 9, 2 (2024): 294-300. <https://doi.org/10.1017/bhj.2024.10>.
16. Kilimcioğlu, Begüm. „The French duty of vigilance law: A reference guide for the transposition of the corporate sustainability due diligence directive“. *Netherlands Quarterly of Human Rights* 43, Nr. 1 (2025): 31-54. <https://doi.org/10.1177/09240519251318136>.
17. Krajewski, Markus. „Administrative Enforcement of Corporate Human Rights Due Diligence Legislation: A flower in the ‘bouquet of remedies’“. *VerfBlog*, 2024 m. gegužės 29 d. Žiūrėta 2026 m. sausio 22 d. <https://doi.org/10.59704/253e889e2e65b594>.
18. Mieszkowska, Jowita. „The Unintended Consequences of the EU Corporate Sustainability Due Diligence Directive“. *American Journal of International Law Unbound* 118 (2024): 291-296. <https://doi.org/10.1017/aju.2024.48>.

19. Panichkovska, Oksana. „The Harmonization of Corporate Sustainability Due Diligence Requirements in the European Union“. Iš *Mokslinės minties šventė 2024: Studentų mokslinių straipsnių rinkinys*, 598-614. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2024. <https://cris.mruni.eu/server/api/core/bitstreams/76a04017-995d-4a8e-b4bb-e9d50fade11d/content>.
20. Peter, Adolf. *EU Sustainability Legislation and International Supply Chains: Enforcement and Impact on Chinese and US Companies*. Abingdon and New York: Routledge, 2026. <https://doi.org/10.4324/9781003435143>.
21. Radja, Racha, ir Seniha Irem Akin. „Strengthening the Efficacy of the CSDDD through Private International Law“. *European Review of Private Law*, Nr. 5 (2024): 875-896.
22. Saloranta, Juho, ir Anna Hurmerinta-Haanpää. „Proactive Contract Theory in the Context of Corporate Sustainability Due Diligence“. *Journal of Strategic Contracting and Negotiation* 6, Nr. 3-4 (2022): 227-231. <https://doi.org/10.1177/20555636231165901>.
23. Sinnig, Julia, ir Dirk A. Zetsche. „The EU’s Corporate Sustainability Due Diligence Directive: From Disclosure to Mandatory Prevention of Adverse Sustainability Impacts in Supply Chains“. *European Journal of Risk Regulation* (2025): 1-25. <https://doi.org/10.1017/err.2024.100>.
24. Stundys, Tomas. „From Corporate Social Responsibility to Supply Chain Liability: Do We See a Change in Liability of Corporations?“. *Social Transformations in Contemporary Society* 12 (2024): 22-31. <https://cris.mruni.eu/server/api/core/bitstreams/d67e24df-08aa-4a75-a60e-d3f44af3a1db/content>.
25. Suchrow-Köster, Martin. *Internalisierung externer Kosten in globalen Lieferketten: Effektiver und effizienter Schutz von Menschenrechten durch Transparenz neben LkSG, CSDDD und GSP+*. Berlin: Springer, 2026. <https://doi.org/10.1007/978-3-662-72473-6>.
26. Vandenbroucke, Sarah. „The Evolution of Codes of Conduct to Ensure Labor Rights in Global Supply Chains“. *American Journal of International Law Unbound* 118 (2024): 297-302. <https://doi.org/10.1017/aju.2024.45>.

Kiti šaltiniai

27. Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija. *EBPO gairės daugiašalėms įmonėms dėl atsakingo verslo elgesio principų*. Paryžius: OECD Publishing, 2023. <https://doi.org/10.1787/81f92357-en>.
28. Europos Komisija. „Komisijos ataskaita Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui: Darnaus vystymosi

darbotvarkės iki 2030 m. įgyvendinimo pažangos ES savanoriška peržiūra“. COM(2023) 700 final, 2023 m. gegužės 15 d. EUR-Lex. Žiūrėta 2026 m. sausio 21 d. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:52023DC0700>.

29. Europos Komisija. „Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiamos direktyvos 2006/43/EB, 2013/34/ES, (ES) 2022/2464 ir (ES) 2024/1760, kiek tai susiję su tam tikrais įmonių tvarumo atskaitomybės reikalavimais ir tam tikrais įmonių tvarumo išsamaus patikrinimo reikalavimais“. COM(2025) 81 final, 2025 m. vasario 26 d. EUR-Lex. Žiūrėta 2026 m. gegužės 1 d. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:52025PC0081>.
30. Ollivier de Leth, David. „Updated Datahub shows 1,400 corporate groups covered by weakened CSDDD“. SOMO. 2026 m. balandžio 14 d. Žiūrėta 2026 m. gegužės 15 d. <https://www.somo.nl/updated-datahub-shows-1400-corporate-groups-covered-by-weakened-csddd/>.
31. Ruggie, John. *Guiding Principles on Business and Human Rights: Implementing the United Nations 'Protect, Respect and Remedy' Framework*. Report of the Special Representative of the Secretary-General on the issue of human rights and transnational corporations and other business enterprises. A/HRC/17/31. 2011 m. kovo 21 d.
32. Tarptautinė darbo organizacija. *Trišalė deklaracija dėl daugiašalių įmonių ir socialinės politikos principų*. Penktasis leidimas. Ženeva: Tarptautinis darbo biuras, 2017.

ANOTACIJA

Reikšminiai žodžiai: *įmonių tvarumo išsamus patikrinimas, vykdymo užtikrinimas, priežiūros institucijos, sankcijos, Direktyva (ES) 2024/1760.*

Magistro baigiamajame darbe nagrinėjama įmonių tvarumo išsamaus patikrinimo pareigų vykdymo užtikrinimo problematika pagal Direktyvą (ES) 2024/1760, atsižvelgiant į vėlesnius jos pakeitimus. Tyrimo esmė – nustatyti, kaip nacionalinėje teisėje turi būti įtvirtinta priežiūros, tyrimų, patikrinimų, atitikties tikrinimo, sankcijų taikymo ir teisminės kontrolės sistema, kad rizika grindžiamos pareigos, susijusios su realiu ir galimu neigiamu poveikiu žmogaus teisėms ir aplinkai, netaptų deklaratyvia atitiktimi. Tyrimo tikslas – nustatyti reguliavimo sprendimus, kurie užtikrintų išsamaus patikrinimo pareigų vykdymą, mažintų nevienodo Direktyvos perkėlimo ir taikymo riziką ir nepakeistų Direktyvoje visiškai suderintų bendrųjų pareigų turinio.

Atlikus tyrimą nustatyta, kad veiksmingas Direktyvos įgyvendinimas priklauso ne nuo papildomų materialiujų pareigų nustatymo, o nuo nuoseklios procedūrinės vykdymo užtikrinimo sistemos. Nacionalinėje teisėje būtina aiškiai reglamentuoti priežiūros institucijų kompetenciją, nepriklausomumą, įgaliojimus ir išteklius, pagrįsto susirūpinimo nagrinėjimą, tyrimų pradėjimo pagrindus, patikrinimų tvarką, įrodymų vertinimą, atitikties tikrinimo priemonių įrodomąją reikšmę, tarpinstitucinį bendradarbiavimą, sankcijų individualizavimą, sprendimų dėl sankcijų skelbimą ir teisminę kontrolę. Tokia sistema ribotų deklaratyvios atitikties praktiką, sudarytų sąlygas skirti veiksmingas, proporcingas ir atgrasomas sankcijas ir stiprintų teisinį tikrumą, nekeičiant Direktyvoje visiškai suderintų bendrųjų pareigų turinio.

ANNOTATION

Keywords: *corporate sustainability due diligence, enforcement, supervisory authorities, penalties, Directive (EU) 2024/1760.*

This Master's thesis examines the enforcement of corporate sustainability due diligence obligations under Directive (EU) 2024/1760, as subsequently amended. The central issue of the research is to determine how national law should structure supervision, investigations, inspections, compliance verification, penalties and judicial review so that risk-based obligations relating to actual and potential adverse human rights and environmental impacts operate as enforceable legal duties, rather than as a purely formal compliance exercise. The aim of the research is to identify regulatory solutions capable of ensuring effective compliance with due diligence obligations, reducing the risk of divergent transposition and application of the Directive by the Member States, and preserving the substance of the general due diligence obligations subject to full harmonisation under the Directive.

The research establishes that the effective implementation of the Directive depends not on introducing additional substantive due diligence obligations, but on establishing a coherent procedural enforcement framework. National law should clearly regulate the competence, independence, powers and resources of supervisory authorities, the examination of substantiated concerns, the grounds for initiating investigations, inspection procedures, the assessment of evidence, the evidential value of measures used to verify compliance, inter-institutional cooperation, the individualised determination of penalties, the publication of decisions concerning penalties and judicial review. Such a framework would curb purely formal compliance, enable the imposition of effective, proportionate and dissuasive penalties, and strengthen legal certainty without altering the substance of the general due diligence obligations subject to full harmonisation under the Directive.

SANTRAUKA

Darbe nagrinėjama, kokia įmonių tvarumo išsamaus patikrinimo pareigų vykdymo užtikrinimo sistema turi būti įtvirtinta nacionalinėje teisėje, perkeltant iš dalies pakeistą Direktyvą (ES) 2024/1760 ir taikant ją įgyvendinančias nuostatas. Tyrimas grindžiamas prielaida, kad šių pareigų vykdymas negali būti veiksmingai užtikrinamas, jeigu jų laikymasis vertinamas vien formaliai, remiantis įmonės dokumentais, nepriklausomos trečiosios šalies atliekamo tikrinimo išvadomis ar sutartinėmis garantijomis.

Darbo tikslas – nustatyti nacionalinio teisinio reguliavimo sprendimus, kurie užtikrintų šių pareigų vykdymą, mažintų nevienodo Direktyvos perkėlimo ir taikymo riziką ir nekeistų Direktyvoje visiškai suderintų bendrųjų išsamaus patikrinimo pareigų turinio. Šiam tikslui pasiekti darbe nustatytas Direktyvos reguliavimo turinys ir valstybių narių diskrecijos ribos, įvertinta priežiūros, tyrimų, patikrinimų, nepriklausomos trečiosios šalies atliekamo tikrinimo, civilinės atsakomybės ir sankcijų sąveika, taip pat pateiktos nacionalinio reguliavimo tobulinimo kryptys.

Dėstomąją dalį sudaro trys skyriai: juose nagrinėjama išsamaus patikrinimo samprata, Direktyvos tikslai, taikymo sritis ir suderinimo lygis, analizuojami priežiūros, tyrimų, patikrinimų, nepriklausomos trečiosios šalies atliekamo tikrinimo, sankcijų taikymo ir teisminės kontrolės mechanizmai, vertinama jos perkėlimo į nacionalinę teisę problematika.

Tyrimė nustatyta, kad įmonių tvarumo išsamus patikrinimas yra tęstinis, rizika grindžiamas procesas, kuriame privaloma imtis tinkamų priemonių, o ne užtikrinti konkretų rezultatą. Todėl šių pareigų pažeidimas negali būti konstatuojamas vien dėl neigiamo poveikio atsiradimo. Jis konstatuotinas dėl netinkamo neigiamo poveikio nustatymo, vertinimo, prioritetų nustatymo, tinkamų priemonių taikymo ar jų veiksmingumo stebėsenos. Įmonės dokumentai, sutartinės garantijos ir nepriklausomos trečiosios šalies atliekamo tikrinimo išvados vertintini tik kaip įrodymų visumos dalis.

Pagrindinė tyrimo išvada – nacionalinėje teisėje būtina įtvirtinti nuoseklią procedūrinę vykdymo užtikrinimo sistemą, apimančią pagrįsto susirūpinimo nagrinėjimą, tyrimus, patikrinimus, įrodymų vertinimą, vykdymo užtikrinimo priemones, sankcijų individualizavimą, sprendimų dėl sankcijų skelbimą ir veiksmingą teisminę kontrolę. Sankcijos, įskaitant pinigines baudas, kurių didžiausias dydis negali viršyti 3 proc. ankstesnių finansinių metų grynosios pasaulinės arba grynosios konsoliduotosios pasaulinės apyvartos, turi būti veiksmingos, proporcingos ir atgrasomos, tačiau skiriamos tik nustačius konkrečios pagal Direktyvos 7-16 straipsnius priimtos nacionalinės teisės nuostatos pažeidimą.

SUMMARY

This master's thesis examines which enforcement system for corporate sustainability due diligence obligations must be laid down in national law when transposing Directive (EU) 2024/1760, as amended by Directive (EU) 2026/470, and when applying the national provisions implementing it. The study proceeds from the premise that effective compliance with those obligations cannot be ensured through a purely formal assessment based on company documentation, findings from independent third-party verification or contractual assurances.

The thesis aims to identify national regulatory solutions that ensure compliance with those obligations, reduce the risk of divergent transposition and application of the Directive, and preserve the substance of the general due diligence obligations fully harmonised under the Directive. It defines the Directive's regulatory content and the limits of Member States' discretion, examines the interaction of supervision, investigations, inspections, independent third-party verification, civil liability and penalties, and proposes avenues for improving national regulation.

The main body of the thesis comprises three chapters that examine the concept of corporate sustainability due diligence, the Directive's objectives, scope and level of harmonisation, analyse mechanisms governing supervision, investigations, inspections, independent third-party verification, the imposition of penalties and judicial review, and assess issues arising from the Directive's transposition into national law.

The study finds that corporate sustainability due diligence is an ongoing, risk-based process governed by obligations of means requiring appropriate measures, not obligations of result. A breach of those obligations therefore cannot be established merely because an adverse impact occurred. It must be based on deficiencies in identifying, assessing or prioritising actual or potential adverse impacts, selecting or implementing appropriate measures, or monitoring their effectiveness. Company documentation, contractual assurances and findings from independent third-party verification should be assessed only as part of the overall body of evidence.

Consequently, national law must establish a coherent procedural enforcement framework covering the examination of substantiated concerns, investigations, inspections, evidence assessment, enforcement action, the individualised determination of penalties, publication of penalty decisions and effective judicial review. Penalties, including pecuniary penalties not exceeding 3 per cent of the company's net worldwide turnover or, where applicable, the ultimate parent company's net consolidated worldwide turnover in the financial year preceding the decision to impose the fine, must be effective, proportionate and dissuasive, and may be imposed only after an infringement of a specific national provision adopted pursuant to Articles 7 to 16 of the Directive has been established.